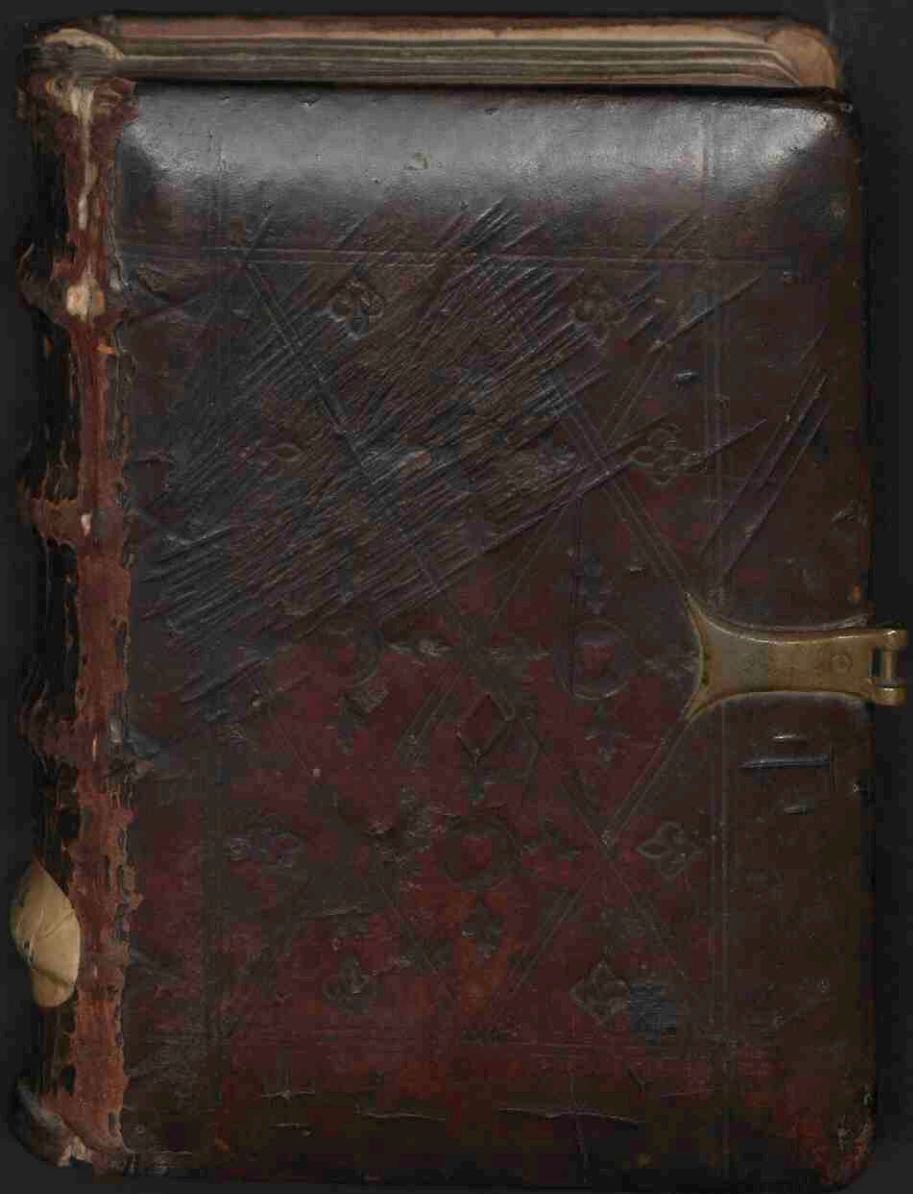

Boec der troestinge, boek IX-XV

<https://hdl.handle.net/1874/327660>

Aevum medium.
Scriptores ecclesiast.
N°. 415

Hs.
2 D 12

Handwritten:
Hs. 2 D 12

1023 (*Eccl. 415.*) Charta. 12°. 135 ff. 1470.

(Van der troestinge?) dat 9^e—15^e boec.

Fol. 1a. Hier beghint dat neghende boec dat troest die ghene die deruen moeten wellust ende weelde des vleyschs etc. (Register op het 9^e—15^e boec. De tekst van het 9^e begint fol. 3b:) En wilt v niet te seer bedroeven ende ontvreden omdat ghi moet deruen etc. . . . Waer of seneca seit etc. . . . Hier of seit boecius etc. . . . Ende tullius die seit etc. . . . Hier of seit sinte bernaert etc. Fol. 135a. Explicit liber. Dit boec is ouergheset wten latijn in dutsche van enen cartuser tutrecht. Ende wert gheeyndet int iaer o. h. 1439 . . . Welc teghenw. boec een ander cartuser voort wt minnen wt ghescreuen heeft. Op dat leke lude die gheen latijn ende verstaen ende dit dutsche boec lesen of horen willen daer in gheleert of ghetroest moghen werden . . . Dit boec is voleyndet int iaer o. h. 1470 des dages na jaers dach.

Dit werkje schijnt een vrije verkorting of navolging te zijn van 't 9^e—15^e boec van Joannes de Tambaco, de consolatione theologiae. — Vgl. ook Catalogus biblioth. publ. Daventr. (Tom. I) 1832, pag. 238, N° 1720: „Een boec van inwendigher troestinghe.”

ne die deruen moeten
e boek. De tekst van
ontvreden omdat ghi
boecius etc. . . . Ende
135a. Explicit liber.
user tutrecht. Ende
ander cartuser voort
latijn ende verstaen
of ghetroest moghen
s na jaers dach.
van 't 9e—15e boek
- Vgl. ook Catalogus
boec van inwendigher

Aevum medium.
Scriptores ecclesiast.

No. 415

Hs.
2 D 12

Hand
Ms. No. 12

Fol. 160a. O du ynnige sele wil zo dem eirsten betrachten, et
is eyn suumerliche oeffyng vanden lyden ons heren. Ich byn
tabernakel, etc. Fol. 193a. Hyr begynnen die oeffenge die man
paisschen ind pynsten. Fol. 205b. Dese oeyngen sal eyn goit
ouer dach alle vren.

S. Bernardus, Contemplacien, fol. 215a—232a.

XV Artikelen van lijden ons lieuen heren, fol. 232a—

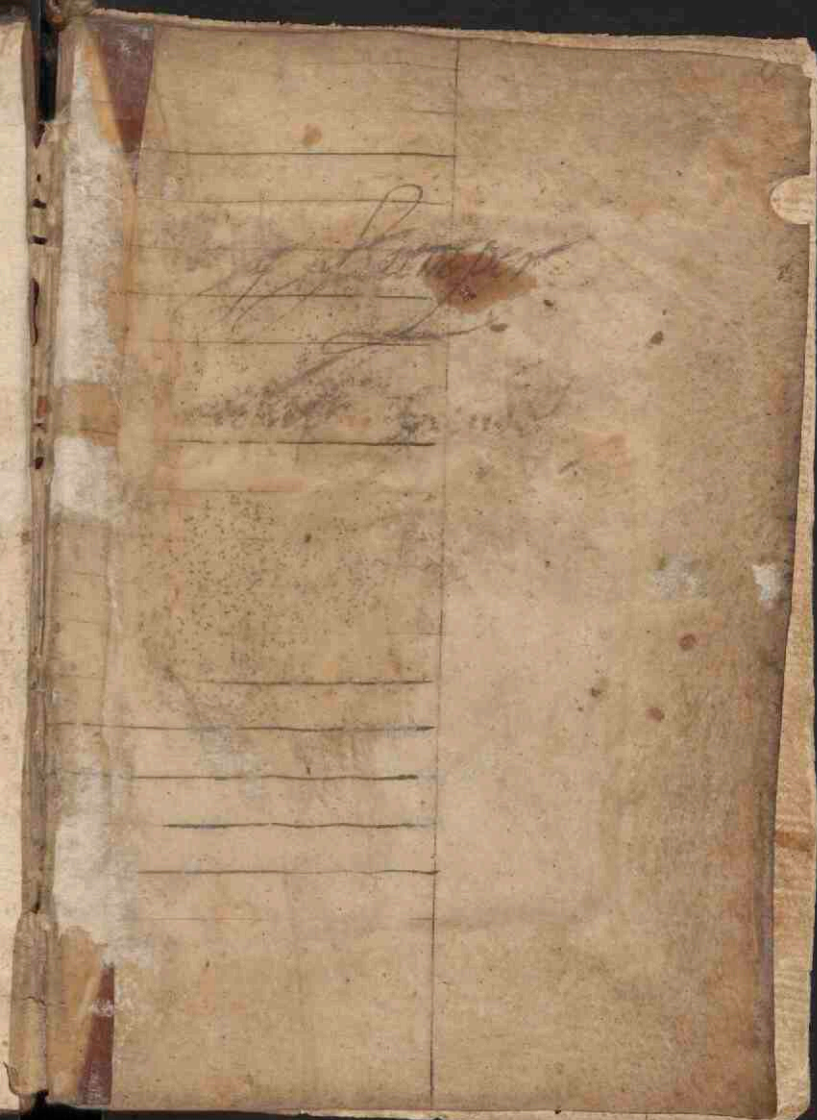
Van vuuft geistlicher sloissen dae man sich in o
242a—249a.

Der Palm boem, fol. 249a—265a.

Eyn gemeyn manyeren die gedachten zo machen van
hemelen om eyn bewechyng zo haucn etc. [en ande
fol. 265a—296.

1026 (Eecl. 502.) Charta. 12°. 152 ff. Saec. XV.

Boec vander edelre doget der verduldicheit en andere

Hs. 1023 (2. D. 12)

Behandelt mit 'Circ 212'

Nov. 1988

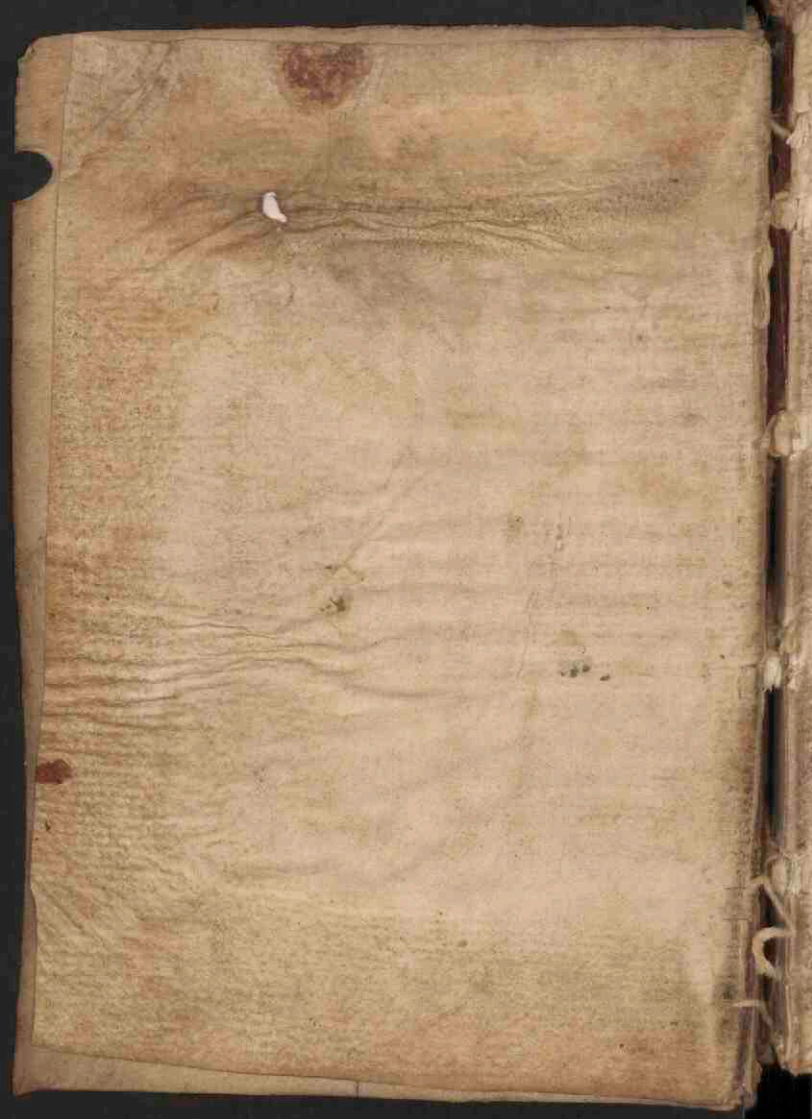

Codd. MSS. Recentiores

n°. 32,

Handwritten text, possibly a signature or date, located in the upper center of the page. The text is faint and difficult to decipher, but appears to include the word "1800" and some illegible characters.

Hier beghint dat neghende boec
dat troest die ghene die derue moe-
ten wellust en weelde des vleyschs.
die mit dunne drauc en grouer spi-
sen. en mit cleyne maten en wichte
he moeten liden. Ite die wide rume
ghenoechlike huse moeten derue. en
met en hebbe dan scarpe harde
snode cledere en beddinghe.

Dat tiende boec dat troest die
ghene die deruen en ontberen
moeten tytlike blyscap en vroech-
de diemen hiet tyt verdryf.
die mit nyement en moghen
spreken. en veel moeten zwighe.
Ite het troest alle swaerhertige
luden. en die bedruet sijn o dattet
de quade lude nu bet gaet i alle
dinghe dan de goede. En het
troest de ghene die mishopen.

en die die pijn der hebb hellē alte
seer ontsien

Dat elfte boec troest de ghe-
nē. die onvri sijn. als die vrost
wordē en enghen ghemaect.

Itē die ghene die langhe tyt on-
der gods ghebodē moctē dienen.

Itē die tot and lude ghebode moe-
tē staē en ghehoorszam moeten we-

sen. Itē die mit lofte bezwaert
en vbonde sijn. Itē die die werelt
ghelaten hebben en in oerden
sijn ghegaen. Itē die gheuanghē
gheterkert ghebānet sijn. daer
interdict opleit. of die onbequaē
ongheoerdelt sijn tē ~~des~~ dienst
des altaers

Dat twalefte boec troest die
ghene die niet en moghē tot ha-
ren wille in de dienst gods wese.

2
nochtē heiligē sacrament gaē. en
die die heilighe boeke niet en mo
ghē lesen. en and' gheestelike oefe
ninghe ondtidē vā node moeten
afterlaten. Itē het troest dē ghe
nē die haer deuoci ontoghē wert.
en dorre vā hertē bliuē. en die
gheen bequaem tyt noch stede en
hebbē gode aen te bedē. Itē het
troest die ghene die hē beclaghē
dat si v'lant vā gode v'hoort wor
dē. en die niet en ontfanghē
die tytlike dinghē daer si om
bidde. Itē het troest die gene
die o' haer euen mensche willē
vstroeyt syn vā binnen en be
lettet of ghelyndert vā inwe
dighē scouwē.

Dat dertiende boec troest die
ghene die hē bedroeuē om dat si

weymich doechede hebbe. en o dat
die doechede so quaet te crighē
sijn. Itē die ghene die vleysche
like bezornige lide. en voort vā
alle anderē ghebrekē anghenoch
te wordē. Itē die gene die hē
totte gebreke geneyghet vmdē.
en die lichtelic toermich werdē
Itē die bedruet en bezwaert sijn
vā eene dwalender en alte nau
wer consciencie. hoe hē die troes
ten sellen

Dat viertiende boec dat troest
die ghene die vā natuerē cleyn
moedich en vuaert sijn. Item
die vuaert sijn voor die mēsche
aenvechtinghe als voor ritters
rouers dieue en moerdenaers
Itē die vuaert sijn datse die du
uel vscalkē sel en bedrieghe. Itē

die vnaert sijn voor doot te bliue
 in onueder als vā dome of van
 blyem. Itē die twiuelē offe god
 boosic heeft en vcorē mit ghe-
 tal der gheenre die behoude sel-
 lē bliue. En het troest mede te
 ghe wanhope die comē vā veel
 heit. menichuoudicheit. en gro-
 otheit der sonden

Dat vijftiende boec en dat laetste
 troest die ghene die ghebrek hebbe
 anden lichaem. en mismaecte le-
 licheit. en onghemat voelē van
 ouderdom. Itē die cranc vā lich-
 aem siet en onghesont sijn. Itē
 die hē bedroeuē om der cortheit
 wille des leuens. en om dat si ionc
 moete steruē. Itē die ghene die de
 doot voor oghē siē en wel wete op
 wat dach dat si steruē sellen

Hier beghint dat neghede boec
Dat troest die ghene die derue
moete wellust en weelde des vlysch.
Die mit diuine drac. en grouet
spise. en mit cleyre mate en wiche
te moete lide. Ite die wide ruime
genoechlike huse moete diuine en
mit en hebbe da scarpe hede de dige.

N wilt v niet te seer be
droeue en ontbrede om
dat ghi moet deruen
en ontbere weelde des
en ghenoechte des lichaems. wat
si en sijn in he selue niet goet. en
maken v onsalich en cranc. die
vleyschelike weelde die aenuech
ten en vderuen die lichame sel
ue. Daer of seneca seit. Daer
was ye man die sijn vbonnen
viande so scandelic en oneerbaer

1
4
lic heeft ghehantiert als sommige
lude ghehantiert werde vā hare
vleschelike weelde. Glosa. vles-
schelike weelde sijn meest ghele-
ghe in gulsicheit en i oncuus-
heit. Sommighe lude die drent
ke hē selue mde weelde. En als
si daer in ghewennet sijn. so
en moghe sise niet derue noch
ontberen. En daer om moghe si
niet rede onsalich hiete. Want si
en gebruiken haerre weelde niet.
en datter alre archste is si minen
haer onsalichede en katiucheden.
Hier of seit boecius. Wat mach
ic segghen vande lichaelike weelde
daer dat begheerte of is vol sorghe
en bangichede. en wie mach ghetel-
le hoe menighe zwaerre ziecte

Hoe onvdrachelike wechede. en hoe
veel vruchten der boeschede dat die
sathet der vleyschelijker weelden
de lichaen aubrenghen. Ic en can
niet ghemerke wat ghenoecht
en blyscap dese weelde in he hebben.
Mer wie oudencke can sijn onreus
sche onreynichede die weet en ver
staet wel dat die wtganc en dat
eynde der weelde altoes ghewaer
droefheit is. En tullius die seit.
Dat alle die redene daer ee lieue
goet om mach hietē. die sijn in
doechde gheleghe. en niet in weel
den. En als onse lieue he selue
seit. Die weelde sijn doornē die
dat woort gods deden. want si
wonde die siele so seer dat si two
ort gods niet en ghuoelē. Die
weelde sijn mede des duuels har

nasch en touwe. Als die paues ino
reni' seit. Ledicheit seit hi ende
 vleyschelijke genochte sijn des du
 uels touwe en reescap daer hi die
 sielen mede vanghet. En mer
 ket wel dat hi hier ledicheit noet
 voor die vleyschelijke ghenoechte.
 Want ledicheit is die rechte saet
 dat die luden he gheue totter
 vleyschelijker ghenoechte of tot
 weelden. En daer om ist dat ghi
 hebt ouuloedicheit der aertscher
 ghenoechte so moet ghi va no
 de selden van gode ghebandet
 en vsocht worde. Hier of seit
sinte bnaert. Van alle siden so
 toent en openbaert haer die mi
 ne der werelt. Mit hare ghenoe
 echte bewaert en beset si alle
 die weghe en die toeganghe.

Door die venstere gaet si in en be-
slaet dat herte en bewoent dat
ghedachte. Mer niet des gheens
die sprac. mijn ziel heuet vsmā
et en ghewenghert ghetroest te
wordē mitter werelt troest en
ghenoecht. Die heilighe godlike
ghenoechte wicket vā dat herte
en en wil dat niet vsoeken dat
vande wereltlike begheerte voor
becōmert en beslaghen is. Wa-
rachtighe dinghe. en ydel dinghe.
ewighe en vgancklike. gheesteli-
ke en vleyschlike. die ouerste
en die nederste dinghe en moghe
niet ghemenghet werde. Als dat
ghi te smake same moghet smake
die weelde en ghenoechte die hier
bouē sijn en die hier opter aerde
sijn. Waer of die alre goedertiere

ste meester selue seit. Ic sel bidden
 minen vader en hi sel v gheue enē
 anderē troester den gheest der wa
 erheit dat hi ewelic mit v mach
 bliuen. Laet hē hore die in desen
 dreckē en in deser missighe culē
 altoes wentelt. die vleysch voedet.
 vleysch smaket. en nochtan hem
 laet donckē dat hi mede smaket
 dē troest der ouerster vsoekinghe.
 dien beke der hemelscher weelde.
 en die gracie des heilighe gheests.
Daer die waerheit die god selue
is of tughet. Dat die apostelē diē
 troest en smaect niet ontfanghen
 en mochten so langhe als si gods
 lichaemlike teghenwoordicheit
 hadde. Mer ghi sult licht segghe.
 want die godlike troest en soetich

ondertiden langhe toeuert eer si
coemt. so en mach ic so langhe
met wesen sonder die een ghenoe-
echt of die ander. Hoozt ghi nu
weder. wat v die pphet antwo-
ort. Ist dat god enich vtrece of
toeuinghe maket. so vwbacht sij
re. want hi sel cortelic comen en
niet merren. Die apostele saten
tien daghe lanc en vwbachte dese
gracie des heilighē gheests volher-
dende eendrachtelic inde ghebede
mittē vrouwe en mit marie ihe-
sus moeder. Om welker gracie
te outfanghē. so laet ons ~~an~~
aernstelic arbeide na onsen ver-
moghen onse herte te bereyde.
en ons te vdelen en te reyne va
alle vganclike troeste en ghenoe-
echten. Mer want men nu t deser

tut veel lude vinct die dese aert
sche ghenoechtzins seer minen
tsi in woerde of in teykenē. of in
werken. of in eynghē andere dī
ghē. ydelhedē. vifcuafen. en al ist
dat si hier hē of wat ondertiden
bedwinghen. nochtan en late sise
al heel niet. Hier om so gheualt
dat. dat si selde haer herte en be
gheerte te gode stueren. en haer
ymicheit en is niet ghestadich.
mer bi wilen. Die ziele en mach
vande godlike vsoekinghe en van
dinghe niet vuolt worde. die de
ser tytliker teghenwoordigher
verstroeyemisse vol is. En hoe si vā
de ene meer wert vdeelt en ver
ledicht. Also veel wt si vande an
dere vuolt. Ist een veel. soe ist
ander veel. Ist een weynich. so ist

ander weynich. En ist dat ghi me-
er horen wilt. so weet dat dese twee
nimmermeer en moghe vmenget
werde noch vericht. Want die
gheest en dat vleysch. vuericheit
en laeuheit en moghe niet te
gader woenen. Sonderlinge. Wat
god selue vander laeuheit tu-
ghet dat he daer of walghet. en
hem doet spulve. Hier toe sint
barnaerdus woorde. Daer of S^r
gregori⁹ mede seit. Als wi den
vleysch sijn lust ontrecte. so vinde
wi inden gheest dat ons ghenoech-
lic is. Augustin⁹ seit. Als die siel
heeft ghenoecht van bute. so blijft
si va binne sonder ghenoecht.
En daer om so seit barnaerdus.
Een herte dat buten he seluen is
wtghe stort en gheuoelt sine scade

vā binne met. **W**āt ten is selue
met binen. **M**er alst wed in hem
selue coemt so gheuoeltet en be-
kent eerst hoe wredelike dattet
hē selue heeft vslaghe en ontgro-
emt. **W**oz so sult ghi v met bedr-
oeuen om dat v daghelixe spise
simpel is. als slechte ghemeen
groue spise en dranc. en vā dat
v spise sober en weynich is. uwe
dranc cort en dunne. **M**er ghi
sult v daer meer om vbliden.
Want lichte sober spise en dranc
sijn lichtste en saffe te vduwen.
en maken die minste sorghe mit
herte. **W**aer of die gloriose
heronm⁹ seit. **E**n laet ons alsul-
ke spise met eten die die maghe
besware en quaet sijn te vduwe.
of daer wi ons om bedroeuuen

nader maeltijt dat wi so groten
cost en arbeit vlozen hebben.
moes. en appel. en bru. of slech-
te potspise sijn lichtelic te berei-
de. en si en kosten behoene ghee
meester koopers. noch si en coste
niet veel. En te maten gheuo-
me en ghegheten. so voede si de
mensche for sonder sorghe. ende
men en vslintse niet ghierlike
om datter gheen gulsighe genoe-
cht in en is. en si sijn goet te ver-
duwen. Dus vze sijntheromme
woorde. Simpel spise en drauc v-
lost en bescermt die sober lude
mede va menigherhande swaer
siecte. Want wi hebbe ghehoort
dat somighe lude kranesinnich
gheworden sijn. of mit onghe-
mac becōmert om dat si alte gro

te sorghe hadde hare staet te re-
gieren. en te oiuiluedich waren
in spise en drancke die dat lichaem
en die sinne seer en crancke. mer
want die boesheit groot is van go-
de te segghen of te dencken dat hi
sijn alre lieffte ghetrouwenste
vriende soude begheuen en ghebrek
laten liden van sulc als hen noot wa-
er. Daer om so werpet v herte in
gode en hi sel v voeden. God heeft
sijn lieffte vriende vssien simpele
notroft. niet costelic noch men-
gherhande. en niet bi grote ma-
ten. alst wel kenlic en openbaer
is in den heremite. en censedelen.
clusenaelen. en in den apheete. wat
sinte pouwels den eersten heremite
sende gode alle inddaghe. bi ene
rauen een half brodekijn. met

dese prouen sende god hē diubbe
lt doe sinte anthomus hē vsoch
te. helas die pphcet die wert
inder wildernisse vā eus eughel
ghewreckt vten slape dat hi
eten soude. * En hi vandt bider
voorsiemcheit van gode tenden
sijn hoost een kroetskin onder
die affche ghebacken. en ee vaet
kin mit water tot spise en drac.
En in dier crachte vand spisen
en voetsel so wanderde hi viertich
daghe en viertich nachte tot dat
hi quam totten berghe gods oreb.
Oreb is een hoemel opt alre hoech
ste van synai. Wat menē wi en
mocht god de heilighe pphcet en
met bereit bet hebben tafel ind
wildernissen mit lecherre spise
en dranc. Sondertbiuel. Ja hi.

A een

mer hi en dedes niet. God sende
mede daniel sine knecht daer
hi inder leeuwen hol of ruil of cou
we sat gheroecte pappe of potta
gie bi abbacur den ppheet. Wel
ke wtghenome werken der so
berheit billics en mit rede soude
wtroden en lessche in ons die
deser heilighē ghelijc met en
sijn alle begheerte vā leckerre
en ouiloeidigher spisen en drac.
Wie ist die ouerdenckē can dat
leuē der ouder vaders. en mer
ken hoe wonderlike sober ende
reynē si ware. en hoe recht oet
moedich dat si daer toe waren.
die met rechtenoort hē seluē en
berispt en dwinghet vā menighe
quaden ghewoentē. Of wie
mach aensien haer eerbaer sedich.

en ghestadighe ruste vā binne en
van buten die hē met rechteuoort
en v̄wondert. Of wie mach
aensie en oūdenckē haer grotz
armoede en naetheit van cleden
en vā allē aertschen goede.
die si willichlikē hebben anghe
nomen en gheledē om gode. die
met rechteuoort alle die werelt
en v̄smaet en hatet. Of wie was
so lecker so hōidich so v̄metel
en beroumende die sijn vleysch
alle sijn gheuoech begheerde te
doen. en die aensach en mercte
deser heilighē soberheit en enghel
sche leuen. en met rechteuoort
hem en bekeerde tot gheheele
oetmoedicheit. segghende mitte
apostel. Laet ons leuē in deser we
relt. soberlic. en rechtelic. en god

dienstelic. Soberlic tot ons seluen.
 Rechtuaerdelic tot onsen naesten.
 Goddienstelic tot gode. En laet ons
 also v̄wachtē die hoghe claer eer
 vaer toecoenst des grōtā almach
 tighē gods. Soe wi dat mit aern
 ste merket wat ons al goets ghe
 sciet vā soberheit en maticheit.
 die en mach hem vand' soberheit
 niet bedroeuē. mer seer v̄bliden.
Waer vā augustin' seit. Soberheit
 is een bescreuenisse des v̄stants der
 sinnē en alle der leden des lichaē.
 bewaerster des vrede en der vrien
 scap. een volwert der maechdelik
 reynicheit. heymelike nychte der
 scamelheit. altoes ghecoppelt an
 eerbaerheit. veriaechster alre son
 den en ghebrekē en scandē. Roch
seit. augustin'. Ghestadige soberh

is een v onbegripelike crachte des
ghemoets alle doechde en titelen
van prife en loue ~~stadel~~ die beghe
re stadelic dese doecht. Want sou
der haer en moghen si siuerlic
noch behaghel wesen. Hier toe s
augustinus. Hier wt ist openbaer
dat soberheit moed is en voetsel
is va allen doechde. ghelyc als
weder dinc drouckescap en oütal
licheit va spise moeder is va alle
ghebreke en sonde. Origenes seit
merket dat lof der soberheit. en
den laster der gulsicheit en alle dro
efheit sel v vgaen. En sinte jan
guldemot seit. Gheen dinc en seer
pet die sinne so seer als matighe
maeltide. waer of die gloriose ihe
rominus seit. Luttel en matighe spi
se is orberlic beide luf en siel. Als

ysidorus seit. **V**olle sathheit der gul
 sicheit maket scerpssinnicheit plo
 mp. en vkeert subtil vstant. **W**oort
 om vastē en om soberheit en wilt
 niet trueren. mer merket wat
 v daer al tijtlyc en gheestelics goets
 of comet. Want als salomon seit.
 Daer en is gheen sent bouen ghesot
 heit. En die gloriose yherimm⁹ seit.
Soberheit is moeder alre ghesonth^e.
En weelde of ouervloedicheit is
 moeder vā siectē en onghesouth^e.
En het is een ghemeen woort dat
 soberheit die beste medicin is. **O**
 hoe menighe bernende hoertse is
 mit soberheit ghelesschet. **O** hoe
 menichwerf is die materie vā me
 nigherhande siectē oimits vasten
 en soberheit vteert en vdzellen.
O hoe menichwerf soude somighe

lude van oütallige gulſcheit in
gicht. in popelſie. en in menighe
andere enelen en onghemake
gheuallen hebbe. hadde ſi hem
ſeluen niet gheholpen mit vas
ten. mit ſoberheden. en mit blo
et te laten. Daer o ſeg ic dat
vaſten en ſoberheit menichwerf
den ſieken gheueest. de gheſon
de vanden ſiecken beſermt. ou
dertide vander doot vlost. en dat
leue vlanct. En daer om voort.
Die lude quintseldet va des meef
ters loen. Hoort nu mede wat in
wendigher en gheesteliker goede
die ſoberheit en dat vaſte can wer
ken. Ambroſius ſeit. Soberheit is
den ghebreken doot. viagher der
ſonden. en medicyn der ewigher
ſalicheit. Bernaerd^d ſeit. Om dat

wi ons gheerlofde dinghē on-
 trecken. so worde ons verghēue
 ongherlofde dinghē die wi
 hier voortyts bedreuen hebben.
 En wat is te segghē onse schulde
 werden ons oūmits vastē v̄ghe-
 uen. Dan dat wi mit een corte
 onlanghe vasten ontgāe een
 ewich vasten. Daer nymmermeer
 gheen spise en is. gheen troest.
 gheen eynde. Daer die rike mā
 badt om een dropel waters. en
 en mochtse niet crighē. Daer
 om ist een goet salich vasten.
 daer men die ewighe tormentē
 mede ontgaet. Alsmē die sonde
 daer mede betaelt en of leit.
 Vasten en soberheit en is niet
 alleen een oflegghen der sonde.
 niet mede ee wtrodinge der ghe-

brekē. Niet alleen en verrijghet ge-
nade. mer si vdiēnt mede gracie.
Si en doet niet alleen of die voor-
ledē sonde die wi bedreue hebbe.
mer si viaghēt die toecomende
sonde ~~en~~ die wi noch doe mochte.
en beneemt ons die. Hier of
singhet men inder prefacien in
vasten. Heer ghi bedwinghet en
vdrucket mit lichaemliker vastē
die ghebrekē. Ghi vheffet die #
herten en ghedachtē. Ghi gheuet
doechde en loen. Waer van peter
van rauēnen sprekēt. Wastē ne-
met of die siertē der ghebreken.
si snydet of die begheertē des vley-
schs. en vdrift en lmdert die sa-
ken der sonde. Die gloriose ihero-
min⁹ seit. Die vernende scutte of
stralen des diuels die selmē lesschē

en coele mitter conthede des vastens
 en des wakens. En augustinus seit.
 Vastē en soberheit vdrift die myst
 der vleyscheliker begheerte. Si les
 schet de brant der onciuisheit. Si
 reynghet en veghet dat herte.
 Si vheffet die sinne. en si maect
 dat vleysch den gheest onderda
 nich. Die gloriose iheronimus seit.
 Weder. Vastē of soberheit en is
 niet alleen een volcomē doecht.
 mer si is mede en fundament en
 heilicheit alle and doechde. Woort
 so merket dat vastē een spise is
 en een voetsel der doecht. die de
 inwendighe mensche sterket. Als
die paetus leo seit. Altoes heeft vas
 ten een spise gheueest der doecht.
 Want vand soberheit vaff wassen
 reyne ghedachte. redelike wille.

orbaerlike rade . en oimts dat wil
lichlike vdruct en pme des vastes .
so sterft dat vleysch de begheerte .
en die gheest wert vnuwet van
doechde . Hier toe seit iheromus .
Als ghi dan vdruct lidet va hon
gher of of dorst so soeket al dme
die heymelike spynde of kiste in
ghedenckenissen . en vindet ghi
daer enighe spise . dat is enighe
troestelike scrifte vborghē en op
ghehemelt die etet dan . en ne
met v voetsel daer of . En wt
dien wyinkelre so drincket wijn
va gheesteliker bliscappen . Ende
sondertwiel oimts de soete sma
ke deser gheesteliker spisen ende
dranckes en suldi met alleen co
men tot vghetelheit des vastens
en alle lichaemliker spisen . mer

si sel v mede onbegheerlic en on-
 smakelic werde. Verblidet v
 mede als ghi moet deruen scone
 ruime woninghe. Dant die edel
borgher van romē valerius mar-
imus die seit. Te wonē in ēē oet
 moedich hüttelkijn ist beglynsel
 der doechden. En een enghe stede
 kijn dat hufet of herberghet wel
 een grote scare scare of ēē groot
 heere der doechde. Nu ist sonder
 twiuel beter te herberghen of te
 logiere mitte scare der doechden.
 dan mitten scare der menschen.
 En dat bewist ons die selue vale-
rius mit een doechdelic boertelic
exempel vande wisen vduldighe
dyogenes. die in een wijn vat
 woende. ald' sprekende. Doe dyo-
genes commet en onghemat

lect in sijn wintvat doe vblide hi
hē dat hi een wendelic ghehoorza
huus hadde dat hē conde vban
delē mit hē na ghelegghentheit
der tijt. Want ~~ast~~ alst seer cout
was so keerde hi dat gat mit van
de vate mit sūden. En alst heet
was so keerde hīt mit noorde. En
hoe die sonne ghinc so keerde
haer dyogenes woninghe altoes
mede. Hier om so en begheert
in deser tijt niet te ghebrukē ghe
noechlike woninghe. mer scrūwet
se lieuer. want die ghenoechlike
aertsche woninghe die vminnet
ons den hope te vberuē die toe
comende woninghē in de hemel.
Wide riume woninghe beroeft
die liude menichwerf vā doechde.
En weder omē nauwe en enghe

wonighe in dien dat si buten sluet
dat versoeken des volcs. so was ver-
gaderet en ontfanghet si een groete
scare der doersden. En hier om so
ist alte veel beter en saligher
hier te derven sone wide rume
wonighe. dan hier na hinder
of lettighe te hebben en te
hde in dat vverne der hemel
sicher wonighe. Doert so en
wilt gheen costelike sachte der-
ten cleder begheren. wat ten
is den ghenen niet gheoerloft
sulke cleder te begheren dient
ghegont is in eenre oudrach-
ten en voorwaerde mit sinte
pauwels den apostel vpin an
te te trecken als een cleet. Hier
of seit die heylighe martelaer
sinte cypraeen. Die mit siden

laken en mit purpur ghedect
sijn en moghen mit rechte vpi
niet antrecken. Wat begheert
ghi in uwen costelike clederē
anders dan die ludē te behaghe.
Ende nu ist operbaer datmen
alte selden costelike scone wt
wedelike clederē sonder sonde
draghet. Gregorius. Niement
en wane dattet gheen sonde
ghelegghen en is in behaghe
ke costelike clederē. Want en
waer daer gheē sonde i ghele
ghen. onse lieue here en had
de sinte jan baptisten. so bescey
delike met ghepresen en ghe
louet. vander scarphheit sijne
clederē. En sinte pieter en had
de die vrouwe so aernstelic
met verbodē costelike cleder te be

Sghere. Hoe grote sonde ghele-
ghe is in costelicheit der cleder-
ren. machmen merken wt
die historie van romen. daer-
men leest dat die ghene die
alre eerst onder die edele mo-
ghende borggers van romen
siden cleder aentoeck. die wert
vanden blyxem doot gheslaghe.
Lu hoort wat moecius hier
of seit. Die houerdighe mesche
op dat hi groot mach schinen
in machte in eren en in ryckhe-
den. So piunt hi hem te cleden
mit menigherhande cleder en
te trecken saste cleder. en te ver-
gren mit costeliken cleder. mer
wat is costelic habyt en tyerheit
anders dan een graf. dat van bu-

ten gheuit is. ende vā binnen
vol drees is en onreynicheit is
Dus veer seit inoentius. En
hier om ist ditmen leest. dat so
te augustin ghesait soude heb
ben. Ic scame mi costelike cle
der te draghen. Daer a om als
mi een costelic cleet ghegheue
wert so vrope ic dat cleet en
ic gheeft den armen. Voort
so en wilt gheet weelde soe
ke in beddinghe en in bedde cle
dere. als in slapelakenē. ende
in dekenen. op dat ghi hier na
daer voer niet en ontfanghet
pijn en droefheit. Wanas. On
der di selmen matten speyen.
en wormen sellen dijn dekenē
wesen. Och wat bedde is dat
onderste. en wat bedde cleder

sin dat onste. Och hoe onnēscē
like pijn en verdriet is dat. Op
dat għi dit v̄driet ontgħaen mo
echt. so suldi v mit rechte v̄blidē
als għi in deser tijt deruet veel
de ende sachtē der beddinghe
en der cledere diemen daer op
spreyt. En wāt die viāt ons alre
meest plegghet te becozen in dier
tijt als wi għebrukē sachte beddi
ghe en dat għemar des rustens.
daer om ist noet dat wi den vi
ant dan vromelic veriaughen.
Waer of s' bnaert seit. Als die
viāt alle der broedere woninghe
ōme ghaet. so sel hem die deuo
ne ende ynnicheit veriaughen
wter kerken. die heilighe scrifte
diemen ter tafelen leest sellen
viaughen vten reuenter. v̄dul

dicheit wten capittel. Ende snode
beddinghe vanden dormiter of
wter slaepkamer. Her bnaerd
Die dit wel te rechte wil niken
die mach billiy blidelic hem late
ghenoeghen mit allen snoden
oncostelike huusfnde. en ander
oncostelike dighen. merket me
de watter gheschiede mitte tede
rent amichen welke saryenden
uygheboze kindelijn ihesu. Het
wert gheboze in die scarpe vorst
en in een coude open ondicke
stede gheleit te rusten in een har
de cribbe. en voer die costelike saf
te beddededer wert hi ghewon
den in snoden doerkrins. Ende
als maxim 9 seit. so versnaden
hem die ioden alre meest onder
liyerkrins wille daer hi in ghe

wondē was. want daer walghe
de den houdighen iode of. a hērr
ket oer mede mit allen aernste
op die moeder des kindelijns.

hōe si selue legghen mocht die
oetmoedighe ionghe teder ma
ghet en moeder. Hadde si een
bedde ghehat. si en hadde haer
lieue ionghe kindelijns in een ^{met}
arbbe gheleit. tusschen twee be
esten daer die kinder voer ver
baert sijn. Het is te vmoeden
dat si op die bloete aerde plaes
te rusten. want men en leest
met van haren bedde. En wa
en soude haer een bedde comē
als si gheen herberghe en conde
nighen. **S**ettet nu du snode
on edele mensche di seluen bide
coninc de hemels **et** en bider co

ninghinne der werelt. moeder
des enigghen soen gods et conincs
van hemelrijc ewich durede so
der ende. Gheliket u di selue
du grove stercke rustier en haer
le bider teder crancheit van sulke
kinde en bi sulker moeder. ende
dan sulstu vinden in dijn selue
dattu alre selue smaetheit waer
dich biste. Om dattu so hoene en
so stout vmetel seste te conne en
te claghen ouer die herde beddi
ghe. en snode arme bedde gheswat.
Recht of me di sculdich waer sul
ke weelde te bereyden en te be
sorghen. die dijn coninc en sijn
moeder ghederniet en ontbeert
holben. En stames du di niet
sulc ghemac hier te soeke. Het
tet noch i eenre ghekenisse di

selue als een sondich onrechtidich v
smaet mensche bi dat alre reynste kint.
en bid onsculdigher onbesmitter moe
der. Siet nu an mitte ene oghe di sel
ue. en mitte andere oghe dese twee.
dat kint en die moeder. En daer mo
ghestu vnde en merke dat si twee
om gheenrehande sake en behoefde
enighe medicijn noch boete d' tijtli
ker pijn en des vdrict. Mer du die
ghemar en weelde soeeste i deser tijt.
Du seilveste vdrict arbeit en onge
mar. die du nochtan va node behoe
ueste. Wat si sijn die rechte medicijn
en boete va dine sonde. Siet nu me
de an en kenne dattu biste een onwijs
en onbekent mensche. en dat dit
kint is gods cracht en wijsheit die
alle dinc bekent sonder dwalinghe.
Sondertvuel dese wijsheit gods en
soude dese pijnlike vdrict met vore

hebbē. noch die hertheit des hoeyns en
soude hi niet vrozē hebbē tot enē bed
de. en hadde hi niet bekenē en gheue
ten dat hier groet goet ī hadde vroz
ghē gheleghe. En des goets moghes
tu mede deelachtich werde. Also vze
alstu lichaemlike pijnlicheidē blidelic
wilste oefenē. en alle tijtlic onghē
mac en vdziet mit vroliker herte
wilste ontfanghē. En ist dat v dese
voosereue worde. en dese woorspro
ke tijtlike leringhe niet ghenoech
en is. mer dat ghi noch bestendelik
en openbaerliker begheert geleert.
ghetraest. en vmaent te viden tot
vduldighē lidē. in ghebrek. commen
onghemac en vdziet. so oüdencket
mit aernste dat xps selue most li
de. en ouermits lidē gaē in sijns
selfs gloriose rñc. Als die conic der
glorien daer most gaē oümits lidē

en vdiert in sijn sels rūt. Hoe sou
 de dan een ridder hē vmeten te
 gae 7 een rūt dat sijn niet en is.
 sond' arbeit en sond' onghemar
 te lide. En xps doch ghesproken
 heeft. dattet rūt d' hemelē ghe
 welt lidet. Daer o so hopet alleen
 die ewighe bliscap te vveruē oū
 mits vdiert en onghelinc vduidelic
 gheledē. Wat oūmits tūtlike pñ
 en onghemar sult ghi copē ewi
 ghe weelde. en dat ewige leuen.
 Want mit diē rechtuaerdighen
 peninc so machmē dat rūt der
 hemelen copen. en mit ghenen
 anderen scat. — x x x —

Olt tiende boec. dat troest
 die ghene die deruē en ontberen
 moete tūtlike bliscap en vroechde
 diemē hiet tūtverdrif. die mit

nyement en moghē spreke. en veel
moete zwighe. Itē het troest alle
arhertighe lude. en die bedruet sijn
om dattet de quade lude nu bet gaet
in alle dinghe dan da den goeden.

En het troest de ghenē die mishope.
en die die pijn der hellē alte seer ont
sien

Wanneer di derven
moet en ontbere die
ghenoechte vā wttoen
digher bliscap en ver
gandics solaes. vā tytortinghe en
vā lieue gheselschap. Daer en wilt
niet te seer o triere. Wat vā alsul
ke ghenoechte wt des mensche hte
en ghemoede dicke beroeft vander
bliscap der hemeliker inwendich
en onderwope en bedwonghe van
menighe ghebreke en sonden. En
als onse herte. ghemoede en consien

al ald' wt beslotē buiten d' inwendigh
heymeliker blyscap. So wt onse her-
te als nu bedroghe i ydelē hope. als
nu beuaen mit onnutte anre. nu
vslaghe vā rouwe. nu vuelt mit ydel
re bedriecheliker blyscap. Het is dat
veel beter corte blyscap en ghenoech-
te te derue. dan die danc en die dro-
effheit te liden die daer ghemeenlic
na volghet. Want dat eynde der
blyscap wt vande tinnen onderlo-
pē. Gregorius seit. Het is ee recht
vonnisse dat wi hier na so veel pi-
ne en vdiets werde ghedwonghe
te lide. als wi hier voor in d' werelt
in ghesonde luie blyscappen hebbe
ghehadt en ghenoechten. En in
apocalypsi staet. Also veel als hi he
selue vheue heeft en i weelde ghe-
weest. Also veel pine en tormentē

en screyen gheeft hē med. **¶** Doort
so weet dat ons dese tijtlike droef-
hede meer goets doen. dan die
¶ bliscappen. **¶** Daer of gregori⁹
seit. Die bliscap pleecht die heyl-
melicheit der herte te ontslute
en open te doen. en ontslutende
den scat te vliese die daer in vbor-
ghē lach. **¶** Mer als ons die droefhe-
de vā bute bedrucke. so make si
ons vā binen scarper en vstandi-
gher. **¶** Doort meer als mē die bliscap
deser teghenwoordigher werelt be-
ghet en settet vider toecomend' bly-
scap. so siet mē besceydelic dat dese
tijtlike bliscap niet anders en is
dan gherechte. **¶** Sinte bernaert seit.
¶ Inder waerheit. dat is alleen eē
warachtighe vroechde die ons comt
vā god onsen scepper. en niet van

enghē creature. Als ghi dese besit
 tet so en machse v mēment ont
 neme. En haer te ghelike so is alle
ander blyscap niet dan droefheit.
Alle ghenoecht is lide. Alle soetich
en bitter. Alle scoenheit is lelic
en onreyn. En alle dat and dat
ghenoecht of solaes mach make
is onghenoechlic en last. Bernar
dus seit. Een mensche die xpm mit
vierigher herte begheert. en die
na gode vlanghet. die is i deser
werelt recht als in een ellende of als
in enē kerker. Alle blyscap en ghe
noecht die hi hier siet rekent en
acht hi screyen en droefheit te we
sen. Hier of spreect sinte augustijn.
Dumits dat lide ons liefs heren
ihesu xpi so sijn wi gheroepen wter
duisterms totten lichte. vā sterflich

tot onsterflicheit. vand' doot tot
tē leuen. Wter ellende tot onsen
lande. vander aerde tottē rike des
hemels. Wter drouende screyen
de dale tot warachtighe dieren
der blyscap. So wat deuote siele
dese dinghē te rechte merket. en
haer hier mede becōmert. die en
begheert gheenrehande aertsche
dinghē dat * vganclie is. noch
dat een wilts vblindet. noch
gheenrehande wereltlike ghenoechte.
lachen rehent hi screyen.
en blyscap doefheit. Die werelt
is haer een kerker. en die hemel
is haer woninghe. Dus vze spreect
S^r augustijn. **D**oort mede so en
sijn dese wtwendighe blyscappen
en wereltlike genoechte niet te
begherē. om dat si niet bliuende

of duerachtich en sijn. Seneca seit.
Eens goets mensche blyscap die
coemt & wt eenre goed consciencie.
dat is alst herte is wacker en be-
trouwende. en boue al recht ghe-
rechtich. Daer om so tredet onder
die voet en vsmadet dese dinghe
die va bute scoen en blenckende
sijn. en vblidet v vande uwe. Wat
is vande uwe. dat is va v seluen
en van uwe doechde. dat Milbe
beste goet is. daer wil ic dat ghi
in vblidet. Hec seneca. Hier of seit
ecclesiasticus mede. Daer en is ghee
meerre ghenoechte dan blyscap
des herte. en merket te rechte
dat in seit blyscap des herte. en
met des lichaems. om te ondsceyde
en bute te slute. lachen. scartele

^{en}
springhe. dansen. en voort alle le-
like scandelike ghenoechte en bli-
scap. Daer salomon of seit. der
ghecker bliscap en is niet dan
scande en lelicheit. Hier om so
is bliscap in gode als dat beste
goet te vkiezen en te puse. En
om dese bliscap te vuerue so sel
me alle tytlike wereltlike bli-
scap en ghenoechte mit vroliker
herte derue. ontbere en vsmade.
Paulus seit. Verblidet v altoes
in gode. Die glose spreect daerop.
Die apostel seit. vblidet v niet in
daser werelt. en in waerlike dui-
ghe. mer in gode. dat is. weet en
settet in v dat alle goet en alle
bliscap mach make. die in gode
is. En gheen ghenoecht noch bli-
scap en is bute gode. Wat gelijc

als nyement twee herē die malcā
ders viandē sijn te wille en mach
dienen. Des ghelijcs en mach hē
nyement teffens vblidē ind we
relt en ī gode. **W**at so wie der we
relt vrient is die is gods viant.
En wed omē ghekeert. **E**n waer
twee contrarie dinghē op eē ste
de wille comē. so moet dat eē dat
and wiken. of beyde te met gae.
Wat desen voorszēuē woordē so
moghen wi een cort woortbeslutē.
Dat derfynisse der werelt bliscap
en ghenoecht niet anders en is.
Dan een wechsettinghe. of eē ru
mynghe alles hinders. op dat
een mensche altoes ghestadelic
in hē mach ontfanghen die bli
scap. **v**roechde en ghenoechte die
van gode coemt. **W**elke alleen

een warachtige ghenoecht en bli
scap is. En alle and' ghenoechte
en is niet dan d'ruet en ongheno
echt. als mensche hier bi gheliket.

Woortmeer mijn alre liefste
so en wilt niet zwaerlic noch on
ghenoechlic nemē dat ghi van
nede moet zwichē en ontberē ge
noechlike te samē sprekingle en
clappaedse. Ja mitte ghenē die
niet dan goet en sprekē. en die
ghi seer lief hebt. waer als die pro
phet seit. Alle crachte en vromich
eit eens emghe of ghescreydes ghes
telics leuens is gheleghe in hope
en in zwichē. En dit is die sake.
want god en laet niemēt onghē
f troest. en alleen. En hoe dan die
clappinghe en troest der mensche
veertē vā enē mensche is. hoe hē

god naerre bi is. Hier of staet ghescreuen mit vader boec van sinte Jan den heremite. dat hoe hi meer versceyde vande mensche en vā tijtliker sorghe en onlede was. hoe hi gode altoes naerre quam. en heymeliker daer mede wt. Wat sulke ofghesceyde lude daer spreect god die wt mede. Als dauid seit. Ic sel hore seit hi vscende vte lude Wat mijn he mijn god in mi spreect. En also ofghesceyde vanden lude spreect die mensche wed om me mit gode. Die gloriose ihesu mijn seit. Een wns mensche en is nimmermeer alleen. al is hi oec versceyde vte lude. Want dan spreect hi heymelike en ghehoechlicste mit gode. God alre menschen troester heeft ons ghegeuen te

troest die boeke der heiligher scrif
te. voor den troest des menscheli
ke gheselschaps. Daer o staet ghe
screeuē in der machabeen boec.
Dat die iode haren ghesellē en
vriendē screeuen. **W**i hebbe v in
lide ongemoeft ghelate. **W**iber
hulpe en inbe goet hebbe wi ghe
spaert. en hebbe ons ghetroest
uten heilighē boeke. **H**ier o so
en sijn ons die mēschen gheen
noot om mit hē te spreke of ghe
selchap te hebben. **W**ant die heili
ghe boeke vuollen haer stede. **I**
Woort van dat mē v seldē toespre
cet. en vā dat v die reghel ende
uwe oustz vbiēde te spreke. **D**aer
en moget ghi. noch nyement mit
redē om bedroeuē. **W**āt zwinghe
wert alte veel goetbinden luden.

In de eerste so is zwighe een saet
 die sonde te scrive. Ambrosi⁹ seit.
 Ic heb veel lude mit spreke we
 te sondighe. mer selden mit zwi
 ghe. En daer o so ist een wijs me
 sche die zwighe can. Swighe is
 oer ee fundament der doechde.
Ambrosi⁹ seit. Insaemheit des
 swighes. niet te spreke dan alst
 tuit is en noot is. en richeit te
 vsmade. Dese drie sijn die meeste
 en die beste fundamentē der doech
 de. Swighen vwinnt den quade
 bosen mensche. Sinte Jan gilde
 mont seit. Alte veel bet moghet
 ghi een quaet mensche vwinne
 mit zwighe. dan mit antwoorde.
 Swighe wiket en ontgaet veel
 hindere en scades. Daer valerius
en maximus of scriuet. Dee solinius

alleen zweech en alle die and sprake
ke die hi he waer. Doe wt he ghe
vraecht om dat hi zweech of hi
met spreke en conde. of dat hi ee
gher waer. Doe antwoorde hi.
Gheen gher en en zwighē. Doe
vraechde me he weder. waer o zw
ghet ghi dan alleen. Doe antwoor
de hi. om dat mi spreken dicke
heeft berouwe. en zwighens nye.
Satho seit. Zwighē en heeft nye
ment sate ghedaē. mer dat spreke
de menighe. Itē zwighē toent en
bewiset den wisen man. Salomō f.
Die wise ghebriuet weynich wo
de. Job sprac tot sine drie vriende.
Condet ghi doch zwighē op dat me
doch wane mocht dat ghi wys wa
ert. Seneca seit. Swighē is de gher
of de plompe onverstandighe voor

wijsheit gherekent. So wie niet zwi-
 ghen en can. die en can oec niet
 niet spreke. Nyement en can vrlic
spreke. dan die gaern zwighet. Nye
ment en mach sond'ouerste wesen. **A** sozge
 dan die gheern mit ghehoersamheit
 die nederste is. Nyement en mach
bet tonen. dan die ghaern cleyn
 en onbetent of onghesacht is. Itē
zwighe doe wel helen en manerlic
spreke. Naer of seneca seit. Niet
altoes lieuer te hore dan te spreke.
En dat ghi gheheelt wilt hebbe dat
en segghet nyement. Beset v oren
dicker dan v tonghe. En wat ghi
segghē wilt dat segt eerst in v selue
voor yement anders. Itē zwighen
woedet ghenoechlike scoen sprake.
Gregorius seit. Nit recht en mit
rede so ontfaet een mesche ondtide

een goet wasdom of vruchtbaerheit
der ghespraechheit. die eerst oümits
oetmoedicheit besteydelic zwighet.
Ite ghemeenlic so te brenet swigē
veel oerbaers in. Seneca seit. Ghe
dinc so en is di so oerbaerlic als te
vreden te wesen en te rustē. mit
and' lude weymich te spreke. mer
veel mit di seluen. Augustin⁹ seit.
Ite en weet so armen mensche niet
woude hi sijn tonghe houde. hi en
soude in cozter tyst doechsaē wde.
Woort so en laet v droefheit of
zwaerherticheit die v ondertide
aencōent niet te seer bedruckē.
Want oümits der hulpe gods so
is daer een medicijn en boet te
ghens. die in uwer macht ghele
ghe en v gheset is. Daer sinte
augustin⁹ of seit. En wilt ghi m⁹

mermeer droevich wesen. so leuet
 wel. Een goet leuē heeft altoes bli
 scap. mer een sculdighe conscienci
 bliuet altoes in droefheden. En
 hier o so antwoorde een heilich va
der enē die hē badt dat in hē wat
 goets soude segghē. en seide. lieue
 kynt wi moete scilwē alle ghemac
 des teghenwoordighe leuens. en
 alle vleyschelike ghenoecht. en
 sathheit of soeticheit vā spise ende
 dranc. En gheen eer vande mēschē
 soekē noch begherē. en dan selons
 onse lieue hē ihesus xps hier voor
 gheue hemelsche eer en ghemac.
 en ewich leuē. en gloriose ewich
 duerende bliscap mit sinē enghe
 len. Dus vze seit die vad. Hier
 ome om den hope wille vader voor
 sceruerē beloeftē en woordē so en

betaemt dē ghene die enē rechtmaer
dighē god dienē met andē. so wat
liden hē oüdcemt. dan hē altoes te
vblidē in gode. En hier o so vma
ent ons allē toe dat gloriose exem
pel en voorgaē vā veel moniken
die gode diendē ond dat regimē
des heilighe vaders appollonius.
Sinte Daer die gloriose iheronim⁹ ald
of scrift in sijn vad boec. Dat
eerste vad boec hiet tottē broedē
vandē berch vā oliuetē. Daer hi
dus scrift. Houē maten so waer
S' appollon⁹ broeders mit sulker
herteliker bliscap. ghenoechte en
vroechdē beuaen. dat gheen we
reltic mensche opter aerde sul
ke bliscap hebbē en mocht. W
en vondē daer nyement droe
lich of zwaerhartich. En die he

lichte vad' apolloni⁹ vmaendese mit
dusdanghen woordē. en seide. Die
gheen die haer salicheit in gode ghe
set hebben. en haer hope in dat ewi
ghe leuē. die en betraemt niet droe
uichte wese. Laet die heyde droeuich
wesen. die iode screyen. en die bose
sondighe kerste sond' ophoude hule
en karmē. Mer laet die rechtuaer
dige mit onsprekeliker blyscap hē
i gode vbliden. Wat ist dat die ghe
ne die aertsche goede soeke en bege
ren. hē vblide om dese vganclike
corde dinghē. Naer o en soude wi
ons dan niet mit alre hertē vblide
die mit gansen hope vwaachte so
grote blyscap die ewich duere sel.
Ghelyc als ons sinte pouwels vma
ent en seit. Verblidet v altoes. en
i alle dinghē so louet gode en danc

ket hē. En sonder twiuel waert dat
yement gheseyt worde. Siet mo-
ghē sellen al uwe stene in gout v
wandelt worde. Die mensche en
soude niet rustē te v gaderen alle
die stene die hi mochte. en die me-
este die hi vnde conste. Nu dan
mijn alre liefste broeds die wiheit
die niet lieghen en mach. en die
almachtich is te volbr volbrēghē
dat hi beloest. Dese waerheit be-
loest ons dat onse druc en lidē sel
wordē v wandelt i bliscap en i vro-
echdē. En hier o soude wi moghe-
lic alte gaern lidē en druc en dro-
efheit deser werelt. en die meeste
en menichuoudichste alre liefste.
Want si sellē al in gout v wandelt
werde. dat is hoe veel dat. hoe gro-
ot. en hoe onse lidē nu is. Daer sel

onse bliscap en troest hier na ghe ^{tege}
 meten wordē en gheweghē. En
 hier om so wat onspoet en vdrict
 v ghesiet in deser werelt. daer
 vblidet v in. en lidet dat v dūilde
 lic. en dencket dattet bidē wille
 gods. en voor v beste ghesiet.
 Oec mede so en wilt niet claghen
 dattet dē quade hier in d' werelt
 bet gaet dan dē goede. En en ne
 niet met voor v dat die roude va
ders hē des beclacht hebbē. Als da
uid daer hi seit. Ic benyde ou die
quade lude. ic sach dē vrede d' son
darē. of daer iheremias claget al
daer. Waer om is der bofer wech ge
lueckich. of andere heilige clagende
woorde. Want ghi en dwaelt niet
luttel. ist dat ghi dese en deser ghe
like woorde nemet v mede te ont

sculdighē in uwē kronē en clage.
en dat ghise tot ulven troest met
en wilt kerē. Ic segghe v dat die
ongherechtidige hier meer rus
tes en vrede van buten hebben.
dan die rechtidige. en si worde
min van butē aengheuochte.
Mer weder omē so hebbē die goe
de rechtuaerdige meerre rust
en vrede vā binne. en wde van
binne min anghueohte. Ende
hier of seit cassiodorus. Als die so
dighē lude schme ryc te wese en
haer machte veel lude beheret. en
als si ind werelt myement en ot
sien. so menē si dat si vrede hebbē.
Mer die vrede kinet en oerloghet
altoes vā binne mitter conscien
cien. En want dese lude vā binne
gheen viande en hebbē. so vechte

si altoes van binne. her ille. aher
ket ghi nu aernstelic welc best is.
weder vrede te hebbē van binne
of vā butē. En trouwē soude em
ghe prins een oerloch voerē. Die
hē moste wachtē en hoedē voor
sijns selfs volc die mit hē oerloch
dē. en voor sijn huusghesinne. Die
hē of prins waer in alte meer vze
sen van sijns selfs volc. dan van
sine vzeemde viande. Dat die qua
de gheluckigher sijn dan die goe
de in deser werelt. dat ghesiet
al bider voorzienicheit. en bider
ordinieringhe gods o onser salich.
en om ons te lerē. Want hier in
werdē die goede vmaent en ghe
leert meerre gheluc. weelde. ghe
noecht. en salicheit te soekē. en te
begherē. alsulc als die quade lude

met ghemeeu en moghen hebben
mitten gæde. noch mit hē en mo
ghen delen. Dat sijn ghenoechte
en salichede die ons bewaert en
op gheleit sijn in dat ewighe ~~leue~~
toecomende leue. Hier of seit die
eersamighe beda. mijn lieue brae
ders en wilt met milen of prat
ten dattet den sondighe quade lu
den in deser werelt wel gaet. en
dat si seinē te bloeyen. en dat ghi
vderret. lidet en onspoedich sijn.
Want ten hoort der hogher waer
dicheit der gherechter kerstene
lude met toe vheuen te wden i tijt
liken vgancklike salicheit. ajer bil
liker daer in vdrucket te werde
en vscouen. Want die quade son
dighe mensche en hebbe met ey
ghens in de hemel. noch ghi en hebbe

met eyghens mid werelt. **D**en dier
 d. om des hopes wille der toecome
 der salicheit. daer ghy hene reysset.
 so sult ghy alle vdruet en teghenheit
 blidelic liden dat v mid weghe ghe
 moete en wedervaren mach. hier
toe seit beda. mit desen woorde so
 draghet ouer een en concordiert
Sr Jan guldemont seer suuerlic al
dus sprekende. **N**ixement en sel
 he des bedroeuuen als hi siet dat
 hem die bose sondighe lude alles
 gheluct en voorspoets vblide. **W**at
 ten is nu die tyt met doeghet en
 ondoeghet te lonē. **E**n al ist dat
 ondtiden die doeghet en ondoeget
 hier inder tyt eens deels gheloent
 werde. nochtan en ontfanghet
 gheen vā beyde hier inder tyt rech
 te besculdighe loen. **o**er si ontfan

ghe alleen eenrehande voorsmaect
der godliker rechtidicheit. en des
toetomende aerdels. op dat die ge
ne die niet en ghelouen dat wi
wed' vrisen sullē. noch niet en ghe
louē dat na desen leuen een and
leuē volcht. daer alle werke in
ghelouent sullē wordē. van dese vo
orsmaect gheleert werdē te ghelo
uen. En daer o so en laet ons niet
v'wonderē als wi sien die bose lu
de ryc werdē. noch en laet wi ons
niet ontbredē dat die goede lude
in danc en wedstoet lidē. want
dē bosen wert na ghehoude ewighe
pinc en v'driet. en dien goede lu
dē die bliscap des ewighen leuens.
Noch is een and' smaect. waer om
dattet in deser werelt dē quaden
wel gaet. en dē goede qualic. want

so wie hier quaet is. en mach so
volcomelic met quaet wesen. hi
en heeft ymer wat goeder wer
ke. al isser weynich. En die ghe
ne die hier goet en doechdelic is.
en mach i desen leue so volcomē
in doechde met wesen. hi en heeft
sonnghe ghebreke en sonde ond
he. Als dan die quade bese mensche
in deser vganckiker tyt gheluc
klich en voorspoedich is. dat is
tot sine quaetste. Wat dat is dan
sijn loen. en sijn deel hemelriec.
voor sijn luttel doechde die hi hier
ghedaen heeft. En na desen leue
sel hi beroeft worde vande ewige
salighe loen. Want hi hier mit si
ne bosen werke grote menchiou
dighe sonde. vdiert heeft die ewi
ghe ~~mit~~ helsehe pijn. mer die goede

menschē die bedynft hier onsdā
sōmīghe clemē sonde. En daer o
so moet hi in deser tūt mensch
swaer vduet en teghenheit ontfa
ghē. op dat die grote gloriose ew
ghe ruste en salicheit die dē recht
uaerdighe goedē menschē bereit
is. hē hier na mach wden weder
ghegeuen. Hier o so staet ghescre
uen mit boec d' vholentheit dat
apocalipsis hiet. Die rechtuaerdich
is. die werde noch rechtidigher. En
die in onreynhedē is die wde noch
oureynre. also langhe dat die tūt co
me dat si beyde haer loen sellē ontfan
ghē. dat is. die een ewighe pijn en
vduet. die and' ewighe vroechde en
blyscap. Wistet ghi mede hoe orbarlic
dattet v waer anct en vrese en zwaer
herticheit te liden. dat vduet en soude

v gheen vduet donckē wesen. Want
hertseer en rouwe leueent onse viā
de en bederres stede en stonde. ons
toe te spreke en te becore. Want ghe
likert ons als die ghebreke en becom
ghe hare raet en morghe sprac
houde in de ledighe onbecomerder
herte die vuolt syn mit wereltliker
blyscap o te volbrenghe haer ydele en
blyschelike ouiloeedichede en ghenoe
chten. Des ghelyc wed om so en vindē
si gheen stede noch stonde sulke raet
en morghe sprac te houde in ee on
ledich bedruet herte. Hier o myn alre
heeste so en wilt niet claghe o myn
rouwe **an**t swaerherticheit en lidē.
mer segt blydelic. O wat saligher
rouwe bistu die aldā myn viande kon
ste de mont stoppe. Dusdamighe rouwe
en droefheit en ontsach Sinte

Augustinus met doe hi sprac. O mijn siel
of wi moste alle daghe grote pine lide.
Ja langhe tyt inder helle wesen. op
dat wi bi xpin en bi sine heilighe mo
blyscappe mochte come. En waert
met wel waerdich alle vdruct en droef
heit te lide. dat wi mochte deelach
tich werde also groet goets. en so groet
vzoechde. Laet mi die duuels laghe
en haer becoringhe sprede. Laet vast
ten en soberheit mijn lichaen breken
en cranche. Laet de arbeit mi vmoey
en. Dat wake mi vdrue. Die een
A ontbrede roepe mi hier. Die and' ~~vrees~~ vrees mi da
er. Soude doe mi crynpen. hetten
vbarne mi. Laet mi dat hooft zwe
ren. Die borste barne. Die maghe
heffe en zwelle. Dat aensicht wer
de bleec. En alle dat lijf al siec. In
droefhede ghebreke mijn leue. En

myn iare gynde in suchte en in screye.
 Dulnisse en etter moet gaen in mi
 ne leuen. en benede mi opspringhe.
 Op dat ic mach ruste inde dage des
 lidens en der droefhede. en op clyme
 tot onsen gheloesden volc. **O** welc
 is der gherechtigher glori. en hoe
 groot is d' heilighē bliscap. Als een
 yghelic aensicht sel be blencke als
 die sonne mit goeder onderseydenis
 se. En als die hē sijn volc sel beghin
 nē te tellen in sijn vaders rnc. En
 eē yghelic sel gheue na sine werken
 en vdiēntē haer beloefde loen. **W**oor
 aertsche dinghē hemelsche dinghē.
Woor tytlike dinghē ewige dinghē.
Woor cleyne dinghē grote dinghen.
Woorwaer het sel een oiuuloedighe
 onbegripelike salicheit wesen. als
onse lieue hē sijn broeders sel leyden

mit ghesicht sinre vaderliker glorie
en vroechde. en stede sel gheue te bli
ue ewelic inder hemelscher salichede.
Hier toe seit augustin⁹. O mensche
en wildi dan niet meer ontbrecken.
om dese tnelike droefheit. want dat
aensie des voorghesproke loens sel
di start maken. en volstandich in
dine werke en arbeide. Ald⁹ so liede
dat ruc d' hemelen ghewelt. ende
die gheweldige die crighent. die
daer volstandelic. en aernstelic mit
suchten en scryuen om bidden.

Dit elfte boec troest die ghene die
onvri sijn. als die vcoft werde en
eyghe ghemaect. Itē die ghene die
langhe tyt ond' gods ghebode moe
ten dienen. Itē die tot and' lude ge
bode moete staen en ghehoorzaem
moete wesen. Itē die mit loesten

bezuuert en vbonde sijn. Itē die die we-
relt ghelate hebbe. en in oerde sijn ghe-
gaen. Item die gheuanghe. ghekar-
kert. ghebannet sijn. daer interdict
op leit. of die onbequaē. onghedoer-
delt sijn ten dienst des altiers.

En eyghen man die niet
 vri en is. en sijn leuē lanc
 tot ander lude ghebode
 moet staen. en hē dienē. die en sel
 hē niet ontvredē om dier eyghen-
 scap. en o des dienstes wille. mer
 tot sijnē troest sel hi ouidentkē ende
 merke. dat die ghene die eyghen
 knechte hietē. en sijn niet apperlic
 recht eyghē. noch niet meer mit
 ghewelt belast. dan die vrie herē
 ghemeenlic en sijn. Bernard⁹ seit.
Gheen ewe of ghesette rechte en
moghen ou onsen wille ghebiedē.

noch gheen princē en moghe onsen
wille beherē. mer si bliuet altoes vri
en onbedwonghen. en sondlinge
als si vande gheest gheleit wt. **Wat**
waer die gheest ~~gh~~godes is. daer is vri
heit. En ist dan dat di bedroeft die
onvriheit en eyghenscap dyns lichaem
so hebstu daer wed teshens dat di
billix ghenoech mach troeste. als vri
heit dyns eyghens willens. die allee
ghenoech is. en altoes vri is te vdie
nen. die ewighe bliscap gods. En die
ghene die wi vri en onbedwonghen
hieten te wesen. die sijn meer bedruet
en belast. en wel eyghenre dan kne
chts. Dat bewise ic diis. **Wat** een
mensche meer here heeft. wat hi
meer belast en eyghenre is. **Sij**
gheualt dat ghemeenlic dat die he
ren om haerre vriheit wille. gods

noch niemant en ontfien. En daer
 om so wde si beheert en vromen.
 niet van enen. mer vā vele snode
 onreynē ghebrekē. die si alle ghehnt
 moeten dienē. en ghehoorfaem we
 sen. En van desen princē en tyrannē
 werde die stoute onvuaerde vrie he
 re veel dicker en lichteliker vromē.
 dan die besochde vuaerde knechtē.
 Nu meret dan die die snoetste felste hēn
 heeft en niet een. mer veel. dat is die
 eyghenste knecht. Hier of seit S^r am
brozi⁹. So wie vā vuaermisse. of van
 ghenoecht. of van vleyschelijke beghe
 erte. of vā toernicheit. of vā mistro
 est wert vromē. die dient en is
 eyghē. Want alle passien en ghebre
 ken sijn van onbrien en onedelē ghe
 slacht. Hec ambrosi⁹. Wilt ghi dan
 van wesen ind^e waerheit. so weest

doechsaem . en̄ scouwet lelike onreyn-
michede . so moghet ghi vzi edel ende
onbedwonghē lieten . ¶ Titullius .
Die is vzi te achten . die gheen lelike
de en dient . Augustinus seit . Een go-
et mensche is vzi . al waert oec eē
eyghē dienst knecht . mer al waer
een quaet mensche eē comt . no-
chtan bleef hi een eyghē slaue . en̄
met en bleef hi eens mensche sla-
ue en̄ knecht . mer dat alre zwaerste
is . also menighē hē heeft hi . als hi
heeft menich ghebret . ¶ En̄ also als
onse lieue hē selue seit . ¶ Die sonde
doet . die is dier sonde knecht . ¶ Vā
dier eyghenscap en̄ vā diē dienst . so
wil die soē gods die nye sonde en̄ dede
dat wi vzi bliuen . ¶ Doort so laet v
gods ghebode en̄ sijn ewe met zwaer
noch v̄driethic diuicke . en̄ en bedroef

v om dier ghehoorsaemheit niet. mer
 vblidet v seer vā dat god ghewaerdicht
 alsulke ghehoorsamheit vā di te ey-
 sche. dan hi di dinn loon i belooft. Ist
 dattu oetmoedelic doeste. dat hi van
 di eyschet. en di ghebiet. so selstu
 sondtwiel wed' ontfanghe dattu
 vā hē eysches en begheres. Hier of
seit S^r ian ewangelist in sijne episte-
len. Ist sake dat onse herte onse ons
 met en wroeghet. noch onse consci-
 encie ons met en berispt. so hebbe
 wi sulc betrouwe te gode. dat so wat
 wi van hē bidde. dat wi dat sullen
 ontfanghe. want wi sijn ghebode
 houden. Hier om sprac die gheboze
blinde die xps siende maecte aldus.
So wie gods dienre is. en sijn wille
doet. dien vhoort hi. waer of S^r ysi-
dozus seit. Die en verwerft dat goet

van gode niet daer hi om bidde. die
sijn ghebode niet ghehoorsam en
onderdanich en is. Mer doe wi dat
god ons ghebiet. so verighe wi son-
dertwiel van he daer wi om bidde.
God en vbmit ons tot ghenē omme-
ghelike dinghe. noch en belast ons
mit ghenē zware ghebode. Als hi
selue seit. mijn iucke seit hi is saft
en soet. en mijn pac of last is licht.
Want die begheerte en dat aensie
des loens. vlichtet ons here iucke.
Die minne die wi tot onsen he hebbe
die vlichtet mede sijn iucke. Als die
gloriose iherosim⁹ seit. Den minne
den en is gheen dinc scarp noch ha-
rt. noch gheen arbeit en is he zwa-
er. laet dan xpm minne. en alle zwa-
re dinghe selle ons licht doncken
wesen. En want die ghebode gods

A ons

syn antreckende hoerde. en vern
ghende doen. h indende bande d'
mine. so trecke si de mensche tot
gode. en binde he daer seer dien
aen. en vernighe god en mensche
i rechter lieften en mine. Da wel
ke hoerdeknus spreekt god doer de
apheet osee ald9. Ic selse trecke i
adams hoerdeknus. Want adam
was die eerste die mitte bande d'
ghelode gods wt ghebonde. en ou
mits ghehoorsaemheit der gebede.
so vdiert een mensche dat ewighe
salighe leuen. I hier va seit onse he
ue he inde ewangeli. Nult ghi gae
of come in dat ewighe leuen. so
hout die ghebode. Woort so weget
doch die doecht d' ghehoorsaemheit
alse xps woech. en achtse so groet
als hise achtede. en en scaemt v

met oetmoedelic na te doe . dat hi
voor ghedaen heeft . **Bernaerd** **vs** .
Broeds laet **vs** ghedencke dat
xps woude lieuer sijn leue vliefe .
Dan ghehoorsamheit . **En** te toy
ken dat hi wt ghehoorsamheit
sijns vaders ghebodes den doot
leet . so gaf hi sine gheest mit
enen neder gheboghe hoefde .
seyghe du **dijn** hooft neder .
dat is **dijn** houerdie . eyghen
wille . die recht als een hooft
boue alle andere lede is . **seyge**
dat hooft neder en oetmoedi
ghe di ond die moghende hant
gods . Want sijn onghemeten
wdicheit eyschet dat . en sluet
hier alle saemte buten . Want
hier en is nyemant te goet toe .
noch nyemant en machs he saem

Het is vā groter vdiensstē dē ge-
 bode gods ghehoorsac te wesen.
 mer ten is vā gheemre minre
 vdiensstē ghehoorsam te wesen
 dē gheboden onser prelata en
 ousten. en om gods wille hē on-
 ddanich te wesen. **Wat die ge-**
hoorsamicheit doe wi gode meer
dan den mensche. Als sinte pou-
wels seit. Ghi knechte wese ghe-
hoorsam in vē herē. en wat ghi
doet dat doet willichlike. ghelinc
of ghint gode dedet. en ghenē mē-
sche. en wetet dat ghi vā gode
loen sult ontfanghē. Hier of s
barnaerd 9. So wat een mensche
die onse prelact is vā gods weghē
ghebiet. dat niet openbaerlike
teghē dē wille gods is. dat gebot
en sel mē anders niet ontfanghē

Dan oft god selue ghebode. Hier
of seit S^r thomas vā Aquinen.
En mensche en mach gode niet
meeres noch bequamers gheue no
ch offerē. dan dat hi sijn eyghē wil
le. om die minne vā gode gheue ons
eens anders mensche wille. En in
die suma vande doechde staet aldy
ghescreue. En warachtich ghehoer
sam mensche die eert gode seer die
gods ghebot en sijnē lieffte wille
volbrenghet. al hoe suode die p
sone en die bode is. die hē dat
ghebot van gods weghē kundi
ghet. En so veel is die eer gods
meerre als die bode vworpenre
is. daer god sijnē wille bi ghebiet.
also vze als hi dat ghebot ontfan
ghet en volbrenghet. Hier vol
ghet wt hoe dat yement vwor

panre is mensche ghehoorsam is om
 gods wille. hoe hi gloriofer en scoe
 re loen hier na sel ontfanghe va
 sijnz ghehoorsamheit. Augustinus
seit. Is die prelaet goet die bouen
 di is. so ist dyn vad en dyn voeder.
 en is hi met goet so ist dyn becoor
 re en onderfocker. Hier om so ont
 fanghet va gode gaerne dyn voet
 sel. en vande quade laet di heproe
 uen hoe goet du biste. In die som
me vande doechde staet. Laet v
 met beweghe noch dere onbekent
 heit des meesters en die onbescey
 delic sijn machte ghebruut. ghi
 en sijn altyt ~~si~~ volcomelic ghehoor
 sam. En met alleen de goede en
 besceyden. mer mede de vkeerde
 onbesceyde prelaet. Hier of seit S
inaert. Inde ghenē die noch eerst

† beghinnē een gheestelic leuē te
leyden en gode te dienē. daer is
onbeseyden ghehoorsamheit. vol
comen ghehoorsamheit gerekent.
dat is. hem en hoort niet toe te
onderseyden wat hē ghebode is.
of waer om men hem sulke dingē
ghebiet. mer behoort hē alleen
toe te ppen oetmoedelic en getrou
welic te volbrenghē dat hē wā ho
rē ousten wert ghebode of ghe
hietē. Duse lieue heer ghinc sittē
ter tafel in symons huse. Simon
is also veel te segghē als ghehoorsa
of zē die ghehoorsam is. Dus is
symons huus des ghehoorsamen
huus. En dier ghinc god in sittē.
† Want so wie gods ghebode en
sime prelatē oetmoedelic wil ge
hoorsam wesen die wert mit dier

ghehoorsamheit gods huus. En ghe
likerwijs als de mensche sijn onghe
hoorsamheit vdzeeft vten paradijs.
des ghelinc so leyt een yghelic me
sche sijn ghehoorsamheit daer nu
weder in. Ant vollen rechte so wer
de die ghehoorsamnghe lude boue
and lude vheuen na xps exempel
die om des wille dat hi is ghehoor
sam gheworden totter doot toe. so
hoeft he god vheuen en ene naem
ghegeuen dat boue allen namen
is. So dat i ihesus naem alle knye
werde gheboghe inde hemel ind
aerde en inder helle. Op dat wi
dan hier na mit xpm moghe vtri
ghe een vheue eerbaer naem. ge
inc als nu die heilighe hebbē die
wi euen. So laet ons nu oetmoe
delic onse halse bughe en os oefene

in d' doecht der vduddicheit en der
oetmoedigher ghehoorsamheit. //
Doozt so weet dat ee volcomen
ghehoorsamich mensche hier na
weynich of gheen vegheuer en
sel hebbe. Want inden warachtig
ghen ghehoorsamighen so leeft en
weret xps selue als sinte pouvels
seit. Ic en leue te hant selue met
mer xps leuet in mi. Het en schij
net niet waer te wesen dat god
die werke hier na soude wreken
die hi selue wreect. Ghehoorsam
heit is van groter baten en ghewin.
Want die ghehoorsamighe mensche
vdiert altoes. niet alleen als hi ope
baer goede dinghe doet. mer als
hi mede wt rechter ghehoorsamich
en wt syns ouste beuelinge dinghe
doet die in twiuel staen of si goet

of quaet sijn. En al ist dat inde twi
 felachtighe dinghe enighe sonde
 of arch gheleghe is. dat en wt he
 met gheueten of gheteghe. mer
 sine ouerste. En hier om seit me.
 Die simpellic wandert die wan
 dert sonder sorghe en stoutehe.
 Ghehoorsamheit mach wel ghe
 lyct werde eens coopmans scip.
 Wat ghelyc alsme in die strepe
 rust. slapet. etet. en drinct. en
 ghelyke wel gaemen altoes voort
 ter hauen wert. daer die bate en
 ghetom gheleghe is. Des ghelyc
 so draecht die ghehoorsamheit
 vand' oerde ene yghelyke gherech
 ten ghehoorsame mensche al sla
 pende al rustende al etende al sivi
 ghende totter hauen wert. der
 ewigher salicheit. Hier om seit

hughe de sancte victore. Si tonē
hem seluen omveckelic en onghē
hoorsam die hare prelafē met on
derdanch en syn. al ist dat si ver
keert en selue met goet en syn.

Doorz so en wilt v met be
droeuē dat ghi in v eynghē vriē
wille met en moghet gebrukē.
Want eynghē vriē wille is ee
alten quaden sochlikē cleyuoat.
Barnaerd seit. Eynghē wille is
een groot quaet. Doet wech ey
ghē wille. en daer en sel gheen
helle wesen. Waer in sel dat
helsche vuer barnē en vlackē
dan in die eynghē wille. Want
eynghē wille vechtet gode aen.
en vheffet haer teghen gh gode.
Si ist die dē hemel berooft. die
helle ist rnc maket. die ipb blaet

ōme stoztet. en die dese werelt de
duuel te voren beheert. hier toe
f. bnaerd. Het is oec seer orbaer
lic dat een mensche sine eyghen
wille vsaket en ougheuet. en om
gods willen hem ond' eens and's
menschen ghebode settet. Want
hi sel hier voor vā gode onayndelic
loen ontsaen. Want alle die gode
werke die hi wel begheert en wil
le hadde te doen. en die hē nu om
der ghehoorsamheit wille ander
machte ontbrekē. die sellē hē alle
van xpo gheloent werde. Want
die gode goede wille sel voor volbro
cht wert gherkent en gheloent
werden. Als die gloriose iheronim
seit. volcomē wille enich dinc te
dē wt voor gode voor ghedaen

wert gherekent. het si goet of qua
et. Inder iode wet of ene oysche
de god die werke. mer mede en
ghen oyschet god die wille. En
al en heeftse ondtide ghenen
voortganc ten wert te volbre
ghen. nochtan en vliest si haer
loen niet. Augustijn seit. So
wat dattu wilst en niet volbre
ghen en moghste dat rekent
god te hant ghedaen te wese. See
gerius seit. God en heeft gheen
dinc liever. dan enen goede wille.
Ist oec dat ghi gheloeft hebt gode
te dienen. Daer en wilt v niet om
bedroeven noch bedrucken. mer
troestet en vblidet v daer seer m.
na Augustijn raet. Om dat v
niet gheoerloft en is te doe dat v
tot uwe grote hinder en scade plaech
gheoerloft te wesen. het is ee salige

nootfakke en bedwanc die ons tot be-
 tere dinghe dwinghet en tot onser
 salicheit. Hooft hier S' thomas vā
apostolus aquinē ald9 sprekende. Een
 goet wert is beter gedaē wt belof-
 te dan ongeloeft. om drie punten
 wille. **F**erst want louē is eē wert
 alleen daer gods dienst en sijn eer
 in gheleghe is. en niemants anders
 dienst diemē allēe gode doet. dat is
 die alre edelste doeghet diemē heb-
 bē mach. **W**at ons dan die alre
 edelste doeghet gebiet te doe. ghe-
 lijc als loft is. dat is tbeste en dat
 vdiēnlicste dat wi doe moghe. dat
and' punt is. So wie louet die vbin
 det hē meer teghe gode. en maket
 hē eyghenre ond' gode dan die niet
 en louet. **G**helijc als een die den
 boem mitter vrucht gheuet. die

gheuet meer dan die die vzych
alleen gheuet. Dat derde waer
om is. Dat oimits lofte so wert
des mensche wille beweghelic tot
goede werke. en totte ousten goe
de gheuesticht. Enghe doechdelike
werke te doen wt een vaste on
beroerlike wille totte goede dat
behoert tot volcomenheit d' doe
cht. beter is dan volcomē doecht
dan onvolcomē. Ihesus thomas. Wo
ot ort so en sal die minre loft ghe
ne hinder wese. noch benemē die
meerre. Als S' barnaert f. Noch
god en eyschet dē mensche die mi
re loft niet als hē daer eē beter
voorz betaelt wt. Ihesus di oec niet
gheloeft te doe dat ghi na beke
net dat gh quaet is en sonde.
Ihesus v die f loft niet bedrauen.

Wat ghi en sijn daer toe niet vbonde
te houden en te volbrenghe. Hier
seit ysydorus of. Inde quade belof
te en onreynē so en hout gheen
gheloue. Want het is ee bose on
behoede loft diemē ymer mit
sonde volbrengen moet. Do
ort so en laet v niet berouwen
dat ghi dese werelt hebt gelaten.
Wat ghi ontgaē en ontlopē sijn
seer anxtelike bande en vanghe
nissen. Hoort hier of sinte augus
tijn spreke. Die bandē seit hi deser
werelt hebbē ghewaer hart en
scarp vdrict. en valsche bliscap.
sekerē rouwe. en onseker weelde.
hardē arbeit. en sorchuoudighe
rust. volcomē onsalicheit. en ee
ydel hope der salicheit. En noch
seit augustijn. Dese werelt is

A mit

vuaerliker en meer te ontfien als
si enē mensche smeket. dan als
si enē toe grymet. En si is meer
te scrijwen als si enē nodet en lot
het tot haerre minen en liefte.
dan als si vmaent en dwinghet
dat mense vsmadē sal. Het is o
moghelic in deser werlt te leuē
sond' anxt. sonder arbeit. en sond'
sorghe en vrese. Dit teghentwoer
dighe leuē is ee onsalich leuen.
en ee seker doot. die dicke onuer
sienlic ons ouuallet. en dan vol
ghet daer na die pine. en die wra
ke der vsunemisse. en vghete te
widen vande ghenē die hier bliuē.
Laet ons dan dese ydel vganclike
dinghe wter herten slute. en te
grande late en ougheuen. en ons
mit al onsen crachte pine te socke

en te overuen die goede. die ghe
 noechte. die weelde. die ewich sul
 len diere sond eynde. Hier om
seide die jphcet. Staet op en gaet
 hene. want ghi en hebt hier ghee
 ruste. Mit rechte so selme dan dese
 werelt vsmade. om die soete wer
 scap ghenoecht en troest die d we
 relt vsmaders in xps vnde. Waer
of vnaerd seut. de ghenē die xps
 beghit soet te wde die moet van
 node die werelt bitter werde. de
 ghenē die die werelt hebbe ghelate
 en i een cloester he selue heeft ghe
 heelic ou ghegeue tot xps dienst.
 die mach dit ee groot troest wese.
 dat ee cloester gheliket wt de pa
 radise der weelde. Hier of seut peter
van muenen. Ra dat mi mi herte
 tighet. so seg ic. Is hier op aertrijc

emighe weelde of ghenoecht of he
melijc. dat is in **e** cloester of in
scolen. Want wat bütē desen
tween is. dat is vol vā bangiche
de. onrustē. en bitterhede. vol vā
anete sochoudichede. en droefhe
de. En **S** bnaert seit hier ald^o of.
Doozwaer **e** cloester mach wel
een paradys hietē. wat hier sijn
groene campen en weyden der
heiligher scriftē. hier sijn die lophe
de beken der tranē. die die minne
gods trecket en springhe doet vte
reynē begheerten. Hier sijn scone
bome des vlyenē vruchtes der heil
lighē. en daer en isser een met sijn
en sijn vruchtbaer vā vele costelike
vruchte. Hier is die hoghe tafel
daer god selue is die spise. en die ma
ert ghist en gheuer puest en of

ferhande. Hier sijn vngdert des al
 machtighen gods rijkhedē en scatte.
 Hier is wt ghestort die glorie oer
 en blyscap der enghelē. Meendi
 dat si alle ledich sijn die vā eenre
 sedē in desen huse wonē. ghi mo
 ghet hier sien desen hē becomerē
 mit heilighē lessen. dien legghen
 in ghebeden. dese sien strepen en
 suchte voor sijn sonden. dien hem
 vblidē in dē loue gods. desen sie wa
 ken. dien vaste. en alle gad mal
 cander minlike dienē. Des nachtes
 staē si op om gode te belien. Des
 auonts. Des morgheus. en des mid
 daghes so spreke en kundighē si
 gods lof. en alle haer werke is ee
 stadich omeganc in dē dienste gods.
 Wat als si omē sijn so beghinnen
 si wed. Her vnaerd. Ist oec dat

ghi oümits zwaerre vanghemisse
ghedwonghen werdet v mit alre
hertē te gode te kerē. so vblidet v
en louet gode. en hebt uwe sonde
voor oghē in al uwer memorie.
en troest v dat. dat die vanghe
nisse die boet en medicyn uwer
sonde is. Ghelyc als wi wetē en
lesen dat die heilighe vduidighe
thobias vā gode sprac. Ic sel seide
hi mit lant daer ic gheuanghē bin
gode louē en belien. En ic en mij
siele sellē ons vblidē in gode. Het
en is gheen cleyne dinc also in go
de te vblidē. Want al is sulke me
sche gheuanghē. sijn siel is nochtā
ghebondē an xps mit sterke gou
den veterē. En die so an xps ghe
bonden is die is meer te rekenen
indē hemel te wonē dā opt aerde.

Want eē seer deyn dinc is voor
 niet gherekent. gheliker wijs als
 of mijn minste vingher alleē in
 eē kerker waer beslotē. daer en
 soude niemant om segghē dat ic
 in eē kerker beslotē waer. Sy na
augustinus woorde. so is dat heel
 lichaem bider sielē ghelijc. veel
 minre gherekent. dan die minste
 vingher bi dat hele lichaem. Des
 ghelijcs die ghene die mit alre ge-
 dachte. begheertē. en vlanghe des
 hertē in die salighe ewighe hemel-
 sche woninghe stalic begheert ghe-
 screuē te wordē en ghetellet. Daer
 en is ~~ghen~~ niet of te segghē noch
 te oerdelen dat hi inder aerde is o
 dat daer alleen. dat ~~is~~ alre min-
 ste deel sijns wesens is. dat is sijn
 lichaem. Een ander saec daer ghi
 v mede sult troestē als ghi gheker

kert of gheuanghe sint. is dit. Ghy
hebt de kerker vdiert. of niet ver-
diert. heb ghy de kerker of die wā
ghemisse vdiert. so ist v seer orbar-
lic. dat ghy hier v misdaet betert
en ontgheldet. Wāt ist sake dat
ghy oūmits voldoe d' penitenti mō-
kerker of mō vanghemisse niet
ghepinicht en werdet en uwer
misdaet ghewassche. Dan suldi hi-
er na onbegripelic sond' ghelike-
nisse zwaerliker moete betere int
vegheuer. En hebdi de kerker
en van niet vdiert. so ghelouet
dat coenlic sond' emch twiuelen
dat ghy voor die smadenisse en v-
diert die ghy onsculdelic lidet. hier
na sult ontfanghe loen vā onbe-
gripeliker weelden en ghenoech-
te ewelic diierende. hier of seit

A gemis

San guldemont. so wat wi van
 enghē mensche lide onscudelic.
 oec wie dat hi is. Daer vghift ōs
 god onse ander sonde voor. of hi
 vmeertet onse ewighe loe. so veel
 als dat lide draghet. **D**oor
 mede voor die scemte en scande
 die wi onscudelic ō des kerkers
 wille lide. sellē wi wed' groot oec
 ontfanghen. en voor die emicheit
 alte lieue gheselschap. **D**and' eere
 seit S Augustyn. **W**i en eere io-
 seph so seer niet om dat hi dat
 roem voorsienlic ī egipten vga-
 de. en wnslic tot des romes grote
 orbaer. en tot salicheit alle des
 volcs ind' noot na vcoft. als wi
 hē eere ō dat hi so lange vduidelic
 ind' kerker sat onscudelic. **D**ie
 onscudighe liders hebbē oec veel

liefs gheselschaps hē te troest. Si heb
bē desen voorscreuē heilighe patri
arch ioseph. Si hebbē sinte yan bap
tist. Sinte pieter. en Sinte pouwe
ls. En menghe and' heue heilige.
die alle kerkers en zwaer vanghe
nisse ondersocht hebbē. Die recht
uaerdighe onsculdighe. al wt hi
indē kerker gheslote. hi heuet no
chtan vriheit te wandere. en te spa
ciere indē rime hemel. Als S' ihe
romm' seit in dese woerde. Wuaert
v seit hi die wide wildermisse. So wa
dert mitter herte indē paradise.
En also dicke als ghi daer mitter
ghedachte chymet. so en suldi in ghe
te woester wildermisse wesen. W
ort suldi wete dat die prelātē der
heiligher kerke. en sonderlinghe
die paeus vā romē sijn gheestelike

meeſters vā medicinē. **W**āt ſi
weten hoemē die harde builen en
zwellen der wederſtrubbicheit
der houerdie in dē menſche ſal
gheneſen. **W**elke gheestelike zwel-
linghe veel vreseliker is. dan en
ghe lichaemlike zwellinge of
apostemē. **W**ant ſi en dodet niet
alleen der menſche lichaemen.
mer ſi ſlaet doot lijf en ſiel mit
ter helſcher pijn. **V**eghe deſe
zwellinge en ſiecte ſo behoret
de gheestelike meeſters toe dat
ſi xps lede. dat ſijn alle ghelou-
ghe kerſte. gheestelike medicinē
en boete gheue. **E**n ſonderlinge
dien ledē die mit ſwellinghe der
hartnachigher houerdie. en mit
onghehoorſamheit beſceert ſijn.
Want alle caſtinghe der heiliger

kerke ghelijc als die banne is of v
biedinghe des heilighe dienstes
ant altaer. of datme ghene open
baer dienst gods en moet doen.
daer ee mensche i die stat comet
dan na drie daghe dat hi weder
va daen gheseyden is. Alle dese
voorscreue castinghe en sijn ge
doot eucl noch vghiffenisse. mer
d' siele medicin en boete. also ve
el als die gheen die hier mede ge
castet wt. Want die ghene die ge
bannet wt. die wt na S' pouwels
woorde o des wille ghebannet dat
sijn gheest of sijn siel ghesont sel
wde. wat des gheens gheest die
ghebannet wt waer i groter vrese
sijnre ewigher salicheit. wa die
zwellinghe en aposteem d' ongher
hoorsamgher houerdie dede die

medicijn des bānes. die oimts
 scandē en confusien dat zwel weet
 maect en vdrift. en wed' doet
 slinckē. Dit soude billix allē van
 mighē ludē ghenoech wesen hem
 mede te troestē. Want dese siecke
 lude in dē lichaē. sijn dicke alte bit
 tere. felre. en scarper medicinen
 ghetroest. o den hope dat si ghene
 sen sellen. Ist oec dat die bāne mit
 rechte op v gheleit is. so en wils
 dan niet vsmadē. mer troest v en
 dencket dat hi ee medicijn uiber
 salicheit is. en dese medicijn is so
 so veel nutter en orbaerliker. als
 si vā kunstigher en beter apoteker
 ghemaect en vgadert is. want
 dese apoteker en bekent niet alleē
 alle crachte der cridē. mar hi be
 kent en heeft oec i sijn apoteec

beslotē alle costelike welrukende
doechden. En gheluyt als die rechte
sprake. en die heilighe vaders en leer
raers scriuē. so en sijn die bande
d' heiligher kerkē van genē men
sche. mer vā gode gheniaect. en
van gode werde si de mensche op
haer sericheit ghebonde. Hier of
seit S' Jan guldemont. Nyemant
en vsmade die bande der heilig
kerkē. Want ten is gheen slechte
mensche diese bindet. mer xps
god en mensche. en dese ~~me~~ ma
chte heuet hi sommighe mēschen
ghegeuen. en heeftse herē ghe
maect vā so groter eren. Waert
oec dat ghi mit onrechte geban
net werdet. die bāne lidet vdiel
delic. op dat ghi oumits onvdiel
dicheit en vsmactheit. en onacht

sainheit. met mitte bāne ghebō
de en werdet. daer ghi te vorē
ontbondē waert. wāt ist dat gi
onsculdich enē onrechtē bāne li
det v̄duldlic. daer v̄dient ghi
die hemelsche croen mede. En als
S augustijn seit. Also veel sal uwe
croen duerbaerre wese. als dat
onrecht meerre is dat ghi lidet.
Daer **e**n is mede ghee twiuel an
als ghi onbequaem en onnutte
gheoerdelt wert totte dienste go
ds. en v̄smadet en v̄werpē v̄det
wt alre gheesteliker waerdicheit.
Ghi en v̄det voor die lude arm
ghemaect mit dier smaetheit.
en seer v̄nedert en v̄scouen. in
ghi v̄det daer mede tot volcomē
re oetmaedicheit seer v̄heue en
bequaem ghemaect. Dese nedste

staet en vworpenheit die souder
ghy moghelic hertelic begerē. o
volcomē oetmoedicheit te vwer
ue. Wat gheen dinc en mach v
so seer vtyerē noch erē tot wat
staet of waerdicheit dat v die
heilige kerē vheffet als grondige
oetmoedicheit. Hier of s sinte
barnaert. In alle die scone orna
mente die de paeus toe behoere
als hi hoechtyt houdt. so en sta
et een so costelike stee niet. noch
so scone paerle als die oetmoe
dicheit is. ~ xxxv xxxv

Dit twalefte boec troest die
ghene die niet en moghē tot ha
re wille inde dienst gods wesen.
noch te heilige sacrament gaen.
en die die heilige boeke niet en
moghē lesen. en and gheestelike

oefeninge ~~en~~ ondtide vā node
 moete achterlate. **I**te het troest
 de ghene die haer deuon ontogen
 wt. en dorre vā liden bliue. en die
 ghee bequaem tyt noch stede en
 hebbe gode aē te beden. **I**te het
 troest die ghene die hē bedaghe
 dat vā lanc vā gode vhoort worde.
 en die niet en ontfange die tyt
 like dnghe daer si om bidde. **I**te
 het troest die gene die om haer
 euen mensche wille vstroeit sijn
 vā binne en belettet of ghehm
 dert vā inwendighe besouwen.

I vmoede ghi soudet
 grote geestelike genoech
 te hebbe in de dienste go
 ds. en dat ghi bi sond' alte gro
 te soeticheit soudet hebbe veel ten
 heiligen sacrament te gaē. **ware**

v dese puntē ghecoerlost en niet
vboden. **S**iet laet dit dan nu v
troest wesen dat dese vbiedinge
als dat uwe ouste v ghebiede
en oftreckē een wyl tijts uten
dienste gods. met en ghescriet
sonder sake. noch sond' recht
dich oerdel en vhenghemisse gods
die dat vhenghet om uwer sa-
licheit wille. en werct ald' uwe
salich' als hē kundich is dat v
dient. al en weet ghi des selue
niet. **I**tē troest v mede dat **xpm**
mit v is al wt v dat sac̄ment sine
lichaems ontoghe. **Ambrosi⁹** seit
Rement en mach v **xpm** ontie-
nē des ghi hē v selue niet en ont-
neemt. en vā v en viaecht. **E**n
sinte gregori⁹ seit. **S**o wie dat
god mit volcomēre hertē begeert

en lief heeft die heeftē altebant
 i hē en mit hē. Die ghene die an
 ders bereit sijn tē heilighe sacmēt
 te gaen. en daer lichaemlic niet
 toe gae en moete noch en moege.
 die sellen hē hier mede troesten
 dat si dat heilighe sacmēt wa
 rachtelic mit alle sijn crachten.
 en mit alle sijn werke diet mede
 bereide ontfanghe pleghet te wke
 gheestelic moghe ontfangē mit
 gheloue en mit begheerte. Wādē
gheloue seit augustijn. Ghelouet
 en ghi hebt dat ontfanghe. Wādē
begheerte seit S' thomas vā aquin
nen. Ghelikerwijs als sommige lude
 ghedoopt worde vande heilige ghe
 est. eer dat si mitte doopsel des wa
 ters ghedoopt worde. En dat om

der groter begeerte wille die si heb-
bē tottē doopsel des waters. Des ge-
like so sijnre sōnighe lude die dit he-
lige sacrament des altaers eer ghesch-
telic etē en ontfanghē. dan sacramē-
telic of sienlic. En dat om der gro-
te begeerte wille die si hebbe tottē he-
lighē sacrament. En in deser ma-
niere so hietē dese lude gedoopt te
werde. en dat heilige sacrament te on-
fangē geestelic. en niet sacramē-
telic om haer begeerte wille die si he-
er toe hebben. Hier toe thomas.

A Voort vā dat v die boeke onto-
ge wde d' heiliger scriftē. en ander
geestelike oefeninge daer ghi geno-
echt in hebt. Daer en wilt v niet
ō vstoren noch ontvreden. Want dat
is v al een goet teyke. en het sel v

tot inwē bestē gerekent werde. Hier
 of seyt hugo op dat woort dat onse lie-
 ue hē tot sinē discipulē sprac. doe hi
 seide. En trecke ic met vā v die troef
 ter die heilige geest en sel met tot v
 comen. Om des wille seyt hugo. so
 ontdech onse lieue hē sinē discipulē
 hē seluē in dē lichaē. op dat si hem
 soude lere geestelic minne. Wat vo
 or sinne passien. en voor sinē doot.
 so was hi seluē haer troester oūmits
 sinne lichaemliker teghewoordich.
Mer dese troest was rechte als melc
 dattē kindere vloent wtē vleyscheli-
 kē borstē. Mer xps ontdech sinē dis-
 cipulen die melc. op dat si souden
 vzoem en start worde in volcomē
 heit d' geesteliker minne. En hi clā
 voor op in dē hemel. op dat hi haer

herte daer na hē mochte trecke. En
dat si haer liefte daer mochte stie
ren in hare gheminde hē. Noch
hude alle dage so troest xps sin v
de in d' heiliger scrifte. in d' sacra
mēte d' heiliger kerke. en in and
ren sienlike openbare oefeninghe
der doechde. recht als mit eenelike
de lichaemliker teghenwoordich.
En dese troest ghenoecht en soetich
eit ontrect xps ondertide sine v
de. op dat si die soetichheit der goet
teliker inwendiger minne also v
reynne en puerre moghe ontfan
gen. als si vā butē geestrehande
troest noch ghenoecht en hebbe.
daer si mit herteliker liefte op m
ghe ruste. Des ghelinc ist mede
inder doerheit des herte als een

Die vochticheit ~~des~~ der deuocien is
ontoghe. **W**ant god. daer die vocht
ticheit der deuocien wtuloeyt die
ontrectet hē seluē. en die deuocie
menich werf sine vruende en laet
se bliuen ī grof dorrichheit des her
ten. **S**o dat si in ghenē gheestelike
dinghē sinake noch ghenoechte
en hebbē. op dat si in dier dorrich
ghedencke sellē mit droefhede. hoe
wel en hoe soet hē alle gheestelike
doechdelike werke plagen te sma
ken. die wyl dat si deuoci hadde.
en op dat si dan oudenckende d'
voorzedenre deuocien die si vloze
hebbē. moghē voortgaen. en was
sen en toenemē in vueriger ber
nender begheerten. om die vlo
ze deuoci en soeticheit wed te

inverue. en op dat dan also voort
die dorreheit haers harte wt sere
hande natuerlike begeerte ende
dorst meerre vochticheit d' deuo
cien tot haer trecke. dan si te vo
re hadde. op dat die getrouwe sie
le segghē mach mitter bruut mit
boet d' minē wt der grot' bekeer
te die si heeft om wed' te vinde dat
si vloze heeft. Anm gheminde co
me in sinē hof. om te beglyeten
datter dorre is. Want onder alle
werke des brudegoms. so is dit
een. dat hi beglyet en vochtich
maket die dorre herte. die oim
dorreheit die si lide. dorstet na tro
est der soeticheit. Een mensche
mach mede hier i ghetroest sijn.
als dat sijn vdiensst i gene goede

werke te mīre en is die hi sonder
 deuoci doet. Als hi die werken
 gnerne mit deuocien en mit gees-
 teliker bliffcap. ghenoechte en soe-
 ticheit doe soude hadde hi die ma-
 chte. En i dier dorricheit so dient
 hi gode in goede werke. alleen op
 sijn gheloue en op sijnē enghē cost.
 En dat is dicke vā veel meerre
 vdiēntē dan d' gheerne dienst die
 alle dinc mit deuocien ghenoe-
 cht en soeticheit doe. **W**oort
 als ghi derue moet bequaem ste-
 de en stonde te bedē. of enighe an-
 d' gheestelike werke te hantieren.
 Daer en ewilt v niet om ontvre-
 den. Dat al wde v dese werke be-
 nome vā buten. ghi en wt inde
 wille ~~van~~ nochtā niet gehindert

noch ghelettet. ghi en moghet ge-
like wel dese gheestelike werke inde
wille en ind' begeerte hebbē. al ist
dat ghise van butē ind' oefeninge
met volbrēgen en moecht. onder
tidē tot uwe wille. o dat ghi wt
ghehoorsamheit v mit anderen
dinghe moet onledighe en becom
merē. En nemet i deser omach
te uwe troest dat die wille voo: ge-
de gherekent wt als volbrocht we-
rt. wed' die wille goet si of quaet.
Wandē quade wille seit onse he
selue inde ewangeli. So wie een
wif aensiet om haer te begheere.
die heeft daer althant oncuuscheit
mede bedreue inder herte. En sint
gregori⁹ seit. Gheen dinc en is goet
de behaechliker dan ee goet wille.

Nu mach licht yement ~~segge~~ be-
 weghē of berœert worde vā sinte
pouwels woort daer hi seit. men mo-
 et altoes bedē sond' ophoude. en niet
 rustē. Daer antwoorde ic op. dat die
 gene altoes biddet die altoes begeert.

In S^r augustijn die bewijst dat die
 begeert des ghebedes gode behaech-
 lic is. aldus sprekende. Die begeert
 des goeds is een ghebet. en is die
 begeert ghestadich. so is dat ghebet
 ghestadich en sond' ophoude. Hier
 of S^r ambrosi⁹ seit. Rymermeer en
 ophoudet ghi vā beden. tē si dat ghi
 ophoudet vā rechtuaerdich te wese.
 Die biddet altoes. die altoes wel do-
 et. **W**oert so en wilt v niet bedrœ-
 uen. noch ī mistroest valle. dat v
 dat bedē also suer wert. en dat ghi

so v lanc vhoort wt. wat dit wt v
al int goede ghekeert. en ghescriet
al tot uwer salicheit. Want i die
dat v god v lanc vhoort. so priset hi
v al stille zwichende dat. daer ghi
o bidt. en werdeert v hoe costelic
het is. En i die dat hi v tyt en be
raet gheeft. dat ghi selue die coste
licheit en waerdicheit oudenke
moget. des goedes daer ghi o bidt.
So vmeerret hi mede uwe bekeer
te. die ghi tot die goede hebbet. en
vmeerret mede die soeticheit en
smake des goeds al vtreckende.
dat hi nochtā na gheue wil. Als
hie als die gheen die v ten ete no
det. In die dat hi v lanc ter tase
le laet come. so vmeerret hi uwe
honger. en hoe die hongh meer

re wídet. hoe die spise ghenoechliker
en soeter werdet. Augustin⁹ seit.

Wanneer god v'lanc gheuet. so
triset hi sijn gauē. mar hi en wey
gertse niet. Wat dat mē lange be
geert dat ontfractmē soetelic. En
dat mē lichtelic gheuet dat en acht
men niet. Daer om so soeket en
biddet. Want biddende en soekēde
so wasset ghi in d' ruijtheit daer
ghi die gauē gods in bergē sult.

God bewaert selue tot d'innre be
hoef dat hi di ter stont niet ghe
uen en wil. op dattu mogheste
lere grote gauē grotelic te bege
ren. Gregori⁹ seit. Onse begheer
te wíde al v'treckende wtgherect
op dat si sullen wasse en meerre
werde. En o des willen wassen si

op dat si te bet mogen ontfange
dat mē daer in sal ghietē en he
mele. **S**i werde inde stride ghe
oefent en besocht. op dat haer vro
micheit so veel te meer mach
geloent werde mit ghytē en mit
ere. en die arbeit des oerloghes
wert dicke langhe vtooghē. op
dat die crone des vwinne te
meer mach wassen. **I**t oer dat
ghi te mael niet en verighet die
tijtlike dinghē daer ghi om bid
det. so en wilt v daer niet om
bedroeuē. mer syt welte vrede
en gheloeft dat sond' twiuel. **N**a
ert dat god di in dien ghebede
vhoorde. ten soude niet vordelic
wese tot dynre salicheit. **W**ant
god die alle dinc bekennt eer si

die
 ghescrien. en die goetwillich en rye
 16. ou alle ghene die he aewepen.
 wiste hi niet te vore dat ghi dat
 dinc niet wel ghebrucken en sou
 det tot uwer salicheit daer ghi o
 biddet. hi en soudet v sond' tuiuel
 niet weghere. Wat hi minnet
 meer onse weluare dan qualic
 vare. En daer om al en vhoort hi
 v niet in v wille. hi vhoort v tot
 uwer ewigher salicheit. Als hi S^r
pouwels toe sprac en seide.
gijn goest of gracie is di genoech.
hier of seit S^r augustijn. Als ghi
 om die dinghe biddet die god pra
 set en die hi ons beloest. so biddet
 toenlic. want die sel hi goeder
 tierlic gheue. mer als ghi o tnt
 like dinghe biddet. so biddet niet

anxte en settet v ghebet dan al in
gods wille. **I**st v oerberlic dat hnt
v gheue. en ist v hinderlic dat
hnt met en gheue. **W**at wat pro
fitehc is of scadelic. ghesont of
onghesont is dat weet die mees
ter. en die sieke met. En als die
meyster den sieke weyghert dat
hem quaet is. so bewijst hi dat
hise genesen wil. **W**ant o des wille
so weyghert hi dat si eysche. op dat
hise ghesont mach maken. **I**ner
toe ist augustijn. **W**oort so en
wilt v met bedroene o dat ghi o
and lude sake die he diene tot oer
baer of tot salicheit. va binne mo
et vstroeit wesen. besocht en on
ledich va herten. **W**ant die vstro
eynisse en onlede die ee mensche

heeft om syns euen mensche salich^t
 wille die is die mensche alte seer
 orbaerlic en vdientic. Iher of s
g. gregorij. Die godlike en eue me
 sche mine die ghenoen is vscryde
 dingē te venghen. die dwinghet
 des rechtidighe mensche herte
 dattet hē in vele dinghe deyle en
 scryde. Nochtan wattet hē wider
 mit heilighe begeerte vstroeyet.
 hoe dattet hē vuerliker weder in
 gode vgaert en vricht. Iher of
seit die paeus die derde innocenij.
 Ryement en si so vmetel. dat si son
 der oerlof des paeus vā romē sine
 bisscoplike staet ned legghē en oflaet.
 Want ghelinc als dat beten goet
 gaet bouen dat nigher. so gaet
 oer die ghemenē orbaer bouē den
 heymeliken en eyghen orbaer. En

in deser manieren so gaet leringhe
en predike boue stilheit. sorghe en
onlede boue scouwē. bade en arbeit
bouen ruste en ghemac. En o dat
te vore te beteykenē. so en woude
die enighe soen gods na mēsche
liker natuerē met gheborē wor
de van rachael die scoe en ghe
noechlic was. mer van ~~h~~ wey
nich vruchten. mer hi wert ghe
boren vā lya die lelic was mit deu
pende oghe. mer si was seer vri
chtbaer. En men en leest met dit
maria magdalena xpm in haeren
huse ontfinc die altoes hoorde selfs
ghenoecht socht en luusterde na
xps ghenoechlike woorde. mer
martha haer suster die onledich
was en sorghe droech. en die ont

lx

sine xpm in haer huus. En hier
 om als ee biscop. of een prelaet. of
 een curent vrucht mach doen on
 der die ghene daer he die sorghe
 of beuolen is in sijn heerlicheit
 so en sel hi gheen oer-los beghe
 noch verweruen. die sorghe va
 smen hals te legghen. Hier of seit
S' barnaert. Een lye of ghedach
 te dat altoes ruste ghewoen is. al
 so dicke als he dat claer lichte der
 godliker ~~ghedachte~~ bescouwinghe
 ontoghe wert. so troestet he seluen
 wt goede godlike wtwendige wer
 ken. Want wie mach. ic en seg
 ghe niet stadelic. mer yet langhe
 ghebruiken dat licht der godliker
 bescouwinghe. so langhe als hi in
 desen sterflike lichaem is. En daer
 om so menichwerf als dat herte

Dwaelt of vallet wtē bescouwēde
leuē. so wert het ontfanghē inden
werkendē leuen. **W**adant dit behoort
totte rechtē bescouwē. dat so wat
herte dattet mitten ~~g~~ godlike
vuer seer onsteket. dat vuolet
mede mit so groter eernstiger
begheerten. om and' lude voort
tot gode te treckē die hē des ghe
lyc mede mīnen alst selue doet.
dattet o des wille die ghenoecht
en ledicheit des bescouwens gaern
een wile afterlaet. om die vrucht
des predikens en and' lude te leuē.
En hoe dattet vnynt dat sijn on
ledicheit om and' lude te gode te
trecken vruchtbaerre is geweest.
also veel te vuerliker en ghenoech
liker heert het hē wed' tot sijnre
ledicheit en bescouwinghē. Ende

dijs so gaet het altoes wassende mit
meerre vuericheit vanden ene tot
te andere. Het bnaerd. Hoort
so weet hoe meerre vdiensst. hoe
meerre loen. Si ist openbaer
dattet werkende leue mitte wer
ke meest vdiensst. En o die werke
niet achter te late. so selme onder
tide begheere vand' bedinghe en be
scouwinge een wyl tijts vscryden
te wesen. So wie xps mine heeft
die en mach gheen dinc ghenoech
liker wesen. dan dat xps alre behae
chlicste is. Si ist openbaer hoe be
haechlic dattet xps is. dat ee sym
ellen mensche mede trecket tot
haerre salicheit. Hier of seit Sinte
thomas va aquinen. Dat is vol
comenheit der caritaten. dat ee
om die mine van gode ee wyl tijts

achter late die soeticheit des bescon
nende leuens. Welke leue die me
sche selue meest minnet. en neem
an onlede des werkende leuens.
om syn euen mensche te trechte
tot haerre salicheit. Iet thomas.
Dec mede hoe dat enich goet ghe
meente is. hoet godliker is. .xxx.

Olt dertiende boec troest die
ghene die he bedroene om dat si
weymich doechde hebbe. en o dat
die doechde so quaet te crighen
sijn. Ite die ghene die vleyscheli
ke betormge liden. En voort va
allen andere ghebreke aegheuo
chten worde. Item die ghene die
he totten ghebreke gheneghet
vinden. en die lichtelic toornich
worde. Ite die bedruet sijn en be
swaert sijn va centre dwaelender.

en alte nauwer consciencie. hoe
dat hem die troeste selle.

Dt wat tide dat v therte
 bezwaert om dat ghi
 so weynich doechde hebt.
 so merket wel die natu
 er der doechde. so moghet ghi sel
 ue bekennen dat die troest tot de
 ser droefheit niet veer van v en
 is vsteyden. **W**at sondt wuel ee
 mensche die he bedroeuede o ghe
 brec van tytlike goede. en die wel
 wiste waer dat gouts ghenoech
 waer in ene beslotē camp daer
 alle man in mochte gaē sonder
 misdoen. **E**n dattet gout so wter
 aerde ghy mede dattet de mēsche
 scheen te node tot dat hnt wech
 naem tot sine orbaer. **B**leue dese
 mēsche dan langher bedroeft om

ghebriet vā tūtlīkē goede en vā gou
de. so en woude hi mit wille niet
ghetroest wesen. Alleens des ghe
lyc ist mitten ghenē die hē bedro
eft om dat hi arm is vā doechde.
Wat als seneca seit. Die doecht
en is nyement voor ghesloten. si
is allen mensche openbaer. Si
nodet enē ygheliken tot haer te co
men. Si en iaecht nyemant vā
haer. Si en vkiest den enē hē voor
den anderen niet. noch de riken
voor de armen. Si is mitte naer
ten blote te vrede en content dat
si sijn eyghē is. O mensche die du
bedroeffte om dattu arm biste vā
doechden. besie en merke mit aet
ste of du die doechde minste. of
niet en minste. En minstu die
doechde niet. waer om bedroefftu

mesche

di dan dattu gheen of weymich en
 hebste. Hier minstu die doechde.
 so minstu die in di selue sijn. of
 die in andere luden sijn. En ist sake
 dattu die mineste die du selue in
 di hebste. hoe laetstu di dan diene
 ke dat gheen doechde en hebste. *Agly*
 En ist dattu mineste die doechde.
 die na dine vmoede in anderen
 luden sijn. so ghelouestu selue
 dattu doechde hebste. Hier of seit
seneca. Weet dat die ghene seer
 rijc va doechde is. die and luden
 doechde minet. Ghy mocht ga
 erne en willichlic mit rechte wat
 ghemact en vdrict lide. dat
 v comen mochte vand zuerheit
 en zwaerheit en arbeit der doech
 de te crighe. om dat grote ghema
 ct wille. en o de grote orbaer en

blekende

baet die die v'reghē doechde mit
hē brenghe. Want als ghi die doe
chden hebt v'wozen. so weet dat
voorwaer dat ghi mit hē sult v'ri
ghe een scoen ornament der siele.
Wat als ghescreue staet inden
decreet. Die doechde sijn rechte
alse scone pictuere en malinge.
die siele mede te v'ciere. Want
die siele wert van gode al ome
mit malinghe v'ciert. die die cla
er gracie d' doechde heeft. Item
o'umts doechde so ~~v'ri~~ v'riaget
ghi medicijn en boete in ver siele.
die vā sonde en ghebreke seer ghe
wont en ghequet is. Gregorius
seit. Wat is sonde. anders dan der
siele quetsinghe. En welc is der
siele medecin. anders dan die do
echt. Itē o'umts der doecht v'ri
ghet ghi crachte en stercheit tegē

wonde of

alle vrese en sorghe. En hier om doe
 onse he sijn discipule woude sende
 na sijnre passien ouer alle die we
 relt daer si menighe sorghe en an
 te soude moete liden. Doe beual hi
 he eerst en seide. Sittet ind stat va
herusalem ter tyt toe dat ghi van
 de hemel begaueet en ghecleet wer
 det mit doechde en stercheit.

Item maect v ghelycmoedich en A doechde
 hofsam. Augustinus seyt. Doechde is
 een ghelycheit en saticheit va leue.
 die altoes volghet die rechte rede.
Seneca seyt. Doeghet maect dat
 herte onverwintlic va ghenoechte
 en va onghenoechte. en si laet dat
 gheenrehande auentier. tsi ghe
 luc of ongheluc. ghehoorsaem no
 ch onderdaen wesen. En si maket
 dat herte so starr. dat is gheen ghe
 welt en mach vwinne noch gheen

auertuerlike vganclike ~~vga~~ dingē.
en moghens mit ydelre blifscap v
heffen. noch mit droefhede mis
troeste. Itē die doecht besorcht v
dat alre beste gheselschap dat opter
aerde wesen mach. Daer seneca
of seit. Onder alle gheselschappen
so en is gheen edel beterre ghestadi
gher noch duerachtigher. dan als
goede eerfaem manne ghelyc vā
sedē en vā doechden. mit heyme
liker vrientscap sijn vernicht en
vga dert. Itē oūmits doecht so en
ghet ghi een connelike machte
en enē goeden ghesatighe moet.
Want gheliker wijs als een con
inc wel ghestelt en ghescriket is.
daermen alle dinc te recht radet.
met dā wt rechter reden en ghe
briet. En daer die ondersatē te re
chte ghehoorsaem sijn. Des ghelyc

so is dat menschelike herte en moet
wel ghestelt en gheschicket als re-
den met dan goet en radet en ghe-
biet. En als al ander crachte der
willen recht ghehoorsaem sijn.
Dit goede regement maect doech-
de. alleen mit coninc der siele
en des herten. Want si vlichtet
die reden. en si vheffet de wille
wt den dienst der ghebreken en
der sonde. en setse in een ewech
moghende keyserrinc. Doort om
vleyschelike becoeringhe wille
en ongheneychtheit tot sonden
en tot quaetheden. so en wil in
gheen mistroest of wanhope
vallen. mer troestet v mit blider
herten. Want dese ghebreke sijn
lichtelic te vwinnen en te ghenese.
Hier of segghe die wise heydesche

meeſters. dat alle ghebreke der na-
tuere. die mach ~~men~~ men mit
conſte lichtelic vwinne. en de
ſe conſte dat is die goede ghewo-
ente. **W**at het is een reghel in
gheestelike rechte. dat alle dinc
wert weder te mete ghemaect
vanden ghenen daert of ghe-
maect is. **N**u iſt openbaer dat
van quader ghewoente die son-
den en die ghebreke wassen en
voortcomen. Daer om ſo moet
men die wed vwinne en doen
vgnen mit goeder ghewoenten
van doechdelike werken. **W**at
mit ~~deser~~ deser ghewoente werde
die doechde vertreghe. **A**ld⁹ iſt
openbaer dat alle ghebreke en
gheneychthede tot boeſheit mit
eenrehande kunst lichtelic vwon

nen werde. mer nu sette ic dat
dit vwinne met lichtelic en can
ghescien. noch toe come. mer
mit grote arbeit en pme. So we
et dan dat v die arbeit alte veel
orbaers in brenghet. Want die
arbeit en oefeninghe die ghi li
det. om die ghebreke te vwinne
en wt te roden. die brenghet v
die crone der doechde. Want hoe
v die ghebreke zuerre worden
te vwinne. hoe die doechde cof
teliker en waerder sijn. en gro
teliker gheloent sellen werden.
Want die gheneychtheit der
crancher en onsetter natueren
totten werke der oncuusheit.
als die vwinne wert. so croent
die neychtheit of die toenevghin
ghe die maghede. En des ghe

lyc ist vā allē anderē gheneycht
heden tot enighē quaden werken.
Wanneer wi die vromē. so ver
meerten wi grotelic onse cronen
der glorien en der eren. die wi
mit ruc der hemelen sijn vwach
tende. En daer en sel nyement
ghetroent wordē. dan die witte
lic strit. **N**emet dan hier v to
est wt. als dat die prekelinghe
der ghebrekē. en die gheneycht
heit tottē sonde en tot quade wer
ken. sijn v een groot bequaem
materie en reescap vā te tyme
ren een leder. daer ghy mede mo
ghet clymen na iuwen ghetruis
ten hē en god in dat hemelsche
paradys. tot die stede der weelde
en onsprekeliker bliscappē. maect
v dan een leder daer ghy aldaer

mede moghet clymen vā dien hou
te dat ghi te hant wel ghewassen
vindet in ~~uwer~~ den houe uwer
consciencien. dat is vande sonde
en ghebreken. Si hoort hoe dat
v. Sinte augustijn dese materie
en dit hout mit arnste wiset. als
v passien en ghebreke. daer ghi
mit consten v of moghet tyme
re een alte goeden leder. Op ee
re stede daer hi ons spreekt en le
ert vander passien ons here. da
er seit hi dus. Iact ons na xpm
op clymen na al onse v moghe.
en he na volghē mitten lichaē
en mitter herten en begheerte.
Dan so clymen wi op als wi onse
ghebreke en lelike gheneychtthe
den onder ons houden en bedwin
ghen. en maken daer also trappe

of daer wi mede moghē opwert
clymen. Want in dien dat wise
onder ons of beneden ons hou
den. so vheffen si ons en boere
ons opwert. Wan onse ghebre
ken en sonde make wi dan een
leder. ist dat wise onder onse
voete houden. **D**oor so en wilt
met claghe dat ghi gheneycht
sint tot toornicheit. en v daer
lichtelic in ontgaet. en des ghe
lyc in andere ghebreke. daer
ghi toe gheneyghet sint dat ghi
v daer in en ontgaet. om dat
ghi die gaern vwinne soudet.
Want en hadde **S^r pouwels** die
prekelinghe der becoringhe met
gheuoelt. In en hadde myneme
er so sone victori ghehadt. noch

so eerliken. Daer hi mede vdiende die croen der glorie en d' ewigher eren. Des ghelint en voelde ghi v tot toornicheit met gheneyghet so en hadde ghi gheen sake. noch werke daer ghi v gheestelic in mocht oefene. om te vwinnen. welc vwinnen alleen ghecroent wert. Hier of seit ambrosius dat is te mael eerbaerlic en doerluchtich de toorn te temperere en te vbiten mit wijsheit. en ten is gheen minre doecht toornicheit en onwaerdicheit te bedwinghe. dan te mael gheen toornicheit te gheuoelen. Daer of cassiodorus seit. hi is wromer en cloecker die sinen toorne moet vwinnet. dan die een stat betrachticht en vwinnet. Des mede sult ghi we

ten dat toornicheit in vele sake
noot is. sonderlinghe als die toorn
micheit vand' reden gheregiert
wert. en wter reden coemt. Hier
of seit S' Jan guldenmont. En
waer' gheen toornicheit. so sou
den alle goede seden vgaen. die
rechten en mochte niet bliuen
staen. noch die sonde en boosheide.
en soude mit bedwanghe niet
belettet worde. Daer om die niet
toornich en wert als hi een rede
like sake heeft. die misdoet. Wat
lydsamheit en goedertierenheit
sonder rede. saeyt ghebreke en
oudaet. Si voedet versumemisse.
en si en nodet niet alleen die qua
dien. mer mede die goede lude
tot quade werken. Die om een
rechte sake toornich wert. die

en wert met toornich op syn broe
der en euen mensche. Mer op dat
ghebrec en misdact dat hi ond
hem heeft. Het guldemont. Sm
te thomas van aquinne seit oec
mede. dat die wille die een he
eft emgher misdact te wreken. mensche
wert ondertiden toornicheit ghe
noemt. Mer sulke toornicheit en
is gheen ghebrectelike gheneycht
heit. Want si en comet wt gheen
oulopende onredelike haesticheit.
mer wt enē vrien satighen wil
le. En sulke toornicheit is mede
in gode. en inde salighe nit ewi
ghe leuen. en was in xpo. Gede
so is toornicheit gheheten een
eenrehande passie of lide of beco
zinghe. die een mensche met herte
beuoelt. als die smlike begeerte

haer sacket te vwerē enich dinc
dat si begriipt. haerre wille en be
~~the~~ gheerte contrari te wesen.
En als dese toorn sprutet wt wel
gheordinerder reden. so ist so veel
te segghe als selus. dat dinct in
in duitsche luden aernsticheit
voor goede dinghe. of voor quade
dinghe. en dusdanghe. ~~toorn~~
was mede in xpo. ~~Der~~ mede to
orn alst al een passie of een ghebaer
belike haestighe beroeringe des
herten is. so en is si nochtan niet
contrari der sachtmoedicheit.
mer si is maten der sachtmoedich
eit. daerse haer seluen in toent.
Want goedertieren of sachtmoed
ighe lude toornen hem mede alst
te doen is en noot is. Hec thomas
mede seit aristotiles. ~~Siet~~ toorn

mich te worde daert noot is. behoort
den dwasen ghechte toe. **Hoozt van**
de liden der consciencien so sult ghi
wete dat die consciencie in twee ma
nere pleecht te dwalen. **Ferst als**
si te riuum is. **Ten andere als si al**
te nauwe is en te enghe. **En in bei**
de desen twee manere so dwaelt
si wten middel daer die doecht in
is gheleghe. **en wten weghe der**
goeder seden. Die eerste manier
der dwalender consciencien hebbē
die werelike lude. **en alle ghemee**
sondighe lude. die de wech der sede.
en manier van leuen die ter vdo
menisse leydet he seluen alte wide
maken. Die ander manier der dwa
lender consciencien hebbē dicke
en menichwerf die ghene die he
noch nyewelic en cortelic te gode

hebbē ghekeert. als gheestelike lude.
denote lude. en die die rechte vrese
gods hebben. En dese sijn rechte
ghelike de ghene die ou een goede
brugge gaen. die he een gokelaer
voor oghen doet schijnē mit sinne
conste ~~sinne~~ also smal oft ee daet
of ee riet waer. Dese gokelaer
dat is die duuel die de ghenoech
like brede sekerē wech gods den
luden dijs smal en vreselike vtoent.
Dese vnaerde lude ontsien ghe ^{die}
liken job alle haer werke. weder
si inwendich of wtwendich sijn.
en si hebben altoes anxt dat si qua
et f doen. oec hoe godlike werke
si doen. vander dwalinge der alte
ruiner consciencie. welke dwalin
ghe men mach ghenesen. mit be
rouwe. biecht. en beterminghe. Da

er en wil ic hier niet meer of scri-
uen. **A**er vander ander dwalinge.
dat is van alte nauwer conscienci.
en als v die dwinghet en ontbre-
det. so hebt een toelicht tot dese
navolghende bescreuen troesten.
Woor een alte nauwer dwalender
conscienci. so mach dit een manier
van boete en medecijn wesen. dat
in twivelachtighen dinghen so sel-
der goed lude leuen en manier
ander lude wesen een exempel
en een sturinghe hoe si leue sel-
len. **E**n hier om so selmē aensien
ende merken. hoe hem goede ber- **wise**
ue lude in dusdanghē dinghen
hebben. **E**n hoe dat si hem in
sulker bangicheit ghehat hebbe.
die doot sijn. of als hem die leuen
de noch hebben. also hebt v in sulke

saken mede. sonder anxys of sorghe.
Mer nu mocht ghi licht segghen.
Jaal vinde ic sommighe lude die
hem dus of so regieren. en daer
mede inder consciencien te vrede
~~te vrede sijn.~~ dat comt daer bi toe
want si onghcleert sijn. en van
deser sake niet bet en wete. En
weder omme sijn si gheleert ende
wys. so en hebben si licht gheen
conscienci. en si sijn so ruum
van leuen en so onachtsam haer
re salicheit. dat hem sommighe gro
ue sonden inder conscienci niet
en wimgen. mer hadde si beide.
als wys onderscheit. en goede con
scienci. si en fouden dan lichte
niet doen en raden dat si nu doe.
Daer om en darf ic hoer werke
of hoze raet niet volghen. Hier.

op antwoorde ic. Al ist dattet # niet
te mael seker en sonder twiuel en
is. het is nochtan prouelic en wel
te vmoeden. dat die goede lude #
die hem in allen andere sake berf-
lic en wel hebben. dat si vander
sake die v an gaet. berf beyde on-
der sceyt en conscienci hebbe. En
daer om so ist v altemael ghe-
noech v mede voor gode te ontsul-
dighen. dat ghi so doet als si voor
ghedaen hebben. of als si v voor
uwe salicheit raden. heret mede
datter inden gheesteliken recht
ghescreuen staet. Riet alleen in
ghezwozen eeden. mer in allen
anderen onsen werken. so is dese
manier en maticheit altoes te
houden. dat so wannecir wi wt
laghinghe des scalken bosen viants

sneuelen en vallen in sulke stric-
ken. dat wi sonder vleckē der son-
den niet wt ghemken noch ont-
gaen en moghen. Dat wi dan
dien wech wtsluypen. daer
die minste sorghe en anxe schijnt
te wesen. Hier of seit S. grego-
rius. Om te verderuen en te des-
trueren des diuels scalchheit. so
moghen wi koenlic dese subtnl-
heit pleghe. Dat so wameer wi
tussche grote en cleyne sonden
omghesinghelt en beslotē wor-
den. so dat wi nergent hene en
moghen. wi en moeten misdoe.
dat wi dan dat minste quaet
verkiezen. Want die binnen
eenre mueren ghesloten wert.
op dat hi niet en sel ontlopen.
die vallet om wech te comen al

daer vander muere neder. daer
hem dunct datse laechste is. En
hier om in t'wuelachtighe dinc
ghe. en sake. daer wi inder con
scienci mede belast sijn. so ist on
se orbaer dat wi na goeder lude
exempel en raet ons hebbē. op
dat wi sonder ghenade in gheen
meerre mislial en comen. En al
dus werde des duuels senen ont
knocht en vscyde. Die in iobbs
boec lieten te samen gheknocht.
of gheleydet te wesen. als mē mit
cleyne sonden tot grote doech
den gaet. Hier toe gregorius.
Hier of seit raymondus in sijn
sinnen. mit langhen woorden
die ic ouer slae. aher dit ist slot.
Daneer men alle dinc te rech
te inder waerheit besiet. so en is

die sorghe en anrte der dwalender
en alte nauwer consciencie niet te
achten. Want een dinc dat in hē
seluen sonde is. als dat ghesact al
leen om een meerre sonde mede
~~me~~ te seuwen. so en blyftet ghee
sonde. Hier is nu mede te merke
datmen in een bevreester consti
enciē memch sins mach dwale.
Eerst wt onbetenscap als een me
sche niet en weet wat best is ghe
daen of ghelaten. Ten anderē wt
vsumemisse. als een vsümet syn
consciencie te ondersoeken. ende
vmdet hi dat hi hē seluē niet ra
den en can. dat hi dan vsümet
raet an ander wise besochte lu
de te soeken. Ten derden so dwa
eltmen inder nauwer conscien
ci wt houerdien. als een syn v

stant en wijsheit niet en wil voet
 moedeghen. Ten vierden so dwa
 elmen wt sonderlnicheit of een
 rehantheit. als hē een mensche
 mement en wil confermieren
 of gheliken. noch die ghemeen
 weghe der doctoers of der wiser
 clerke niet en wil volghē. Ten
 vyften so dwaelt die besorchde
 nauwe conscienci wt wt onghē
 facter of onghoordinerder beghe
 erten en liefsten. Welke liefte of
 begheerte trecket die conscienci
 na haer. en bughetse tot die din
 ghe dat si wil en begheert. en do
 etse also dwalen wt hare rechtē
 weghe. Ten seste so dwaelt die en
 ghe conscienci wt blodicheit of
 clemmoedicheit. dat is als een
 vhaert en besorcht is. daer na

rechter reden gheen anjete te hebben
en is. Ten seiuendē so dwaelt si wt
bangicheit en droefheit. als oē dinc
ket dat hi tusschē twee quade of
tween sonden besloten is. dat hi
een van twee bi node moet doen.
en dat hem dat omoghelic is tont
gaen of te wiken. Ten achtē so dwa
elt die conscienci wt rechter oet
moedicheit. en dese dwalinghe co
emt wt reynre herte. Hier of seit
die homichsoete leerrer gregorius.
Dat behoort den rechten goede toe.
dat si daer anjete hebben voor son
den en bekennen hem sculdich. da
er gheen sonde noch misdact en is.
Hier om sellen die biechthoore
en die gheen daer mē raet der con
sciencien ansoect lndsam en vdiul
dich wesen. en medelidē hebben

mitten ghenen die desen last der
nauwer consciencien lide en dragē.
En si sellen hem altoes goedertier
lic en soetelic troesten en raden.
en haer bande ontbinden. en opsol
uieren wt rechter beseydemisse en
reden. Een conscienci die wt nau
heit dwaelt is in menighe puncte
te louen en te prisen. Want daer
en is gheen boesheit der sonden in.
Mer alleen is in haer dwalinghe
des vstandes. en die dwalinghe
sprutet wt groter volcomenheit.
en wter vresen. als wter minne
gods. En daer om so en sijn die
ghene die nutter nauwer consci
enci becomert en belast sijn. in
gheenrehande wijs te bespotten.
Mer si sijn meer seer te prisen en
te louen. recht als die gheen die

vander minen gods vol is. en vander
vresen die de kinderē gods toe helpe
ort. Also seer sijn si ontsteke datse
om alle dat goet van aertrinc daer
sint wisten gode met en soude wil
len vtoornen mit eenre dootsonde.
Het ghenallet wel dat die grote
anxte en sorghe voor gode te vtoor
nen. en die twiuelachticheit. wat
best ghedaen of ghelate waer. so
ninghe lude so seer ontvredet. en
so begaen maect. dat si liever al
hoer leuen lanc leprose of malaet
sche of een ander swaer plaghe
of onghemake souden ~~moeten~~ li
den. op dat si van die bangher en
engher conscienci vlost wesen
mochte. En om des willen so is
groet medeliden mit hem te heb
ben. En men selse goedertierlic

vliese te

en minlic hantiere en toe spreken.
 want si sijn waerdich. en si behoe
 uens. **F**u wil ic he seluen toe spre
 ke. **O** ghi lieue vriende gods die
 belast syt van scrupeloser en nau
 wer conscienci. ontfanghet groten
 en bliden troest. **w**ant mye siect en
 is gheen doot euel. mer wel te ghe
 nesen. **E**n grote heilighe lude heb
 ben mitter seluer siecten becom
 mert gheweest. die nochtan ten
 laetsten daer of barmhertelic va
 gode ghenesen en vlost sijn. **xxxv**

Dat vierthende boec dat troest die
ghene die van natuerē cleymsoc
dich en vnaert sijn. **I**tem die vna
ert sijn voor die mensche aenvech
tinghe. als voor ruters. rouers.
dieue. en moordenaers. **I**te die
vnaert sijn datse die duuel vscal

ken sal en bedreghe. **I**n die ver
uaert sijn doot te bliuen in onwe
der. als van domme en bof van bly
em. **I**tem die twiuele offe god ver
sien heeft en voore int ghetal der
gheerne die bliue sellen behoude.
En het troest mede teghe wan ho
pe die comen van veelheit. me
nichuoudicheit. grootheit der son

Wedat mit cleyne
dicheit en anxtvoudi
cheit becōmert en be
last is. die en bedruet
ke noch en mistroest heⁿ alte seer.
Want al ist dat hi in dien last
met alte wel en staet. **N**ochtan
behoedet en besermt he die anxt
te en blodicheit van een argheit.
dat is voer vermetelheit. of scout.
of beroem. die den mensche die

A met

ke in grote sonde en quade dinge
doet vallen. **W**ant inden vmetel
den. daer regnert en luchtet en
toont haer die houerdicheit. die
nade ghetughe der heiligher scrif
ten. **h**atelic is voor gode en voor
den menschen. **M**er al ist dat cley
moedicheit in haer seluen gheen
doecht en is. **s**i is nochtan naghe
buert en heymelic der doecht der
oetmoedicheit. **D**ie vmete le lude
sijn seer wreet. onrustich. koen.
en van veel woerde. **M**er die cley
moedighe sijn mit ghemeen seg
ghelic en goedertieren. rustich.
vreedsam. en stille mit luttel woer
den. **E**n dit moghe wi alle mit
ondersoeken leren. **w**ant wi sient
daghelic voor onsen oghen. **O**mn
dat grote quaet dat die vmetelheit

m haer heeft so spreect die heilighe
scrifte. **D**alre boeste vmetelheit.
Waen bistu ghescepen. **M**er al ist
dat blodicheit onder die ghebre
ke gherkent wert. **R**ochtan m
dien dat si die stoute vmetelheit
vdrift en wtrodet. so doet si on
ghelyc meer goets dan quaets.
Dhoe veel groter boeshede en
sonde sijn om clemmoedichede
en blodichede ghelate en achter
ghebleuen. die oümits houaerde
ghe vmetelheit sijn bedreuen.
Om wes wille die wise salomon
seit. Salich is die gheen die al
toes vuaert is en besorcht. **M**er
die hertsinnich en koen. die sal
m quaden dinghen vallen. dat
is m groten sonde. en m grote
pne en tormenten. **E**n daer om

sondertwiel gheualt dat. als daer
 een anxtioudich mensch ter hel
 len wert vdoemt. dat daer dusent
 lude om haer vmetel koenheit
 verdoemt worden na desen leue.

Hier om so seit seneca. En weest
 niet onsalich voor der tyt. Want
 die dinghe daer ghi dus seer of
 veruacert en besorghet syt. en v
 laet duncte recht of ghise niet
 ontgaen noch ontwiken en mo
 echt. die en sellen licht nymer
 meer ghesien noch toecomen.

Scriuet v seluen ghelut toe. en
 syt daer mede te vreden. also lan
 ghe dattet misial comet. Wat
 dat zwaert dat den hals began
 te raken. is ondertiden weder
 gheroepen en op ghehoude. En
 sommighe lude hebben ondertiden

langhe tyt naden bucle of stocker
gheleeft. dien si gheleuert waren
te doden. **V**oort als ghi vuaert
sint voor last verdriet scade sof
scande die v enighe lude moghe
doen. daer ontfanghet nu troest
teghen. **D**rie dinghen sijn die
bouen alle anderen troest bi son
der teghen dese vuaermisse ende
anxte. den mensche troestelic
en behulplie sijn. **A**ls gode te ont
sien. gode te minen. en in gode
te hopen. **W**an gode te ontsien
seit salomon. **D**ie gode ontsiet
die en sel gheen quade dinghe
ghemoeten. mer god sel hem be
stermen inder becozinghe. en
verlossen vanden quade dinghe.
Wan gode te minen spreekt **S**
pieter. **W**ie is die ghene die v

scaden mach. **I**st dat ghy goede mi-
res sijt. **W**ander hopen gods. of
van in gode te hopen seit dauid.
He ic heb in di ghehoopt. en da-
er om en sel ic niet ewelic besca-
emt bliuen. **H**ier om staet ghy
screeuen van susanna. **D**at haer
herte hadde betrouwen in de heer.
en si wert verlost vander doot.
daer si wt valsche ghetughe mit
vonnisse toe ghewint was. **H**ier
om siet dat ghy ghebonden en
ghegordet sijt mit deser drieuou-
digher hoorden. **A**ls mit anxtē.
minne. en hope. **A**dant dat is die
driestrengighe hoorde die na sa-
lomons woorde niet lichtelic en
is te scoeren. of ontween te trec-
ken. **E**n wil hier om den men-
sche niet ontsien. mer ontsiet

gode. die macht heeft lijf en siele te
samen inder ~~hobbe~~ hellen te wer
pen. en houdet gods ghebode. **Wat**
gheen van beiden en mach sonder
dat ander wesen. houdet ghy gods
gheboden niet. so en ontsie d'ns
niet. noch nimmermeer en hou
de ghy sijn ghebode. ghy en ontsi
et hem van herten. Gregori⁹ seit.
Gode te ontsien. dat is gheenre
hande dinghen achter te late die
goet ghedaen waren. Ghelyc
als ecclesiastes seit. Die gode ont
siet. die en versumet gheen dinc.
Wander oerbaerlichkeit van de
ser vresen spreekt S^r augustijn.
Die vrese gods maect een ewighe
sekerheit en onveruaertheit.
Ontsiet ghy die ghene die bouen
al is. so en suldi die menschen

met ontsien. Het augustijn. Dan
 so moecht fghi segghen mit dauid.
 Die heer is mijn hulper en mijn
 besermer. mijn herte heeft in
 hem gatychopet en ic bin ghehol
 pen. Woe so en wilt met ont
 sien die vuarnghe en vtomnghe
 of die bedriechemisse des bosen
 viants. Want hi en mach ons
 na sinen wille met hinderen no
 ch scade. om dat hi belet en ghe
 hindert is vanden grote moghe
 den god. Augustijn seit. Die du
 uel wil ons dicke scade. mer hi
 en heeft des macht. Wat sijn gheen
 machte is onder een meerre
 machte. Want mochten hi ons
 hinderen of scade na sine wille.
 daer en bleef met een gherech
 tich goet mensche. Hier of seit

ambrosius. En hadde een mensche
met gheleest als een varken. die
duuel en haddeer nimmermeer
machte in gheteghen. of hadde
in daer machte ouer ontfangē.
dat hadde gheweest om te becore.
te besoecken. en met ~~te~~ bes om de
menschen te vderuen. weet dat
voorwaer dat die duuel gheen sca
de en mach doen. meer dan hem
god vhenghet. en oorlof gheuet.
Daer om ontsiet des duuels ma
cht met. mer ontsiet v gode te v
toornen. Hier of seit s^r barnaert.
Die duuel mach ons quaet rade.
mer het behoort ons toe daer met
na te liuisteren. noch te consen
tieren. Also menichwerf als wi
die duuels wedersten. also dicke
verwinnen wise. en so vbliden

Aen

wi die enghelen en uren gode. die
 ons vmaent en troest te vechte.
 en die ons helpt vwinne. en ghe-
 neset die wonden die wi ontfange.

Hier of spreekt Sinte anthonius.

Die menichfoudighe laghen en
 opsette der duuelen die wetet en
 bekent ghi wel. Daer om so settet
 vaste en sterre in uwer herte xps
 gheloue. of dat heilighe kersten
 gheloue. en alle die bose gheesten
 sullen voorvluchtich werde en vo-
 or v wiken. **A**doort so weet dat
 die bedrieghinghe vander zivar-
 ten konsten. of van wighelinghe.
 daer die duuel van beiden mees-
 ter of is. Den goede luden en niet
 en sijn te ontsien. Want si en heb-
 ben daer gheen macht ouer.
 mer alleen sijn die bedriechemisse

den bosen ludē te ontsien. en die daer
selue gheloef in hebben. **Want** daer
hebben si macht ouer wter rechtū
digher v̄henghemisse gods. om haer
re sonden wille. **Augustin⁹** seit. **De**
se machte die die bose gheeste heb
ben die is hem ghegeuen om dat
si die quade mensche sellē bedrieghē
en v̄leiden. **dat** sijn die gheue die
die waerheit der heiligher scriftē
v̄smadē. en ghelouen sulke bedrie
ghemisse en scemel en touernie.
Daer si na **S. p̄ouuels** woorde
mit gheentre heiligher waerachtigh
lerninghe of te brenghē en sijn. **her**
augustin⁹. **En** want **catho** seit.
En ontsiet dat laetste eynde des
leuens met. **Want** wie altoes de
doot ontsiet. die v̄liest die bliscap
sijn leuens. **Daer** om myn alre

lieffte so en ontsiet die doot niet.
 noch en weest niet besozcht voor
 die zwaerheit der siecten en der
 pynen die voor dē doot comē. In
er of seit ambrosi⁹. Al ist dat die
doot alle mensche ontbindet en
ontlastet. nochtan isser luttel
diese ghenoeget en wel smaket.
en dat en is der doot scult niet.
mer onser crancheit scult. die
gheuanghe wordē vand' wellust
des lichaems. en vander ghenoe
cht des teghenwoordighē leuens.
En wi ontsien ons dat onse tnt
like leuen eynden sel. daer noch
tan meer bitterheit en onghenoe
cht in gheleghe is. dan ghenoech
te of welde. Iet ambrosius.
Augustin⁹ seit. So wis begheert
ontbonden te werde en mit xpo
 a vā sine lichaē

te wesen t die leuet vudelic. en
sterft ghenoechlic. Augustin⁹ seet.
Gheen dinc en weder roept die
lude so seer van sonden als stadi
ghe ouerdenken des doots. Ende
hier om so scruct die gloziose
Iheronim⁹ tot cyprianu. Ghe
net uues dodes. en ghi en selt niet
sondighen. Die alle daghe ouer
denet inder waerheit dat hi ster
uen sel. die vsmadet alle tytlike
dinghe. en haestet totten toero
mendē dinghen. En sondert wi
uel vsmadens onof onachtsam
heit des tytliken leuens. maect
den mensche vreedsam en onbe
socht. Want mit onderuinden
werden wi gheleert. dat gheli
kerwijs als anete die vbaermissē
den menschen onrustich en van

ghe van herten maect. Des ghelinc
so maket vsmademisse des doots en
des tyclike ghelucs den mensche
rustich en vreedsam in gode. Hier
of seit seneca. Des mensche leuen
is een cleyndinc. mer versma
demisse des leuens is seer groot
te achten. Wat wie dit leuen v
smaden can. en als met achte
die sel sonder anre en onvuaert
die see sien vbolghen en sciumen.
De hemel duusteren. donre en bly
emen. Wat leyt mi daer an hoe
groot en vuaerlic die dinghe sijn
die mi doe steruen. als dat sterue
in he seluen niet groot en is. Nu
is te weten. dat so wie voor den
doot wil onveruaert wesen. die
moet hem eerst nader sielen. dat
is inder consciencien ghelchike

berijde te sterue. sonderlinghe alst
onweder is doomet en blyuent.
op dat ghi dan moghet onvua
ert wesen. voor haestelic en onv
sienlic te steruen. So ghedenct
Sr Jans ewangeli vander hoghe
wisse opten kersdach. Dat be
ghint In principio erat verbu.
en pynct v mit scrifte an v te
draghe. of dat ghyt alle daghe
van enen priester hoort lesen. of
condyt so leestet selue. en sond
linghe alst onweder is. Exempel.
Want men leest dat dit an die
gheesteliken personen onduonde
is. die te samen ou een velt ghy
ghe. daer die twee vanden onwe
der doot bleuen. die en hadden wa
dien daghe dat woorgescreue ewa
geli niet ghehoort. en die derde

^ twee

hadden ghehoort. en die ontghinc
 alleen mitte luie. **D**oort so roept
 altoes an die gloriose maghet go
ds moeder. mitter antiffen salue
regina. en si sel v besermē voor
 alle quetsinghe des blixemb. Ex
empel. Iner of scrift Cesarus
 van enen priester die tot allen
 seuen ghetiden dese antiffen ghe
 woen was te lesen. **O**p een tnt
 als dese priester bidē weghe ghinc
 so begant so vter maten seer te
 donren. dat hi al sijn crachten v
 loes en met veerre gae en moch
 te. doch die noot dwanc hē wort
 te gaen dat hi ten laetsten mit
 groten arbeit en anxe quam
 ter herten. daer ghinc hi in en
 ghinc legghē voor dat altaer en
 badt onser lieuer vrouwe voor

dat grote vnaerlike onueder. En
rechtewoort ghinc vande albaen ee
vrouwe mit maechdelike aensich
te die wonderlike scoen was. en qua
totten priester en sprac he dus toe.
Want ghi die antiffen salue regi
na seer gaerne en veel singhet. so
en sullen v dome noch blixem ny
mermeer scaden. daer ghi dus seer
voor vnaert snt. Ghi sult mede we
ten dat teghen anyte en veese des
onueders. en ghemeenlic teghe
allen anxten des ghenatzen do
ots. oec in wat maniere hi v schint
te onderlopen. met beter noch se
kerb en is dat een mensche gheen
wroeghen en heeft va bedreue son
den. Her na sine besten wete. hem
daer of ghereynicht heeft. Hier
of seit S. gregor⁹ een merkeht

woort. gheen manier vā dode en
is den goeden mensche en den ghe
rechtighen te ontsien. **W**āt wa
er om soude hi vūaert wesen. als
die heilighe scrifte doch seit. **A**l wīt
die gherechtighe mensche vand
doot onderlopen. hi sel nochtan
in ghenoechtē en in vermak
ghe wesen. **H**ier om so biecht alle
uwe sonden claerlic eer v die do
ot ancoemt. **E**n ist dat v die doot
so onv̄sienlic ancoemt. datsi v met
en henghet te biechten. **S**o laet v
doch alle uwe sonden van herten
leet wesen. en berouwen. dat m
in enen oghenblic ghesien mach.
En ist dat ghi dius gherechtuaer
dicht en ghereynghet wert. so
sel v dat steruen begeerlic werde.
En dan so moecht ghi mit Smitte

pouwels warachtelic segghe en
mit begheerte. Ic beger te ster-
 uen en mit xpo te wesen. Do
 ort begheert wander twiuelach
ticheit ontflagen en vlost te we
sen. die v mder herten quellet
 als of ghy van gode vcozen sijn
 ter ewigher salicheit. so hoopt
 in gode en doet goede werke. en
 pnnicht dat v vkie singhe oimts
 goede werke seker en vast wde.
Wat hier toe vmaent ons die
prince d apostela S pieter aldus
sprekende. Broeders weest soch
 uoudich dat ghy oimts goede
 werken inwe roepinghe en vkie
 singhe seker maket. Want dan
 sel v ouervloedelic ghegont wer-
 den den inganc in dat ewighe
 leuen ic ons here ihu xpi. Wat

sondertwiel die goede werke die
ghi doet. sellen v op voere totten
riike der hemelen. recht als een
die daer toe ghescriet. en vcozen
is. Hier om so rekent v stoute
lic en sondertwiel oimts die
goede werke vcozen te wesen tot
ter ewigher salicheit also vze als
ghi anders ter ere gods in die
goede werke volherdet. Wat ge
lic als die aern va ewichede ge
sicket en vcozen is te opwaert ind' lucht
te vlieghē. Nochtan en can hi
sonder vloeghele en vedere he
seluen inder lucht niet voeren.
En als ghi sijn kuke naect inde
neste siet. so moecht ghi wel twi
uelen of si noch namaels vliege
souden. Welke twiuel v ontgaet
als ghi siet dat ha die plumen

wassen. Des ghelyc isset mitten
vliesen der mensche. Want die
mensche wert vā gode vcorē ten
ewighē leuen te comē. met ma
ect en bloet om syns menscheit
ken wesens wille. mer mit de
echdelike werken. die hē als
vloghete daer moghē voeren.
Hier of seit dauid inden souter.
Die sel mi gheue vloghete ghe
lyc der diuen dat ic mach vlie
ghē en rustē. En dadit is dat
selue dat S^r gregori⁹ seit. Die top
kanen seit hi en die mirakelen
die die heilighe lude mit haren
ghebede doen. die syn vā gode
also gheordimert te ghesien.
dat mense hem of bidden sel. Wa
nt die vliesinghe tottē ewighē
leuen. die is vande almachte

ghē god also gheordimert. dat
die verdoerne mensche daer mit
arbeide of wt arbeide sellē comē.
op dat si al biddende dat moghen
vdiēnen te ontfanghē. dat hem
die almachtighe god ewelic heeft
toe ghedocht te gheue. Hec gregorius.

Hier vā seit sinte augustijn op
S' iohans ewangeli ind xxvster
omelien. Nyement en coemt
tot gode dan ghetoghe. Waer om
god desen trecket. en diē niet en
trecket. dat en onderwindet v
niet te oordelē noch te bewisen.
en wilt ghi anders niet dwalen.
Hoozt een cozt woort en vstaet
tet. Ist dat ghi noch niet ghetoghe
en werdet. so biddet dat ghi
werdet ghetoghen. Ghi tonet de
scapen een groen rns en ghi trect

lietet daer mede. **G**hi tonet een
kint noten en het wert daer me
de ghetoghen. **E**n derwaert dat
tet loept so wertet ghetog. **A**l
minende so wertet ghetoghē son
der seer doen. of sonder quetsin
ghe sins lues wertet ghetoghē.
Mitten bande des hertē wertet
ghetoghē. Augustin⁹ seit Int bo
ec der vkiefinghe. **D**at ghetal d
gheente die vercore sijn is also
seker datter met een meer no
ch min en mach wesen. **D**aer
om so houdet dat ghi hebt. op
dat nyement anders v troen
en ontfanghe. **E**n mach dese met
ontfanghen. die en moet eerst
vliesen. so ist ymer een seker ge
tal. h^{er} augustin⁹. **L**aet dan
varen die twiuelachticheit. mer

en vallet daer om in gheenre ver-
metelheit dat ghi v selue dat ewi-
ghe leuen yet beloeft of toe scrift
sond' vdiensse vā goeden werken.
Mer keert v totton sekerē hope
die daer lonet en rustet op die
goede werke. **D**ese hope wert se-
er ghestart wt sinte barnerts
woorden die hi den duuel toe sprac
daer si beide ware voor xps recht
stoel. **A**ls S^r bnaert docht i een
re siecke. **E**n doe die duuel veel
dinghen teghe S^r barnaert voort
brocht. **D**oe antwoorde S^r ber-
naert aldus. **M**ijn he die besittet
dat ewighe leuen mit dubbelde
rechte. **W**ant het is sijn vaderli-
ke erue. **E**n daer toe heeft hnt
mit sijnre passien vdiensse. **D**at
een recht is hem ghenoech. **D**at

ander rechte gheuet hi mi ouer-
mit deser antwoorde stoef die duuel
mit scande wech. **W**oort so en wilt
wt cleymoedicheit i gheen wan-
hopen en in stroest vallen. **A**l ist
oec dat ghi veel grot sonde bedreue
hebt. **W**at si sijn v een saec veel me-
er te hope. **V**ant nade valle comet
dat opstaen. **G**regorius seit. **E**en ghe-
brec d heiliger volcomen lude in valle
is dicke een saec va groter doecht
die van de valle volghet. **B**naerd
seit. **D**aer die sonden eerst ouvlo-
dich hebbe gheweest. daer pleghet
die gracie gods na te ouvloepen.
Waerom en settet ghi dan niet
alle cleymoedicheit en in stroest
wter herten mit gansen hope te v-
weruen nade sonden die gracie der
rechtuaerdicheit. die god gheuoen

is te gheuen de ghenē die haer voor-
leden sonde hātē en mishaghē daer
in hebben. Hier of seit Sr Jan gulde-
mont ald^o. Daer en is gheen so be-
quaem vmaninghe totten doechde
als dat oudencken der voorledene
sonde. Ambrosi^o seit. He en sel niet
vraghe noch iachte hoedamich een
gheweest heeft. mer hoedamich de
is. Augustin^o seit. Die voorledē son-
den en scade een niet. des si een niet
en behaghe. Ambrosi^o seit. Nemēt
en mistroutwe. noch niemēt en
wanhope dat loen des ewighen le-
uens te vberuen. om dat hi hē
seluē van velen ouden sonden seul-
dich kent. God can sijn oerdel en
vonnisse wel vwandelen. des ghi
ulve sonde kond beterē en laten.
Gregori^o seit. Des mensche leue

dat nader sonden barnet inder mi-
nen gods. wert gode dicke veel be-
haechliker dan het voor den sonden
was. doet in een betrouwe der la-
uheit stont. Hier of seit beda ee
merkelic wort. & aldus. Us me
inghe luden seer oerbaerlic gheve-
est die inde vrede der heiligher ker-
ken vsimelic leefde. dat si onver-
sienlic ghedwaelt hebbe. of in som-
inghen groten sonde gheualen
sijn. Want si mit berouwe hem
hebben opgherecht in penitencie.
en begonnen nade valle mit alre
wackerre naersticheit gode te die-
nen. En die tringhe en laeuwe vo-
orden valle seenen te staen in ee
goet leuen. die sijn oümits dat val-
len of der dwalinghe vmaent
nauwer op haer hoede te staen.

teghen alle die laghen des bose gheests.

O At vijftiende boec en dat leste
dat troest die ghene die ghebrec
anden lichaem hebbe. en mismaect
te lelicheit. en onghemac voele
van ouderdom. Item die cranc
van lichaem. siet en onghesont
sijn. Item die he bedroeuē om d'
coztheit wille des leuens. en om
dat si ionc moete sterue. Item
die ghene die den doot hoor oghe
sien. en wel weten op wat dach
datsi steruen sellen.

O mensche waer om
bedroeft haer dyn
siel. en waer om dra
echt si dus grote soz
ghe voor haer lichaem. En we
tes du met dat salomon seit
So wie sme knecht leckerlike

voedet die sellē hier na wederstrib
lich en ongheloorfam welē. Die
siele is sekerlike een vrouwe o die
redelike vstant. die vrie wille en
die ghedenckenisse die alleen in
haer sijn. En om dier crachtē wil
le so hiet die siele een vrie vrouwe
ouer alle des menschen werken.
En na desen deel so is si ghescrepē
naden beelde gods. en gheformt
na gode den coninc des hemels.
rechte als sijn sonderlinghe lieue
gheestelike dochter. Mer dat lich
aem is recht als een knecht der
sielen. Want naden lichaemlike
wesen so hiet die menschelike na
tuer een dienst deern. Hier o
en sel hē die gheest met bedroe
uen van ghebrec sijns knechtes.
dat is sijns lichaems. en en sel

des niet ghehenghe dat sijn knecht mit sijn goede in onreinen weelde leue en na sijn wille daer rike mede werde. **W**at waneer die siele dat ghehenghe so bedroefde si haer seluen van hare goede. en maecte haer selue naecte. arme en bloot. en so moeste si bestaent voor gode come en vderuen. **W**ant hoe haer knecht haers goets in weelde meer doorslaet en wech brenghet. hoe si min behoudet. **H**aer goet dat sijn haer doechden. daer si haer mede cledet en vciert en suuerlic maect voor gode. en voor sijn enghelē. **W**aer om bedroeft haer dan die deuote siele. alst gheualt dat haer lichaem arm wert. en in sijn goede achterwaert gaet. en en

vblidet haer met billiker vā dat
haer goet dat sijn haer doechden
merkelic hier vā wassen. of ten
minsten liet met vā en vmin
ten. Men sel des lichaems goede
cleyn achten. als diemē lichtelic
vliessen mach. En die ydel sijn en
van hem seluen verganclic sijn.
Hier of seit hugo de folieto mt
woet datmē liet der siele cloester.
Dat vleysch daer wi dus vele ge
selfcraps mede hebben. en is anders
met dan scūme vleysch gheworde
mt broescher suuerlicheit ghecle
det. Mer wat selt wesen alst sel
legghen ghelike een onsalich stinc
kende kringhe en der wormen
spise. En ist dat ghy aernstelic te
rechte merket wat hem te mon
de ter nosen en anderē ledē ofgaet.

so en saghet ghi nye onreynre viiul
re dree. **E**n ist dat alle sijn onsalich
eden bi sonder wilt oütellen. hoe
seer dattet is belast mit sonden.
ghebonden mit ghebreken. ioech
lic vā quader begheerten. ontrey
nt van onciuischeden. becomert
mit siecten en onghemake. altoes
bereyt totten quade. gheneycht
tot allen ghebreken. so vmdet ghi
dattet lichaem is vol scanden en
lasters. Hec hugho. **I**v selt ghi
merkē dattet vleysch is mit rechte
die onsalighe eua die horē man
dat is den gheest verleit in sinen
doot. en sluetet hē buten dē paradi
se der doechden. om dat hi confe
nt gheeft tottē sonden. en totten
dootliken rade. en en corrigiert
noch en castiet dat vleysch dat is

sin wif met. mer ontfact vā hi
er dat hi niet ontfanghē en soude.
Dat vleesch is wel te gheliken bi
velen onnutten vrouwe. Daer in
der bibelen of staet ghescreuen.
Als bidē wiue in egipten die is
seph verchde bi haer te slape. Bi
dat ghemeen wif apocalypsic.
daer die conighen der aerden me
hebbē misdaen. Bi thamar in
genesi. Bi cosbi van madian in
libro nuorū. Bi dalida in libro
iudicium. Bi jesabel in libro re
gum. Bi vasti in besters boec.
Bi athalia in regum. Bi hero
dius dochter die voor herodes ta
fel danste. Bider doorwachster
daer S^r pieter onsen heer voor
vsactte. Van desen figure en
sette ic een ~~in~~ bedudemisse met ~~dy~~

ouer in duutsche. **W**ant dat slot
 van enē yghelikē en is anders
 niet. dan te bewisen hoe veel qua
 ets dattet vleysch der sielen aendo
 et. en dat die siele altoes pīnē sel
 dat vleysch onder dwanc te houdē.
Wan ist dat dese dienst deerne.
 dat is onse vleysch die doren onse
 sinnen werden beuolen te bewa
 ren. si salse so behoedē dat peter
 dat is die gheest. redē en verstant
 onsen heer sal versaken. Waer of
sinte gregorius seit. **W**āneer die so
 den der gulsichheit regnert. en niet
 inwonnen en wert. so vliessen die
 lude al dat si vromelic goets ghe
 daen hebben. En als die buuc niet
 ghebonden en wīt noch ghebrey
 delt. So wordē alle doechdē teffens
 ouerghestort en vsmoert. **S**rader

werfchap volghet bi na altoes oncu
iſcheit. Want alſt lichaem in vriet
ghenoechten van ſpiſen en dranc
wert ontbonden. So wert dat her
te mede vri ghelaten tot ydelre bli
ſchap. En als die buuc vet weghere
et wert van ouvbloedigher gulfich
eit. ſo vriſen die lede tot overuſſheit.
Om wes wille ſo ſeit ſeneca. Ic
lide dat wi ſculdich ſijn ſorghen en
hoede te draghen voor onſe lichaem.
mer ic verſaet dat men he diene
ſel. Die ſinen lichaem dient. die
daer alte ſeer is voorbeſorcht. die
alle dinc tot ſyns lichaems ghe
noechte en welvaren keert. die
ſel veel luden dienen. die ſyn lich
aem ~~te~~ alte lief heeft die acht der
eren alre weynich. Alte grote lief
te des lichaems maect de menſch

standich en lasterlic. en beswaert
hem mit sorghe. en ontvredet he
mit anxtē en vrese. Men sel dat
lichaem also besorghen van des
hem noot is. dattet nochtan dies
tachtich en ghehoorsam bliue on
der der reden. **W**i sullē dat lichaē
also besorghen. niet als of wi om
sinen wille leefden. mer als son
der welt wi niet leuen en mogē.
Laet ons dat lichaem so veel gon
nen en gheuen. als hē ghenoch is
sart en vzoem bi te bliuen. **I**c bin
daer te groot toe en tot meerre
dinghen ghebozen. dan myns lich
aems knecht te wesen. **S**eker ver
heit is vsmadens of onachtsam
heit des lichaems. Hier toe seit
Seneca. Hoort nu Sr Jan gulde
mont spreke vander medianen.

Gheen dinc en is so goet om ghe
font te bliuen. noch gheen dinc
en maect so scarpe sinne. noch ghe
en dinc en vdenft so veel siecten
als **sober** matighe sober maeltide.
Dat vleysch en die spawer ghe
liken malcander. Want men
seit als die spawer te vet wert.
so en wil hi niet weder te loer
comen tot sinen heer. **Noch** die
ghemeste hennē tot hoor vrouwe.
Des ghelinc als onse vleysch te
leckerlic gheuuet en ghemestet
wert. so wertet weder scribbich
en en wil den gheest niet oetmae
delic noch willichlic ghehoorsam
wesen. **Ghelinc** als **agar** doe si sa
ch dat si kijnt droech hi abraham.
doe vsmade si sara haerre vrouwe
die abrahams wijf was. en en

woude haer met willichlic dienen.
als in genesis staet. **H**ic heb ghe
hoort dat ene rike man eens enē
ram so vet ghemest hadde dat hi
van rechter weelicheit alle die
ghene plach te stoten die hem
die hant bodē. of toe knichten. **D**oe
dese rike man eens biden vier
sat. en van vake alle ghanghe
sijn hooft liet neder syghen. so
meende die ram dat sijn heer
mit dien knichten hem node of
eyschede te stoten. **E**n doe onder
haelde hi en liep **s**o stief op si
nen heer. dat hi hem die harnē
in stiet. en hi bleef so doot. **A**lle
ens so handelt dat lichaem den
vsumentē gheest. die dat lich
aem te leckerlic voedet. en te
vet mestet. Hier om seide ic

int beghin van desen laetste boec.
So wie sijn knecht alte lechterlic
voedet. die sellen na onwillich en
wederstribbich voelen. Ther of
seit S^r pouwels. Ist dat ghi nade
vleysch leuet. so sult ghi steruen.
Aldoozt so en wilt v niet bedroe
uen om enighe lelichkeit of mis
maectheit. die ghi hebbē moget
an al uwen liue. of an enich lit.
Want v behoert toe alleen te v
bliden in warachtigher scoenhelt
der doechden. Seneca seit. Onder
enē yghelike huiut of velle. so ma
ch wel seulen een cloet salich ver
stant. En wt een mismaect wan
scepen cleyn lichaemken. mach
wel een scoen groot moet comē.
Want des mensche moet en wt
niet ontreynt noch ontsuiert

van lelicheit des lichaems. mer
van suuerheit des moets wt dat
lichaem ucyert. Het seneca. En
met alleen en wert des mensche
moet met ontsuuerit va lelicheit
des lichaems. mer hi wert daer
menichwerf scoenre en costeliker
of en beter of. Daer van seneca
seit. Enich dinc dat in he seluen
met suuerlic en was. dat wert
suuerlic alst mit doechde wt ghe
cleet. En als tullius seit. Ghe
lyc als ghesontheit is des lichaems
scoenheit. des ghelyc is doecht
scoenheit der sielen. En hier om
soe wie hem voetmoedicht en
tleyen kennet om synre lelicheit
wille. die wert van synre lichaem
liker lelicheit suuerlic. Want
die doecht der oetmoedicheit die

maecten scoen sūuer en bequaem.
En oft saec waer dat die lichaem
like lelicheit di met oetmoedigher
en maecte. **n**ochtan benemet si
di een groot deel der houerdien.
En dat is al door groot te weghē
dattu inder lelicheit so houaer di
ch met en biste alstu inder scoen
heit wesen soutste. **W**ant die gra
de der houerdien die di vander le
licheit wert ontoghen. bleue hi
in di ter doot toe. du soudes daer
so veel pmen voor liden. dat alle
die lelicheit die mismaectheit
diemen in deser werelt ghedenkē
mach. daer met teghen en waer
te ghelikē te liden. **W**oort so en
wilt crancheit der ogghen en des
ghesichtes of blintheit met swa
erlic draghen. **W**ant dat ghebrek

der lichaemliker oghe is dicke
een saect van cloetē leuendē
ghedachtē en vstandnisse. die
mit besouwē van binen altoes
wassen van daghe te daghe. En wa
nt die ghedachtē vande sinnen
van buten niet ghelyndert en w
den. so elymen si altoes rechter en
meer op in gode. Want ghelyc
als inden decreet ghescreuē staet.
Die is blint te hieten. die dat licht
der ouerster besouwinghe niet
en bekennt. Ghelyc als een scutter
sin een oghe toe sluet. op dat hi
niet anderen oghe sin seut rech
ter stueren mach int wit daer hi
na scietet. Des ghelike als dat
blyschelike oghe van buten ouer
nits blintheit wert ghesloten. so
stuert dat ander oghe. dat is dat

inwendighe vstant. ghedacht en
begrip den mensche in rechte
wit en eynde daer wi alle onse
leue na scieten mit onsen arbe-
de. dat is in gode die alleen ons
wterste eynde is. en dat ouerste
goet. **Oec** mede en selmen niet
trieren om blindheit wille. **Wat**
die lichaemlike oghen die berouen
die siele vanden besouwvinghe
der hemelscher dinghen. **summe**
den ghesichte deser aertscher be-
gheerliker dinghen. **Teghe** welke
dinghe ghesichte. die begheerten
maken inde mensche. spreect ghe
gori aldus. **Ten** is niet gheer-
loft an te sien datmen niet en mo-
et begheere. **Item** die vleyschelike
oghen die berouen die siele vand-
minne der hemelscher vroechde.

om der ghenoechte wille die alto
 es volghet na dat aensien deser
 aertscher dinghe. Hier of seit
gregorijs. Also veel als ee yghelic
 meerre ghenoechte heeft in dese
 aertschen dinghen. also veel wt
 hi vscyden vander minne der he
 melscher goede. Beneca seit. Dat
 lichaemlike blintheit is een deel
 of een lit der onnosselheit of der
 onsculdicheit. Want dat een niet
 en siet. dat en berydet hi niet. En
 niet te beryden is een groot deel
 der onsculdicheit. Itē blint blint
 heit beneemt een mede onciuis
 sche ghesichte. Ryement mit on
 ciuischen oghen aen te sien meer
 vet des mensche onnosselheit. ghe
 lit als ~~een~~ onciuisch ghesicht des
 menschen sonde en misdaet meer

ret. Item blindheit besluten den
wech der gheerichheit. en niemich
ander ghebreken en sonde. Seneca
seit. Ic heb mijn oghē verloren.
Help hoe niemighen quaden be-
gheerten is dan den wech door
ghegrauen en voor ghesloten. Wa
nt die oghē sijn toe stokers ten
ghebreken. en voerleiders totte
sonde. Ghi en sult v mede niet
bedroeuē. om dat ghi dichzelf
of doof weest. Want daer hebdi
dan die bate of dat ghi ghene v
dele dinghe en hoort. Iner van
seit S smectica. Nu wi doof ge-
wordē sijn. nu bekennē wi dat wi
een ydelic scadelic hozen hebben
vlozen. Ist dat wi onse oghē ver-
liesen. soe laet ons dat niet te swa-
erlic nemen. Want wi vliessen

dan dat ghetouwe en die instru-
mentē der houerdien. En laten
wi ons vbliden als dat lichaem
siet wert. want onse inwendige
mensche wert dan ghesont. **Ic**
ouermits lichaemliker doofheit
so werdet ghi bet horende vā bin-
nen mitten oren des herte. die
heymelike vborghē woorde des
godliken insprekens. die de me-
sche menschins heymelic van
binen toe spreket. Ic of seit da-
uid inden souter. **Ic** sel hore. wat
mijn heer en mijn god in mi spre-
ket. rechte of hi woude segghen.
ghelijc als een die doof is. so en
hoorde ic niet. en als een stōme
die sijn mont niet op en doet so
sweech ic. En ic bin gheworden
als die niet en hoort. **Wat** datter

ludet of watmen van buiten spre-
ket. op dat ic mach hoze wat
god die heer sprekent. Want va-
den gheruchte deser werelt dat
van buiten ontristet en vstoort.
bin ic altemael ofghekeert. In
van seit onse lieue he mde ewan
geh. Die douen die hoze. Datme
eens sijn dus vstaet. die ghene
die dat lichaemlike hoze hoze heb-
ben vlozen. dat sijnse die van bin-
nen hozen. En hier om ist dat
alle gheestelike lude die totte wo-
orden des godliken insprekens
bequamer behoort te wesen. dan
ander lude. die ghebode wert te
swighen op sekere stede en tude.
om dat haer inwendighe hozen
te naerstigher liuusteren sel na-
den godliken inspreke. En als

die heilighe siele dat insprekē ind'
herten ghevoelt. so sprekēt si dat
woort wter minen boec. **A**ijn siel
is ~~ghe~~ ghesmelt doe mijn ghe
minde sprac. **r**echt of si segghen
woude mit dauid indē souer.
Aijn herte is ghewordē ghelike was.
dat **g**he beghint te smelten. **V**an
welken toesprekē vā bīnen seit da
uid mede. **H**eer uwe sprac en uwe
woorde sijn seer vuerich en heet.
en uwe knecht heeft uwe woort
ghemīnet. **A**lle vuerighe dinghē
hebbē dat van natieren. dat si dat
was wec makē en doent smeltē.
Als dan die siele ghetoghē wort
vanden vuerighen insprekē gods
van binnē. so wert si vander soe
ticheit haers lieues ghemīnden
heren wec ghemaect. en beghint

in dier soeticheit te smelcē en te blo
eyen. ghelinc als dat was vanden
viuer. En want dit gheestelike te
samen spreken. gods en der siele
een costelike warz is. en vā seer
edelre natueren. Daer om so wīt
dit inemēt lichtelic ghegont.
die ander clappinghe en tytlike
ghenoeschtkyns minēt en gaern
ontfaet. **W**oort ist dat ghy dat
ruken vlozen hebt. of dat omtret
v so goede licht niet en is als gy
gaern haddet. Daer en wilt v niet
om bedroeuē. Want het beho
ort v toe te fūsmadē en cleyn te
achten die rokē dat ruken. die
licht der lichaemliker dinghen.
Want die dinghen die wel rukē
en mach niemēt altoes bi hem
hebbē. Mer v is beter dat ghy ghe

noecht settet in der soeter lichte
en roke der heiligher doechden.
En weet dat voorzwaer hoe ghi me
er versmadet die soete roke der
natuerliker dinghen. hoe ghi me
er selt voorgaen en toenemē mit
ontfanghen der gheesteliker wo
ken. die bouen der natuerē sijn.
Hier om so merket hoe volcomē
die soete roke der doechde sijn.
Wat welker oüvloeyende soetich
eit. so ghesietet menichwerf
datmē wonderlike soete licht vā
būten mittē lichaem ricket bid
heiligher ghebeente. of bi hozen
doden lichaemē. of wt hare grauē.
alsmē tot menigher stede ghesce
uen vindet. En ist dat dit ghe
siet inden lichaem die noch niet
gheglorificiert en sijn noch v̄wzect

vand' doot en vermicht mit hare
sielen. hoe veel meer selt dan ghe
sien als si inder ewigher salichheit
ontsterflic v'gadert sellē wesen
mitter sielen. als alle die soete ro-
ken van hare doechde te samen
in der sielen sullen v'gadert wese.
en voort vlieten sullen in dē licha-
men. **H**ier om lieue broeder en
suster wie ghy sijt. die hopen na
desen leuen alsodanighe en so gro-
te ewighe ontspreklike welriukē
de lucht te ghebruken tot inwer-
ghenoechte en volre sādē. En en
dunctet v niet waerdich te we-
sen datmen alle roke deser werelt
sel vsmaden en cleyn achten. **H**ier
er om en ist niet te rekenē dat
men riken vlozen heeft. of wel-
riukende cride derien moet. #

Want so veel ghenoechliker en
 volcomeliker sult ghi die soetich-
 eit des hemelsche rokes hier na
 ontfanghen. als ghi v nu mit v
 dienten daer bet toe bereydet. en
 om dat te deruen nu vsmadet die
 ghenoechte der vganckliker tegē
 woordichheit der roke. **W**oort agher
 so en wilt v niet niet ontvredē.
 noch daer om seer bedroeuē dat
 ghi ghebrec hebt ander sprakē.
 of dat ghi te mael stom sint. of
 van node swighen moet. **W**ant
 daer is noch een ander vborghē
 maner van sprekē vmen in dē
 mensche. die alte veel soeter. in
 wendigher vstandeliker en ghe-
 noechliker is. daer mē gheen vley-
 schelike toe en behooft. Daer die
gloriose iheromms dus of seit. 16

A tonghe

een mensche so vſceyden vanden
luden. dat hi mit nyement spre
kē en mach. so mach hi mit go
de spreken. En na deser manie
re soe mach een mensche mede
sprekē mit marien der glorioſer
maghet gods moed. mit allen
enghelen. mit syns selfs engel.
mit enen yghelike heilighe bi
sonder. mit alle dē ghenen die
vande ~~gt ghetale~~ ghetale der sa
ligher syn. Hi mach mede spre
ken mit sine lieue heymeliken
vriende en maghen en mit sine
ouders. die hi hoepet dat int ge
selfcap der ouster borghers syn.
Ten is gheen wonder dat een me
sche van binne spreke mach. oec
hoe stamerende of stom hi is. #
Want hi mach mede singhe. als

S. pouwels seit. Singhet seit in gode in uwer herten. Hoe groot dat tet heer en dat gheselschap is daer een stome mensche mede spreke mach. en van wat eren en waerden si sijn dat is de ghenē wel konnich die die scare der hemelscher borghers bescouwen. Wat leyt v daer an dat ghi bi ghelikens mit luttele onlede snode wormkens deser werelt. dat is mitte menschen niet en moghet spreken. En op dat ic besceideliker spreke. so segghe ic v blide v dat ghi daer niet mede spreken en moghet. Want sondertwiuel. also veel werdet een yghelic ghehindert mit gode en mitten heilighe van binne te spreke. als hi hier ghenoecht heeft mit.

aertſchen creaturen te ſprekē. En
weder omē hoe een ſtilre en ſtom
mer is en meer beroeft van wt
wendighen ydelen ouerbloedighe
clappinghe. hoe hi meer ghenoe
chten heeft inder hemelſcher tſa
men ſprekinghe mit ſinē lieuen
ſalighen vrienden. Laet dan alle
claghe ruſten en eyden. vander
derſniſſe des tytliken tſamē ſpre
kens en clappaedsen. En ee yghe
lic ſegghe mit S^r mariē magda
lenen. die aldus ſprac als origenes
die lezar ſcriuet. Ic en wil ſeide
ſi gheen enghelen ſien. noch ic
en wil bi hem niet bliuē. Want
begonnē ſi mi veel te ſegghe. en
woude ic hē tot allen woordē ant
woorden. ſo ducht ic dat ſi mijn
mīne tot mīnē heer meer ſoude

hinderē dan vorderē. meer lessche
dan ontfleken. En en wilt v niet
vstoren mede om crachheit of ghe
brec enich ledes an al uwe liue.
Want om dier ledē wille soudet
ghi licht tot menighe sonde swaer
becoringhe liden. daer ghi nu of v
lost siet. en haddet ghi die becoringe.
so en mocht ghi niet weten of si v
verwinnen souden. of ghi hem. Hi
er om als ghi an enighe lede ghe
brec hebt. of dat ghi somighe lede
te mael niet en hebt. om welke ge
brechtheit ghi vele becoringhe ont
gaet. Daer sult ghi niet reden me
er om vbliden dan bedroeuē. Hier
of seit die gloriose iherouin. So
wie die moorders of den rouers
haer crachte beneemt en cranc
maect. die doet hem goet. Want

die lede die si misbrüuctē inder ge-
sontheit. Die sellē inder crancheit
op houden vander boesheit. **A**yt de
sen woordē so oüdraecht ons liefs
herē woort wel nader letter dat hi
spreect in dē ewangeli. **I**t sake dat
dijn hant of dyn voet di onstich-
tich is of hinderlic tot dinne salich-
eit. so snydetse of en werpetse vā
di. **W**aer om. **W**ant het is beter
te gaen mit ewighe leue ~~in~~ kranck
of crepel. **D**an mit twee handē
of mit twee voete gheworpen te
worden in dat ewighe vuer. //
Doozt so dient en vordert di ghe-
breec van leden of mismaectheit
van luie. dattu te min onder die
lude cœemste. en te bet bi huus bli-
ues en in dinne camer. **E**n also
volbrenghestu ons herē raet daer

hi seit inden ewangeli. Als ghi bid
den wilt so gaet in v slaepcamer.
en mit beslotenre dore so biddet
uwē vader al heymelic. **A**ldoort so
weet dat die alre meeste oerbaer
die v comen mach vā lelike mis
maechtheit an alle unwen liue. of
an enighe lede. dat is dat si v lich
telic voetmoedicht en de hof moet
doet sincken. en en henghet niet
dat houdie die altoes der scoenheit
ghesellings ne is in v regner en v
belere. En waert dat die houdie
begonde crachte en machte in v
te crighen. so soude si wt v roden
die wortel van allen doechde. dat
is oet oetmoedicheit. Als in twee
vaerskens ghescreue staet. Si tibi
copia si sapiencia & dat is te seg
ghen. Al waer di ghegeue. richeit
wysheit en scoenheit. houdie & die

Verft dit te mael. alleen is si hier
mede ghemenghet. Hier om seit S^r
augustinus int viertiende boec vande
stat gods. Ic darf dat seit hi van
den houaerdighen luden wel segghe.
Dattet he salich en orbaerlic waer
dat si in die een of in die ander ope
baer scandelike sonde vielen. daer
si hem seluen van mochten missha
ghen. Die ommits behaghe haer
selfs doch althant ghen gheualle
sijn. Want veel salichliker missha
ghede S^r pieter he selue doe hi screy
ede. dat hi hem selue behaghe
doe hi he beroemde en hoghe ver
mat. Hier of seit dauid. Ixer
vuollet haer aensichte mit scan
de en mit laster. en dan sellen si
dnen naem soeken. Sinte augus
tijn seit oec in eenre epistel. het

ghesiet **D**ondertiden wonderlic in
eens mensche siele dat si haer me
er vheffet van valscher gheveyns
der oetmoedicheit. dan van open
baerre houdien. **E**n god vdrift on
dertiden die heymelike houdie des
herten. mit openbaerre vleyscheli
ker oncuusheit. Gregorius op iob
woec seit. Houerdie is coninghine
alre ghebzekē. daer die heilige scrift
dus of seit. het beghin vā allē son
dē is houdie. Die seuen principel
hoofstondē die sprute wt der veyn
der wortel der houerdien. Als ydel
glori. hat. toorn. trācheit. gherich
eit. gulsicheit. oncuusheit. **W**t de
sen seuenen sprute voort wt alle an
der sondē. **D**aer o hietē dit hoofst
sonden. **E**n want ons die duuel mit
desen seuen hoofstondē d'houerden

hundert hielt gheuanghe. Daer om
quam onse lieue he om ons te vlos
sen te stride teghen den bosen geest.
veruolt mitten seuen gauen des
heilighen gheests. In gregorius in
centre omelien. Het ghesiet die
ke dat die quade lude so veel te me
er teghen gode in houerdien hem
vheffen. als si van synre mildich
eit bouen haer vdiensst meer be
gaest worden in tytliken goede.
En die vander ontfanghene wel
daet en gauen souden worde ghe
betert. die werden daer of vargett.
Item gregorius in moralibus op
iobis boec. Houerdie is wor en
na altoes na ghebuer den moghe
den en den riken. Want ouvloe
dicheit der eren. die vherdet die
zwellen en die bulen der houerdie.

Item inden seluen boec. Als die ghe
en die hem eerst placht te vheffen
mit houerdie. om der aertscher
eren en hoecheit wille. hē na vhef
fet om synre heilichheit. des men
schē herte en heeft die houdie niet
ghelaten noch begheue. mer si co
emt daer toe als si ghewoen was.
En op dat si niet bekent en sel wor
den. so heeft si haer cleder verwan
delt. Item inde selue boec. Vier
manieren synre daer die hoidige
lude haren hoghen moet mede to
nen. Als dat si hem laten dunckē
dat si dat selue goet dat si doe vā
hem seluen hebben. of ghelouen
si dattet hem van gode ghegeue
is. dat si nochtan menen dat syt
om haerre vdierten wille ontfan
ghen hebben. Of dat si hē beroe
men te hebben dat si niet en hebbe.

Of dat si ander lude vsmeden en
begherē dat alleen seīnē te hebbē dat
si hebben. Hier of seit S. barnaert.
Wat mach meerre houerdie wesen
dan dat een mensche alleen sin goet
duncken settet bouen der gheheeler
vgaderinghe goetdunckē. rechte of
hi alleen den gheest gods hadde.
Item barnaertus int boec vande
twalef truppen der oetmoedicheit.
Houerdie is inder herten een grote
groue balc mit oghe. die oūmits
haerre groothet dat oghe des her
ten. dat is die vstandemisse vduuf
tert. en die waerheit bezwaert.
Houerdie wert dus bescreuen en
wtghesprokē als dat si is een sonde
ghe ghebreclike vheffinghe. die de
minre vsmaet. den ouersten wil ge
liken. en ouer hare ghelike wil ghe
bieden en vrouwe wesen. Wat als

Cassiodorus seit in een epistel. **S**eer
lichtelic vheffen hē die lude als si we
ten datmen wel van hem vmoedet.
en goet van hem sprœet. **M**er of
seit hugo in anderde boec vander
sielen cloester. **A**lle ander ghebreke
seit hi vkiezen te vechten teghē die
doechdē die hem contrari sijn. en
daer si meest stoets van liden. **A**ls
oncuusheit stridet altoes teghen
reynicheit. **T**oornicheit tormiert te
ghen verduldicheit. **E**ulsicheit
oerloghet teghen soberheit. **E**n des
ghelycs so doen voort alle ander ge
breken. **M**er houerdie alleen vhef
fet haer teghen alle ghebreke doech
den. **E**n recht als een ghemeen ste
rft. en een ghemeen dootplaghe.
so voeghet si haer bi allen doechden.
op dat sise alle mach vraschen en v
deruen. **D**ie rechte teykenē der ho

uerdien sijn dese. **S**i is luütroftich
mit spreken. **A**nder bliscap wilt en
lichtuaerdich. **B**itter en züer mit
swighen. **A**nder ghedaenten eerba
er. **O**nceerbaer in de werken. **I**n
der droefheit vwoedich en toornich.
Hatich en nydich mit berispe. **I**n
luigho mit eerste boec vander siele
cloester. **D**er houerdie waghien
wert ghetoghen van vier paerde.
Als van minne der heerlicheit. **V**an
onghehoorzamheit. **V**an ander lu
de te vsmaden. **E**n van begheerten
des loues en des pruses. **D**ie raden
sijn vmetel hoecheit. **b**eroem. **v**eel
woorde. **l**ichtuaerdicheit. **D**ie wa
gheman is die gheest der houer
dien. **D**ie vrachte sijn die minnes
deser werelt. **D**ese paerde sijn on
ghebrendelt. **D**e rade sijn wandel
baer en onghestadich. **D**ie wage

man is vlieert. en die vrachte seer
 cranc. Item cassiodor cassiodor⁹ seit.
opten xviii psalme. Houerdie ma
 ecte vande enghel een duuel. si ma
 ecte de mensche sterflic. en berouf
 den van synre salicheit. Si is moe
 der va allen quade. fonteyn der
 sonden. een ader der boesheit. Ite
cassiodor⁹ seit op dat vaers. Die he
 ontfanghet die sachtmoedighe.
 Die sachtmoedighe wden ontfan
 ghen inden hemel. En die houdige
 werden gheleit ter helle. En dus
 ghescriet daer een wissel dat die ho
 uerdighe inde put vallet. daer
 die oetmoedighe wt wert ghetoghe.
 En totter stede daer die houaerdi
 ghe duuel neder viel. daer chymet
 die ghelouighe oetmoedighe men
 sche weder op. Amocæus die pae
rus die seit mede mit boec vander

moetheit des menschen scrypms.
Hou die werp & toorn van babilo
men ome. Si bescaemde en vsrey
de die tale. Si vsloech golham
Si henc aman. Si dode nychanoz
en anthochum. Si vdroente phi
raone. Si vmoorde semacereb.
Want god vderft en vwoest die
woninghe der houerdighe princen.
en haer wortelen laet hi verdoere.
Wol na alle sondighe ghebrechte
lude minen haers ghelyc. Mer
alleen die een houerdighe hatet
den anderē. Want tussche den ho
udighen is altoes twiedracht en
kynf. Het ymotencia. Hier of
seit alamus int boec vander na
tuere scrypinghe. Wee de men
sche. Waen coemt he dese grote
houerdie des herten. hi toent m

ghelaet en ouerbloedigher costelic
heit. die doch sijn gheboort is in
groter ellendigher droefheit. die
sijn leuen wett vsteten in swaren
arbeideliker pynlichkeit. Welke pyn
lichkeit besluttet en syndet die doot.
die noch pynliker is. en die ymer
van node comen moet. Dat vhef
fet hem die mensche. die sijn leuen
is een oghenblic. en dat selue in vre
sen. en in ellende deser bedroefder
werelt. die sijn leuen is wech ghe
gaen. of dreyghet wech te gaen.
dien die doot heeft onderlopen. of
al vast after an hem is. O ghē on
salighe sterflike lude. laet v dese vo
orsproken woordes gaen ter herten.
en voetmoedighet v onder die mo
ghende hant gods. **A** Doort als
ghē out en traech wordet. daer om

en wilt v mede met bedroeuē. **W**at
die outhheit is in haer seluē alre bli
deste en̄ ghenoechlicste. Seneca seit.
Die ghenoechlicste tyt van eens me
schen leuen is die outhheit. **W**ant het
is dan seer soet. dat si die vleyscheit
he begheertē hebben ghelaten. Item
seneca seit. **B**erblidet v des te mael
seer dat ghy die kintscheit of hebt ge
leit. en̄ te enen man sijn ghedeghen.
Item seneca in een epistel. **D**ie out
heit selmen blidelic ontfanghen en̄
seer minen. **W**ant si is vol weelden.
also veer als ghy te rechte kont ghe
bruken. **D**ie selue of vallen dat sijn
die soetste apel. **E**n̄ die dranchers
smaect den lesten toghe best. **D**at
blideste dat die mensche hebbe is ha
er eynde des leuens. en̄ dat vtrechte
si als si langhste moghen. **I**c belo
ue mi des. **v** in mine **a** in lichaē

die crachte totten sonden voudet en
veranct is. nu is mijn moet en mijn
vstant noch versch en vroem. En het
vblidet hem dattet ~~lichaem~~ mitten
lichae weynich ghemeens heeft. die
hauen selmen ymmer eens begerē
en nimmermeet wiken noch vsmade.
Hier toe seneca. Het is veel beter
out en cranc te wesen in dē lichaem
en versche te wesen vā sinne en vā
begrip. dan weder dme ionc ende
vroem te wesen van lichaem en ver
sust en cranc van vstande. Hierof
seit S^r pouwels. Al ist dat onse wt
wendighe mensche voudet ende
vslitet. Nochtan so vnuwet onse in
wendighe mensche van daghe te
daghe. Want sondetwuel hoe ghy
ouder snt. so veel snt ghy te bet ghe
stelt en ghesiet den oude mensche

of te legghē mit sinen werken. die
aloes nade vleyscheliken begheerte
vuuylt en vderft. en van binne inde
gheest te vnuwen. en enen nywe
mensche an te trecken. En hoe ghi
dat vromeliker doet. hoe ghi meer
ghenaect der ghenoechliker ioecht
des inwendighen mensches. Hier
of seit seneca in syn xymste capit
tel. Tellet uwe iaren ouer en ghi
selt v scamen dat te wille dat ghi
plaecht te willen. Daerom beslu
tet hi aldus. Laet seit hi die sonde
en die ghebreke voor sterue. eer si
steruet. Item seneca in syn lxxste
epistel. Laet vof te begheren als
ghi out sint. dat ghi plaecht te be
ghere doe ghi een kint waert.
Dat si uwe wert en uwe ghedacht.
dat ghi de oude quaden ghebreken

eens een eynde maect. Item seneca
sa seit int boec vande sedes. Der
oude gherichheit is recht als een
wonderlic beest. Want wat mach
ghecker wesen dan den teersac van
nywes te laden mit prouande. als
men an tenden der weghen is. Te
vgheeft is men totter outheit ghe
comen. als men weder die woecht
beghint. Het is een lelic spottelic
dinc dat een out mensche noch eerst
beghint alle dinc te leren. Ja daer
en is met oneerbaerliker dat een
out mensche noch eerst beghint
te leuen. En want wel woorde en
die outheit malcander heymelic
sijn en na ghebuer. Daer om so
laet of den kintschen wille. die
kintsche begheerten. ustandemisse
en ghelate en sedes. Mer toe seneca.

Hier of seit S^r pouwels. Doe ic ee
kint was da' doe sprac ic als een
kint. Dat waren boertighe dwase
ydele snutte woorde. Mer nu ic
een man bin ghe worden nu heb
ic afterghelaten en wt mi vdeue
die kintfche dinghe. Augustinus
seit in een sermoen. Der oud lu
de woorde en sellen niet alleen ryp
en sedich wesen. mer mede weynich
en cort. Want outhet en is anders
niet dan een graenwe wns vstant.
Ambrosius in exameron libro primo.
dat is mit eerste boec dat hi maec
te vanden werke gods inden eerste
ses daghen. daer spreect ambrosius
aldus. O mensche wat claghestu
ouer die natuer. die natuer heeft
oec in haer hindere en letsele. als
outhet. crancheit. en siecte. Mer

die outhheit wert soet en ghenoech
lic. oümits haer goede seden. **W**at
si is subtyl van rade. stantachtich de
doot te liden. **S**tert die vleyschelijke
ghenoechten te bedwinghen. **W**at
crancheit des lichaems is weelich
eit des gheests. Hec ambrosius.

En hier om ist dat v god die graen
gheeft. dat ghi tot dustingher out
heit cont gheraken. **V**a dier out
heit en bedroeft v niet. mer v bli
det v daer seer of. Ite ambrosius
in een sermoen van paeschen daer
seit hi aldus. **P**aesche in ioedscher
tale is so veel te segghen als ee voor
bi ganc of een reyse. **W**at als wi
te rechte den paesche houde. so gae
wi van enē snodē ~~to~~ tot een beter.
Het is een goede reyse te gaen vand
sonde totter rechtuaerdicheit. **V**an ?

den ghebreke tottē doechde. **V**and
outhheit totter kintscheit. **I**c seg
ghe totter kintscheit. niet van ia
ren. **m**er totter simpelte onnosel
heit of ontsuldigher kintscheit.
Want die vdierten en goede wer
ken hebbe oer haer vscryde iare
en ouderdom. **W**ant men vmdet
inden kinderen ripe en oude sedē.
En men vmdet oude lude die so
simpel en onnosel sijn alre boesheit
als ionghe kindere. **H**ier of scri
niet die gloriose iheronimus tot
nepotiaen den praester. **D**er gheen
re ouderdom die haer ioghēt woz
bi hebben ghebrocht i eerbatē con
stē en onleden. en hem nacht en
dach hebben becōmart inder ewē
gods. **d**ier lude oud' dom wt altoes
gheleed' sekerre en min twuelde.

en wert mitten voorganc des tints
altoes wiser. en vgardert die soete
vruchten der woledemre onleden.
Hier toe Iheronim⁹ Wan dien en
van sulker oudedom so staet f ghe
screuen. dat die ouderdom alre
eren waerdich is. en dat die wys
heit inden ouden is. Mer hoort
nu ghi oude lude. merret en ouer
denct mit alre aernsticheit. wat
nu hier na volghet. op dat ghi
wifelic moghet antwoorden den
boden des doots. die v ghemoeten
inde ouderdom. Hoozt wat hu
gho seit mit anderde boec vander
siele cloester. Onder alle misseli
ke misbruinghe deser werelt. so
is der ouder lude vhertheit meest
te v wonderen. die al vaste bider
doot sijn. en nochtan den doot

met en ontsien. die recht als in
der dooren deser werelt staen en
sien wtwaert. en nochtan niet en
merken op den wtgant des teghe
woordighen leuens. noch opte in
gant des teghenwoordighen leuens.
Si hore die **god** boden des doots.
en si en willen die boden niet wi
ken. Die doot heuet drie boden
of drie lopers. als onversienlic.
misselic & gheualle. siecte en out
heit. **G**heualle boetscapt al t
uelendes. **S**iecte coemt mit swa
erre maren. **M**er onderdom bre
net ghewaer tidinghe. **G**heualle
seit. die doot heeft v ghelaecht.
Siecte seit. die doot breect op vter
laghen. **M**er outheit seit. hi is die
doot. **W**at onsekerheit of onvsien
licheit des doots. so soude moghelic

A en berispt met wat
als voorgeseit is. Die **L. xv.**

119

anxt en vrese sprute. **W**ter siecten
doemlich berouwe. **M**er wt sekerly
des ouderdoms en soude gheen ver
hertheit. mer blidelike oetmoedich
eit spruten en wassen. **H**ier toe hu
go. **N**ochtan als **S. pouwels** seit.

Wer oud' ouderdome is alre
eren waerdich. en dat is waer. **m**
dat sel wesen sullke ouderdome als
daer **S. Jan guldemont** of **seruuet**
op **S. pouwels** epistel totten ioden.

Die ouderdome is alre ere waerdi **seit hi**
ch. als si sullke dinghe hantiert
die den graven haren betamen.
Mer als die oude hem heeft in wo
orden in werken in sedē. ghelinc
een ionc kint. so is hi meer te be
spotten dan een kint. **H**ierof seit
S. cypriaen martelaer. **H**et beta
emt den ouden dat si hē meer

mit gode becomeren. dan yemant
anders. Want die bloeyende tyt
der ioecht. en deser ~~ten~~ teghen
woordigher werelt die is mit hē
voor bi en heuetse ghelate. Itē mit
boec vander xii misbrukinghe.

Wat mach meerre domheit en
dwaesheit wesen dan dattet herte
hem niet en pynt te haeste tot
volcomenheit. Als dat lichaem
vā ouderdom is vsleten. en mit
alle sin ghelate en wesen hē haef
tet ter doot. Als die oghē vdiuis
tere. Die oren vdouen. Dat haer
wech vallet. Als dat aensicht wt
v wandelt in eente doot verwen.
Als die tanden haer ghetal vliese.
Als dat vel wert rumpelich en
dorre. Als die adem qualic ruket.
Als die borste vskoppet van aem

vorsticheit. Als die hoest wert luut
 roftich. Als die kimen beuen en kmic
 ken. En als die voete zwelle ende
 heffen. Als die inwendighe men
 sche vā allen desen voorzcreue pun
 ten bezuuert wert. Die gheuaer
 bootschap brenghen dattet huus sijn
 lichaems ter stont wil ned vallen.
Hier om als dat eynde des tye
 ken leuens dus ghenaket. **W**at
 sel die oude mensche dan anders
 begheere te onderwinde. dan ouer
 te dencken en sorghe te draghen.
 hoe hi verueruen mach den in
 ganc der toecomender weelden.
Dat eynde des leuens vusolcht de
 ionghen liiden. **M**er die oude sijn
 te hant al ryp wt desen lichte te
 vscypden. **T**we dinghe sijn daer.

hem die ionghen mitten ouden
voor moeten hoede. Welke twee
inden vleysche niet en vouden.
en si trecke den mensche al ghehe
el totte sonden. Dit sijn dat herte
en die tonghe. Hier om lieue brae
ders weest wel te vrede. Wat hebdi
voortits ionc reckelic en eersae
gheweest. so en sult ghi na in uwe
oude daghe niet lichtelic moghe
vstoort of ontvredet worde. Wat
ghelikerwijs als die ionghe liude
niet alle euen vuerich en sijn in
de gheest. noch euen wel gheoe
fent en sijn in goede seden en le
vinghe van doechde. Des ghelinc
so en machmen die oude liude al
le gader euen volcomen of loeflic
of puselic vinden. Want me en sel
der ouder liude ruyheit niet scatte

of warderē biden graciuen haer.
 Mer bi verschen onversuſtē vstan-
 de. en bi hare voorledene werken
 en arbeide. Om wes wille so seit
die heilighe abt vande berch van
synay iohānes chymacus. Gheuet
 seit hi xpo willichlike dē arbeide
 inwer ioghet. so sult ghi v vblidē
 in inwer outhheit ouer onpynlike
 ruycheden. Want dat mē inder ioe-
 cht v gaderet. dat troestet en voe-
 det hier na inder outhede. Laet
 ons dan aernstelic arbeidē. ende
 wackerlic voortgaen. Want die
 doot en merret noch en toeiuet
 niet. Cassiodorus seit. Gheen dinc
 en is der ouderdom scadeliker no-
 ch en cortet dē liudē haer leuē so
 seer. als droefheit. quellenghe des

herten en toornicheit. En gheen dinc
en is ghenoechliker dan blide oud
dome. Daer S^r barnaert of seit i
een epistel aldus. Die eerwaerdige
ouderdom en is niet gherekent bi
de ghetale der iaren. Mer bi ydien
ten der werken en der goed seden.
Want wi sien wel ionghe lude die
in cloecten verstande de oude boue
gaen. die haer daghe out maken
mit goeden ripen seden. die voor
haer iaren lopen mit ydientē. en
dat hē and' outhet ghebreect. en
an dat ghetal van iaren. dat ver
uollen si mit doechden en mit goe
de werken. En also volbrenghen
si sinte pouwels leer daer hi seit.
Hebbe di also dat nyement dien
vsmade om dijne ioncheit ~~ix~~

wille. **W**ant ghelinc als mē indē ou-
 dē vmdet soberheit. stilheit. of lūt-
 tel woorde. rechte wysheit en vol-
 comen sedicheit. Des ghelinc so soect
 mē en eyschet mē indē ionghē li-
 dē ghehoorsamcheit. dienstachtich.
 en oetmoedighe onderdanicheit.
Cassiodorus seit. Yoghēt oneerbaer-
 lic ouerghebrocht. maect een ha-
 telike onwaerde ouderdom. Mer
 als si eerbaerlic is vsleten. so ont-
 fanct die ouderdom grote waerdich-
 eit en gheloefflicheit. Seneca seit.
 Dan v̄wachtet grote blyscap. als
 ghi die kintscheit hebt of gheleit.
 en ghecomen syt tot manliker wys-
 heit. Het is een spottelic dinc dat
 wi hebbē ghebot en waerdicheit
 der ouder lude. en hebbē mede d'
 kinder ghebreke en wanseden.

Hier of seit cassiodorus in een epistel:
Watmen inder ioghet met en leret.
dat en can men inder ouderdom
met. **E**n wert die const des strides
met te vorē ghespeelt inden toernoeye
en inder scermscoel. so en can men
se met alst noot is. Die hē te doech
de met en wennet als hi ionc is.
die en can die sonden niet late als
hi out wert. **D**atmen inder ioecht
heeft gheleert. is quaet te vleren
en te verghetē. **W**ant watmen in
een nyewe aerden wat doet. daer
ruketet seer langhe na. **H**oort
so en wilt v niet bedroeuē dat ghy
ghy weet en teder sint van lichaem.
Want ist dat ghyt wyslic cont ghy
bruken. so dient dit al tot uwen
orbaer. Barnaerd⁹ seit. **I**n enē
volle sterke lichaem leyt altoes

een weet teder moet. en een laeu
 traech herte. En weder omme in
 een teder siet lichaem daer groeyet
 en mestet een starc goetwillich ghe
 est. En dat tughet S. pouwels dat
hyt in hē seluē onderboudē heeft
aldus sprekende. Als ic siet bin seit
 in inden lichaem. so bin ic starc
 en vroem in dē gheest. Hier of s
die gloriose iheronim. Starchheit
des lichaems is der sielē crancheit.
en des lichaems crancheit. is starc
heit der sielen. Hier om so vblidet
 v als ghi cranc en teder sint vā liue
 en vā crachtē. Want dan so bloeyet
 en groeyet uwe gheest. en sonder
 limghe als ghi mit monde en mitter
 herten tot gode ropet. Des ghelijc
 als v god lichaemlike siecte an sen
 det. daer en wilt v niet om bedroeuē.

mer ontfanghet die siecte ghelike
een grote graci van gode. en als
ee vriendelike vandinghe en ver
soekinghe. en vblidet v in vroliche
de. als van een warachtich teyke
inver siele salicheit. **L**opende dit
v. dit van gode. **f**ghesciet en aen
wert ghesent om v te lere salige
wysheit. en om uwe sonde daer
mede of te wasschen. **E**n dit ghesa
et sonder twiuel wt groter barm
herticheit ons liefs here gods. en
wt en hoghen hemel ons vandet
en vsoect. **W**ant hi draghet soerge
ouer ons. en hi weet bet dan wi
wat ons orbaerlic en vorderlic is
ter salicheit. Hier van leestme
int vader boec. Dat een vader die
veel plach plach siec te wesen. **D**oe
gheuielt dat hi in een iaer niet

siet en was. En om des wille so scryve
de hi. en nam dat seer swaerliker
en sprac aldus. **V**ieue heer du hebste
mi ghelate. en du en hebste mi dit
iaer niet ghevandet. En daer om
ghelinc als een and' vader seit. Ist
dat ~~is~~ mit lichaemliker siecten
becomert werdet. daer en wilt niet
cleyymoedich om wesen. **A**er lidet
dat vduidelic. en bidt gode dat hi
v gheue dat v nutte is. dat ghi sine
wille moet volbrenghe. want die
ouerste gheestelicheit. en die beste
dienst die een siet mensche gode
mach doen. is dat die sieke altoes
gode loue en dancke. **H**et soude
v seer mede troesten als ghi die
siecte teghenwoordich opte hals he
bt. Ist dat sake dat ghi dien last
en dat onghemat bider hulpen

gods vduidelic en willichlic lidet.
in dit ellendighe leuen. dat v dit li
den der siecten vlossen mach vā alte
swaere pinē des vegheuers. Hier
of seyt hugo mit vierde boec vander
siele cloester ald9. God die te voren
voorsiet dat sōmghe lude in ghe
sonthede veel sonde mochten doen.
die castret hi mit lichaemlike siec
ten. op dat si niet en sondighe. also
dattet hē orbarliker is ter salicheit
dat si van siecten worde ghebroken
en ghekranchet. dan of si ghesont
bleuen en start tot haerre vdomē
nisse. Oec mede so vhenghet god
dat wi siec werden. om dat wi te
oetmoedigher sullen wesen. Grego
rius seyt. Eyghē cranchet aen ghe
sie ontsuldicht ander lude ghebre
ke. Peter van rauenna seyt. Men

vindet sommige lude die altoes na
haren lusten leuen. en nochtan sijn
si altoes ghesont en starc. En and'
lude endwale van ypocras regulen
met. dat is si leuen altoes na inde
des bder bester meesters vā medica
nē. en nochtan sijn si altoes siet en
onghesont. Seneca s' Gheen dinc en
is so onghesont als die medicanē dic
ke te vdwandelē. Wat plante of pote
die groeyt qualike diemē dicke ver
settet en vplantet. Doort so en
wilt v niet bedroeuē om der cortheit
des teghenwoordighē leuens. Aer
pmet v meer in allen dinghē wys
lic te hebbē. en arbeit meer o veel
goed' werkē en doechde te vgaederē.
dan o langhe te leuen. Seneca seit.
Een dach die wise gheleerde lude le
uen is beter. dan grote ouddom ees

ongheleerde dōmē mensches. Yē
seneca seit Die wise dencket altoes
hoe goet sijn leuen is. en met hoe
langhe dattet is. Want mit leue
en is met goets ghelegē. mer in
wel te leuen. Di leghet daer seer
veel an hoe wel du leues. mer met
hoe langhe du leues. daer om so
werdeert v leuen bidē werke. en
met bider tijt. Het seneca. Hier
om so is ons dauids leringhe alre
best daer hi seit. Werpet uwe ghe
dachten in dē hē. en hi sel v voede.
Hier om seit augustin 9. Heer of
in ghesontheit des lues. of lange
leuen oerbaerlic is of niet. dat
en wete ic niet. Daer om so beueel
ic di dat. Voort vande quaden
toeuallen of vander onsalicheit
des langhe leues seit augustin

op Jacobs epistel aldus. Dit le
uen is een t̄biuelachtich onseker
leuen. een blint leuen. een onge
uallich leuen. Dat die vuchtiche
de doen dynnen. die wechede de
slappe. Dat die hettene v̄droghen.
Dat vande lichtonghesont wer
det. Dat die spise doet zwelle. Dat
die soberheit v̄maghert. Dat die
blyscappe lichtuaerdich make. Dat
die droefheden v̄teren. Dat die so
schuoudicheit benauwet. en on
besozetheit v̄dwaest. En dat die
incheden v̄metel make. Armoe
de instroestich. Dat die roecht ver
heft. Die ouderdome crōmet en
nederbughet. Dat die siecte breect.
hertseer v̄slaet. En nae alle dese
so comet die doot en maect alle
dese t̄ncliker blyscappe ee eynde.

also gheheel datmen nauwe en we
et of si oer gheweest hebbe. Hier
toe seit S^r augustijn op sinte iacobs
woort daer hi seit mit vierde capit
tel. Dat is inwe leuen. dan een
wasem dat onlanghe duert. En
als S^r augustijn mede seit. Daer
en is gheen gherwaer leue. dan
daermen salichlic leuet. noch ner
ghent en is warachtige onüderf
licheit. dan daer die salicheit mit
gheeme droefheit becömert en w^t.
ortheit des leuens en sel mede niet
verstore. ist dat ghi wnslic leuet.
Hier of seit S^r augustijn op S^r ias
ewangeli. Der mensche leue is
dat middel tussche dat leue der be
esten en der enghelē. leuet die
mensche nade vleysche. so wert
hi de beesten ghelijc. En leuet hi
naden gheeste en na rechter rede.

so sal hi mitte enghelē v̄sellet wōz
 den. Item augustijn seit in eē ser
 moen. Alle des mensche leuē van
der ontsprekeliker kintseheit tot
ter v̄crepelder outhelt is te mael
seer cort. Dat adam noch leuede
eñ hi van desen daghe soude steruē.
Wat soude hē die lancheit sijn
leuens ghebatet hebbē. Want dat
leuē en is niet goets. mer dat
wel leuen. Hier om so en achtēs
niet dat uwe leuē gheringhe eyn
det. Ambrosij seit. Dit leuē is so
volle vā grote quade ghebreken
eñ droefhede. dat die doot hier bi
te gheliken meer te rekenē is een
boet eñ een medicijn. dan v̄driet
of pijn. Want om des willē so he
eft god dit leuen dus cort gheset.
op datmen die laste eñ v̄driete des

leuens diemē al leuende niet ver
winne en mach oūmits cortheit
der tyt. dat si ghedueren mitter
doot mach vwinne en ontgaē en
eynden. Om welke vduete wille
des leuens. seit job. Des menschen
leuen is een ridderschap of een be
coringhe opter aerden. Hier vā seit
die gloriose Iheromim⁹ in een epistel
of sende brief. So wie seit hi dat niet
ket die ewicheit gods en ouerdent
dat die tyt des mensche leuens so
cort is. en rechte is als een oghen
blic. Die sel altoes dat oghe hebbe
daer hi wat mach vdieneu. en sel
wesen oetmoedich en vworpe. te
noch Iheromim⁹. Om des swille
hiet dit tytelike leue goet te wesen.
o datmē daer goede werke in wer
ket. En om dat onse vdiene daer

in vmeerrē en wassen. Troestet
 v dan in deser korter ellenden. Dat
 alle die dinghē die v vdrict an doe
 en v quellen. die doe dat wt gods
 rade. en met sonder sake. die god
 bekent voor uwe beste. Hier of seit
S' gregorius in sin xijste boec op
iobs boec. Als sommighe wandelae
 rs of reysers onder weghē sien sco
 ne velden en lustelike campē. so
 pleghe si daer te toeuen. en onder
 tidē wt haren rechtē wech te gae.
 En die ghenoechte die si gripe in
 scoenheit des weghe. die ophout
 se vander reysen. en verlanghet hē
 den wech. En hier om so maect
 god sinen vcozen vriendē die te hē
 waert reysen dē wech deser werelt
 scarp en hart. Op dat si niet en
 sellen toeuen en rusten in die ghe

noechte des tytlike leuens. recht als
in enē ghenoechlike weghe. en also
begheren lieuer langhe te reysen.
dan corte bedenaert te doē. En ouer
mits die soeticheit des weghes met
en vgheten dat si begherē te vverue
inden lande daer si toe reysden. Itē
gregorius seit in sijn tiende boec op
job. Also veel zwaerre sijn der her
ten dese tytlike vdriete te draghen.
alst min ouerdenct wat ghenoecht
en woelde hier na volghet. Mer in
den vdrieten en teghenheden. so
en laet ons die gracie gods niet.
Want hoe ons god voorsienlic en
bi sijnre maten harder castiet.
hoe hi ons wt sijnre goedertieren
heit nauwer bewaert en bescermt.
Item gregorius seit die bose lude
die van gode vworpen sijn. die be

drüen om des wille veel quader
boser werken. Want si op aertrijc
langhe menen te leuen. Mer die
rechtuaerdighe gods vcozenre. ¶
Want si die cortheit des tijtliken
leuens aen sien en merke. Daer
om scouwē si die ghebreke der hou
die en der onreynicheit. Seneca
seit. Dat leuē en is niet onvolco
men. des het eerlic is. Niet veel en
leit daer an waer ghi uwe leuē la
tet en eyndet. Eyndet uwe leuen
waer ghi wilt. mer sorghet alleen
om een goet eynde. Hoe dat leuen
langhet wert vtoeghen. hoe die me
sche meer heeft te wandere. Ende
niet en hoort ons eyghē toe. dan
alleen die teghenwoordighe tijt.
Want die voorledē tijt sijn wi quijt

en der toecomender sijn wi onseker.
laet ons blidelic segghen. Ic heb ge-
leest en ic heb die bedenaert ghelo-
pen en volbrocht. die mi die auen-
tuer gheset hadde. **N**ochtan begijn-
nen somighe lude te leue. als si
of souden laten. **J**a dat noch meer
is te v wonderē. somighe laten of
te leue. voor dat si leuens begon-
nen hebben. **H**et is ghenoechlic
en eerbaerlic fleuen te eynde oet
die doot coemt. en mit vrier on-
besorchdet herten dat eyndelijn
sijns tyts te v wachten. Hier toe
seneca. En op dat ghi teghē armoe-
de niet en vsericket noch en be-
uet. so hoort wat seneca voort seit.
Die aerde ontfanghet alle kinden
kyns al naect. daer om en staemt

v met emghe armoede. Want gi
 en moecht niet bloter wordē dan
 ghi opter werelt quaemt. Langhe
 te leuē is dē goeden lude begheer
 lic. mer dē bosen lude ist seer oz
 baerlic haer leuē vzoech te eynde.

Seneca seit. Der mensche leuen
 is recht als yser. Want sijn si on
 ledich so versliten si. sijn si ledich
 so vzoesten si. Hier om so en ach
 tet die outhheit des tytelike leuens
 niet. Want als seneca seit in sijn
bispeelkyns. Die mensche is den
 leuen gheleent. en niet ghegheue.

~~De~~ Och leyder. wat bedruuen si
 al rouweliker werke die langhe
 leuen. en in hoe menighe vdruet
 vallen si. Die leuē qualic. die menē daesi
 altoes v leuē sellen. Si woude wel

Dat hē ghebode waer altoes te le-
uen: mer so als hē ghebode is en
willen si niet leuen. Socrates seyt
mede in sine vmanlichē. Die
en leeft niet. die anders niet in
der hertē en heeft dan dat hi v
niet leuen mach. Hier om etet ^{so}
en drincket op dat ghi wel moghet
leuen. Mer wachtet v om des wil
le te leuen. op dat ghi etē en drinc
ken moecht. Want die mensche
leuet qualiken. die altoes beghe
ert te leuen. Waert ghi oec me
de recht vstandich en wns. ghi
en soudet v niet vstoren. mer v
blidē van ionc te steruē. Hier
of scriuet meester vincticius van
der prediker oerde in een suuer
lic boec dat hi screef an S^r lode

Wijck cominc van vranerijc hē te
troest. Doe hē sijn outste soen on-
 versienlic of was ghestoruē. die d'
 trent vnfstien iaer out was. Die
 doot seit hi is een rechter. wes he-
 erlicheit. moghentheit onderda-
 nich moctē wesen alle cominghē
 en keysers. Dese rechter plegghet
 na maniere en ghewoente vā rech-
 te. die lude drie bodē te doe. of drie-
 werf te doen daghē. Dat ghebot
 vandē eersten dach dat doet siecte
 en onghesontheit. Dat ander ge-
 bot doet die oude crancheit. Te-
 ghen dat derde ghebot of teghen
 die derde daghinghe en mach nye-
 ment teghen appeliēren. of tot
 enen anderē rechter sijn sake beroe-
 pen. Want dit ghebot doet die recht

die doot in sijns selfs persone. son-
der enich bode te senden. **E**n ond-
tiden als die alre ouste rechter o
enighe saken haeste wil. so sendet
hi sinen ghemaecte rechter. dat
is die doot die tot sine ghebode
staet. **e**n beueelt he dese drie da-
shinghe selue al ghelijc teffens te
doe sonder ander bode voort te
senden. **e**n beueelt hem mede re-
chte voort te rechten. **W**ant god
die alre ouste rechter is die roept
sijn uore vrienden ondertide ionc
wter werelt. op dat si he niet en
sellen ontvallen. **e**n ondiden so
neemt hi die quade lude wech
en leydetse daer si hore. op dat si
die een boesheit niet sellen uga-
deren ouer dander. **D**oort als

v die doot so na bi is dat ghyse met
 ontgaen en moecht. so en bedroe
 uet v niet. mer vblidet v billiker.
Want die doot is een vghetemisse
en een eynde alre onsalicheit deser
werelt. Seneca seit. Die doot is
een boete of een medicijn teghen
alle quade tithlike dinghe. En dan
om seit hi voort dattet een ruijdt
grof onverstandel tyran is die die
lude mitter doot pinnicht en quellet.
Wat de ghenē die hi meent te pi
nighe en te quelle die vlost hi vā
alre pinen en vdzietē deser boser
vgancliker werelt. En om des wil
len so seit Sr Jan in apocalypsi. dat
is int boec der vholentheit. Voort
an seit hi als die doot gheledē is.
Dan so seit die heilighe gheest dat.

li rustē van haren arbeide. **D**er me-
de so is die lichaemlike doot een
voolike beghin en inganc des ewi-
ghen leuens. En hier om so noēt
die heilighe hert der heiligher ver-
scydemisse van aertrijc een ghe-
boorte te wesen. Cyprianus die mi-
telaer seit. Al ist dat wi nu ster-
uen. nochtan gaan wi ouer van
desen dootter onsterflichkeit. en dat
ewighe leue en moghe wi niet v-
weruen. wi en moeten eerst van
desen leuen vscyden. Hiertoe seit
S^r cyprianus. Laet wi ons dan v-
bliden vander doot die ons doet rep-
sen tot onsen heer onsen scpper. v-
losser en salichmaker. heer alle d^r
aerden. en comē der ewigher glo-
uen. blyscappē en weelde. **D**umms

der doot so reysen wi mede daer
 wi sullen sien en besouwē des vo
 orscreuen conincs ons herē moed
 en voetster. cominghine alre ma
 echden en ioncfrouwen. En wi va
 ren mede tottē ghemenē ontellike
 gheselschap alle der hemelscher bor
 gheren. Hier om so laet ons dat
 dat ghenoechlike vrolike comēne
 daer dus gloriose grote dinghē of
 ghescreuen sijn: houdē en achtē vo
 or onse lantschap. En laet ons haef
 ten in dier ruste te gāe. Want ~~¶~~
 wi en hebben hier gheen bliuende
 stat. Hier of seit S^r gregorius.
 Wat is dit sterflike leuē anders
 dan een wech. Want also men
 ghen dach als wi leuē. rechte also
 menighen voetstappē gāe wi onses

weghes ter stede waert daer wi he
ne tiden. en eynde dit leue ghelinc
een bedevaert. **Oec** mede so ghe
ualtet ondertiden wter heymeli
ker wysheit en uten enghen raet
gods dat der becozrenre lude leuen
verstoort wert inder tyt deser rey
sen en deser pelgrimaedsen. en dat
ghesiet om des wille dat wi den
wech daer wi doer reysen niet en
sellē minen bouen of ghelinc dat
lantscap daer wi toe reysen. **Hier**
of seit een pphet. Staet op en gaet
hene. want ons en is hier gheen
ruste. Ten laetste op dat ghi niet
u stoort. uuaert. mistwest. noch
bedroeft en wert om des duuels
becozinghe en aenvechtinghe in d
vzen als ghi legt en steruet. Soe

roept nu en dan en tot allen tide
aen gods vriendinne die heilighe
maghet Sinte kattryn. Daer die
heilighe kerc aldus of singhet. dat
doe hoer passie ghenaeete. doe badt
si die heilighe ioncfrouwe aldus.
Lieve he laet he sijn begheerte u
weruen daer hi di om bidt so wie
inder vzen sijn doots minne ghe
dencket. En daer quam een stemme
tot haer vande hemel dat god haer
ghebet uhoort hadde. Hier o so roe
pet dese heilighe ioncfrouwe deuo
telic an in uwer noot en laetster
vzen. Ghy sult oec mede aenroe
pe nu en tot alre tyt die gloriose
maghe maria moeder en dochter
des ouersten conincs. Hier om
mijn alre lieffte. ist dat ghy ver

stoort of verbaest sijn om grootlij
uwer sonden. of bescaemt vanden
stanc iuber consciencien. of ist dat
gij veriaert sijn voor dat gruwe
like strenghe oerdel. so en wilt no
chtan in gheenrewnis wanhopen
of mistrouwen. Mer dencket op
marien en roeptse aen. en laetse
met vscyden wt uwer herten.
noch wt uwen monde. Als gij op
haer dencket so en dwaelt gij niet.
Als gij haer biddet so en wanho
pet gij niet. Als si v lichtet so en
dolet gij niet. Als si v op houdt
en bescermt. so en vallet gij niet.
En des si v leydester is so sult gij
comen tot die dier saligher onbe
gripeliker blyscap. die den bosen
onbeket en vborgē is. en die alleē

den rechtūdighe godvruchtighen
op gheleit en na ghehoude is. **H**i
er of seilt die gloriose iheronimus.

Wilt ghy een deel en erfmissie heb
ben mit xps so reynighet uwe her
te van alre quaetheit en boesheit.

Want die hemelsche sale en ont
fanghet nyement in haer dā recht
uaerdighe heilighe simpele onscul
dighe reyne lude. **W**elke sale os
wil vlenen ouermits sijnre bitte
re passien. **E**n ouermits dat ghe
bet sijnre alre heilichster moeder
ihesus xps die soen gods **A**re ghe
benedyt ghelooft moet wesen ewe
lic en yimmermeer. **A** **A** **E** **R**.

Explicit liber

Dit boec is ouergheset wtē latī
in duutsche van enen cartuser

utrecht. En wert gheeyndet.
Int iaer ons herē dusent vierhō
dert en neghen en dertich. des an
deren daghes na Sinte vincencij
dach. Welc teghenwoordighe boec
een ander cartuser voort wt mī
nen wt ghescreuen heeft. op dat
leke lude die gheen latijn en ver
staen. en dit duutsche boec lesen
of horen willen. daer in gheleert
of ghestroeft moghē wden. hoe si
hem in druc. liden. of wedstoet
sellen hebben en regierē. bidt
daer om voor dese twe cartuser.
En voor den ghenē die dit ghescre
uen heeft en voor alle dies behoe
uen een Aue maria o gods wille.
Dit boec is voleyndet. Int iaer
ons herē. ij. cccc. en. lxx. des dages
na jaers dach. A. ij. En. nota.

10

23

